

અહીં દરમાવે છે

“અને અહલાડને માટે લોકો ઉપર બૈતુહલાડની હજજ કરવી
જે કોઈપર કે તેના તરફ માર્ગ (ના અસખાબ)ની મફત
રાખે અને જે કોઈ કુફર કરશે તો બેશક અહલાડ
બેખરવા સ્તુતી પાત્ર છે,” સુરા આલે ઇમરાન ૩,૬૭

જુબ્દતુલ મનાસેક.

અથવા

હજજના મસલાનો સત્વ.

મુળ ઊર્દુથી ભાષાંતર કરી છપાવી પ્રસીદ્ધ કર્તા.

જુલામ મોહમ્મદ બી. હાજી હાફેજ સાહેબ

સુ. રાહેર હલ્લે મુસ્ત.

રજબ સને ૧૩૨૧ હીજરી

દારો-

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૭૯૪

પા. ૭. ૧. ૧૯૮૪

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કાપીરાશિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૮૪

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ગુજલેલ મનારોઠ

વિષય પૃ: ૪૪૬૮

જુહાતુલ મનાસેક

અથવા

હજજના મસલાનો સત્વ

જુહાના નામથી જે મોટો મેહરખાન રહ્યો હતો.

અહલાહ સર્વ જહાનના પાલનાર માટે તેની મખસુકની મખસુતરી પ્રમાણે તથા તેની ખુશી પ્રમાણે તારીફ છે અને અમારા સગ્ગર, મખસુકના મરફાર અને રસુલોના સરદાર હજરત મોહમ્મદ ઉપર તથા તેમની આલ તથા તેમના અસહાય તથા તેમના તાબેદારો તથા તેમના સર્વ હોસ્ત ઉપર હાશ અને સલામ છે

હમ્મ અને સલામ ખાદ અરજ કરવામાં આવે છે કે આ-રિસાલો “જુહાતુલ મનાસેક” કેટલાક હોખોની ફરમાએશ તથા માગણીને લીધે તથા બાહ મુસલમાનોના સાબને માટે રચાયે છે અને એના ઘણા મસલાઓ દુરે મુખ્તારના હાશીયા રહુલ મોહતાર કે જે શામીના નામથી પ્રખ્યાત છે તેથી લખાયા છે વિશેષ કરી રિવાયતના ફરદારમાં તેની તહફીક ઉપર આધાર રખાયો છે. અને એકદમો તથા ખાતેમો ફતહુલ કદાર તથા આલમગીરીયાથી લેસએલો છે તો જે કેવે વિરહતા, જખાએ, તો જલદીથી તેને ગલતી સગળે નહીં. અને હુ તો પાતાને ગલતીથી પવિત્ર ગણુ તો નથી. કારણ કે જુહ ચુક થગી એ માણસની ટેવ છે. અને આ નિર્જન તો માયાથી તે પગ સુધી ખસતીથી ભરેલો છે અને ત્રદયા શકિત (હસ્તે અદદી) ઘણુ ગણુ રાખતો નથી. માટે જે કે હ ગલતી જુએ તો સિલાહ સુધારે. અને અધ્યાત્મ

તઆલા નૈયતના પ્રમાણુમા રચનારને ફરમાએશ કરનારાએને અને મુધારનારાએને અજર અતા રે અને અહલાહ તઆલા તોરીક આપનારો છે અને મદદગાર છે. તે મને ખસ છે અને તે સારો વકીલ છે. યુનાહોથી ફરવા ઉપર તથા નેજી કરવા ઉપર અહલાહ બેલહ મોટા મરનખાવાળાની શકિત વગર કોઈ શકિત નથી.

જખુતું જોઈએ કે જૈતુલાહની હજજ ફરજ છે અને તે ઇસ્લામનો એક રૂકન છે. એની ફરજીયત કુરઆન શરીફથી સામેત છે, એની ફરજીયતનો નકાર કરનાર કાફર થાયે છે. અને રસુલે મક્રમુલે (સલ) ફરમાચુ છે કે જે કોઈ હજજ કરવા ચાહે તેને જોઈએ કે તે જલદીથી અદા કરે. અને તેવલુ ફરમાચુ છે કે જે કોઈ વગર હજજ કરે મરશે અને તે મકકે સુધીના ખરચ તથા સવારીનો માલેક હશે અને તે કોઈ જાશેમ બાહસાહની કેદમી કે જહ નહીં શકે તેવી ખીચારીમા ફસેલો ન હશે. તો તેને જોઈએ કે તે યહુદી થઈને મરે અખલક. ચાહે તો નસારો થઈને મરે, અહલાહ અખને તથા સર્વ મુસલમાનોને નજત આપે, તો જોઈએ કે હજજ ફરજ થયા પછી અદા કરવામાં દીલ કરે નહીં પણ જલદીથી અદા કરે વાર લખાવાથી ફાસેક તથા ગુન્હગાર થશે.

અને હજી ને આગલ નંદોગત આકેસ પાલેમ મુસલમાન ઉપર ફરજ થાએ છે કે જે જરૂરી હાજતો સિવાય એટલે માત્ર રાખતો હોએ કે સવાર થઇને જઇને પાછો આવે અને જેનો ખરચ એને માથે હોએ તેને આવવા સુધીનો આપે.

જ્યારે હજીનો ધરાદો કરે તો મુસ્તહબ છે કે પ્રથમ આ વાતનો ખુબીખારો કરે કે ફરે મોર્મે કયા દીવસે આવે, સવારી બાટે લે કે ખરીદે ક્ષણાણે સાથે જાએ કે ક્ષણાણે, અને એ સિવાય એવી તરફની ખીજા બાજનોમા ધરતીખારો કરે. નહીં તો હજી કરવામા ધરતેખારાની જરૂર નથી. જેમકે મશહુર છે, “દરહાજે જેર હાજતે ઇસ્તે-ખારા નેસ્ત” * અને એવીજ રીતે નાનએજ કામને છોડવામા ધરતેખારો કરે નહીં. પણ તરત તોખા કરે, અને તે કામ છોડી દે. અને ધરતેખારા નો ભરીકો આ છે. પ્રથમ બે રકઅત નફલ પ દે. પેઢી રકઅતમા અસહબ પછી કુલપા અને ખીજમા કુલ હોવ-લ્લાહ પદવી બેહતર છે સલામ ફરજ્યા પછી અક્લાહ તયાસાની તારીફ બયાન કરીને ફાર્ફ શરીફ પરીને રોઆ માસુરા પડેતે આ છે—અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અસ્તખી રોક બિહલમકે વ અસ્તકદેરકે બે કુહરતેક વ અસઅલોકે મિન ફહલેકલ અલમ ફઈન્નકે તકદેરો વલા અકદેરો વ તઅલ-મો વલા આલમો વ અન્ત અલ્લામુલ ગોયુબ. અલ્લાહુમ્મ ઇન્ કુન્ત તાલમો અન્ન હાજલ અમર ખૈરલ્લી ફી હીની વ મઆશી વ આકેબતે અમરી ફકહદેરહો લી વ યસેરહો લી સુમ્મ બારેક લી ફીહ વ ઇન્ કુન્ત તાલમો અન્ન હાજલ અમર શફલ્લી ફી હીની વ મઆશી વ આકેબતે અમરી પ્રસરેક હો અન્ની વસરેફની અ-હો બકદોર લેયલે ખૈર હૈસો કાન સુમ્મ-રદેની બીહી ફરી ઇતેખારો કર્યા આદ સર્વ ય-

* અર્થ—સારા કામમા ધરતેખારો કરવાની ફરજ જરૂર નથી હો.

૧ અર્થ—ઓ અલ્લાહ હુ તારા અલ્લામને કીમે

નાહોથી તોખા કરે અને જે કાંઈ કોઈનું હક્ક કોઈ પણ તરફનું એના ઉપર હોએ તેને અદા કરે. અને દુલખનોથી તથા જેઓથી મામલો હોએ તેઓથી માફ કરાવે અને જે છપાદત હિત થઈ હોએ તેની કલ કરે. અને જે કોઈ હક્ક વાળો મરી ગયો હોએ તો તેના વારસોને આપે. અને જે કોઈ વારસ નહીં જ્યાંએ તો ખેરાત કરે કે જેથી આખેતરમા જખીરો રહે. અને જે બદની હક્ક હોએ (માલનું હક્ક નહોએ) તો માફ કરાવે અને જે તે મરી ગયો હોએ તો તેને માટે ધરતી-ગફાર કરે અને હજીનો ખરચો હક્કાલ માલથી લેવે કારણ કે હરામ માલથી હજી કયુલ થતી નથી આશમગીરીયામા કાજખાનથી લખાએયુ છે કે જે કોઈ હજીનો ધરાદો કરે અને તેના માલમા શુદ્ધ હોએ તો તે કરજ લઇને હજી કરે અને ફરી પોતાના તે માલથી કરજ અદા કરે. અને સાથી સારા માણસ મેળવે કે દીન દુન્યાની બાજનોમા તે તેનો મદદગાર રહે. અને સમા કરતાં પારકાની સાથ કરવી, ધણી સારી છે કે જેથી સગાઈ તુટે નહીં અને કીરાયાદારને અસબાબ બ્રહમથી દેખાડે, તેની વગર રજાએ તેથી વધારે લાદે નહીં અને જનવર ઉપર તેની શકિત ઉપરાત અસબાબ ચલડાવે નહીં અને તેના ધાસ દાણથી ગફલત કરે નહીં. અને હજીની સફરને વેપારની નેયત મોટાઈ, અને નામદારીથી ચોખી રાખે. અને જે

તારી પાસેથી બલાઈ માયુ હું, અને તારી સક્તિને કીધે તારાથી (સારા કામની) સક્તિ માયુ હું અને તારા મોટા કબલને કીધે તારાથી માંખણી કરે હું કારણ કે ખચીત તુ શકિત ધરાવે છે અને હું શકિત રાખતો નથી અને તુ જાણે છે હું જાણતો નથી અને તુ પોશીલા વસ્તુઓનો જાણનાર છે એ અક્લાહ એ તુ જાણતો હોય કે આ કામમાં મારે માટે મારા દીનમાં, મારા યુલ્લામાં, અને મારા કામની અલમમાં ખેહતરી છે તો તુ તેને મારે માટે ફરવ અને તે મને સેહલ કર ફરી તેમા મને ખરકત આપ અને એ તુ જાણતો હોય કે આ કામ મારે માટે મારા દીનમાં મારા યુલ્લામાં, અને મારા કામની આખરમાં યુલ્લા છે તો તુ તેને મારાથી ફર રાખ. અને અને તેનાથી ફર રાખ. અને જ્યાં કેયે મારો લાભ હોય તે મારે માટે ફરવ ફરી તેથી તુ મને ખુશ રાખે દેખા કરતાં “હાજલ અમર” તથા “અન્ન” (અર્થ આ કામ તથા તે મારે માટે) ના શબ્દો બિહતરી વેલા પોતાની મતબબને કીલમાં કમાન જામે હો મો.

વેપાર પશુ કરી લેશે તો પશુ કંઈ નથી પશુ
છોડવો બેહતર છે. અને માર્ગમાં બેઠુદા નકામા
અને નાળાએજ કામોથી બચતો રહે અને માર
બોજથી રહે અને યુરસો કરવાથી બચતો રહે
અને બરદાશત કરતો રહે અને અક્ષાહની યાદ
પશુ કરતો રહે. અને ખાવા પીવામાં ભાગ કરે
નહી * અને સફરમાં અસળ્યાખ ખરીદતા ખરાખ
ચાલ કે ફરેજ કરે નહી. અને સફર મહીનામાં જુમેરાત
કે પીરનના પ્રથમ વખતમાં સફર કરવી બેહતર
છે. અને સગાંઓ અને દોસ્તોથી રૂપસત થાએ અ
ને તેઓથી હકકો તથા કસુર માફ કરાવે અને
તેઓથી બલાઈની દોઆ ચાહે. અને રૂપસત થ
તી વેળા આ પટે અસતવરેઓકોડામુ—લલાહ
જી લા ચોદીઓ વહાએઅહુર અને જ્યારે
ધરથી નીકળવાનો ધરાદો કરે તો બે રકઅત નફલ
પટે. અને જ્યારે દરવાજા પામે આવે તો ઇન્ના
અનજબીના પટે. અને ધરથી જ્યારે નીકળે ત્યારે
કાંઈ સદકો ખેરાત કરે અને આયતુલ કુરસી
પટે અને કહે. અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અહિજે બેક
અન અહિલ અવ ઓદલ અવ અજલ
અવ ઓજલ અવ અજલેમ અવ ઉજલમ
અવ અજહલ અવ ઊજહલ અલૈય અલાહુ-
મ્મ અન્ત-રસાહેબો ફીરસફરે વલખલીફ-
તો ફીલ અહલે અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અહિજે
બેક મિનહ હીકતે ફીરસફરે વ કઆખતીલ
અન્કલબે અક્ષાહુમ્મ-કબેહ લાનલ અરહ વ
હબેન અલૈન-રસફર જ્યારે સવાર થએ તો

રકાઅમાં પગ મુકીને ખીરમીલાહ કહે જ્યારે સવાર થઈ
જાયે તો “અલ હમ્દો લિલાહ સુખહાન
લલજી મખખર લના હાજા વમા કુન્ના લહ
મુકરેનીન વ ઇન્ના ઇલારખબેના લમુનકલેમુને
પદીને અલ હમ્દો લિલાહ તથાવાર અને અલ્લાહ;
હો અકબર તથાવાર લાએલાહ ઇલ્લાહ-લ્લાહ
એકવાર પદીને કહે સુખહાનક ઇન્ની જલમતો
નફસી ફગફેરલી ઇન્નહુ લા યગફેરજ્જે-
નુખ ઇલ્લા અન્ત-ખ જે પહાડ ફંગર ઉપર ચઢેતો
અલ્લાહો. અકબર કહે જ્યારે નીચે ઉતરે
સુખહાનલ્લાહ કહે જે જગલમાં જવું થાયે તો
લા એલાહ ઇલ્લાહો વલ્લાહો. અકબર
કહે અને જ્યારે કીશતીમાં સવાર થાયે તો
બિરમીલાહો મેજરેહો વ અરસાહો ઇન્ન
રખિબ લ ગફર-રહીમ વ મા કહફ-હાહ
હકક કદરિહી વલ અરહો જમીઅ કબરતોહુ
યવમલ કિયામતે વરસમાવાતો મતવીયાતુ
બેયમીનિહી સુખહાનહુ વ તઆલા અમ્મા
યુશરેકુનહ પટે કે એવું પઢવુ કુખવાથી અમન
છે. જે જનવર મરતી કરે તો તેના કાનમાં આ પટે

ફરવાથી આ અલ્લાહ ઇ અમારે માટે પૂખીને
કબરે કર અને અમારા પર સફરને આસાન કર ગા મો.
૪ અર્થ—સર્વે તારીફ અલ્લાહને માટે છે પાછો
છે તેને કે જેણે અમારે માટે આને લાખે કહ્યું અને
અમો એને માટે શરિત રાખનાર નહોતા. અને અમો
અમારા પરવરીજાતની તરફ પાછા ફરનાર
હીએ. ગા મો

૫ અર્થ—પરિત્રાઈ છે તેને બેસાક મે મારા જીવ
પર જીલમ કર્યો છે, તો હું અને બખશ કેમકે તારી
સિવાય કોઈ ગુનાહોને બખશતો નથી ગા. મો.

૬ અર્થ—અલ્લાહ સર્વથી મોટો છે. ગા. મો.

૭ અર્થ—પ્રુદાને પરિત્રાઈ છે. ગા. મો.

૮ અર્થ—અલ્લાહ સિવાય કોઈ પુજ્ય નથી.
અને અલ્લાહ સર્વથી મોટો છે. ગા. મો.

૯ અલ્લાહના નામથી એવુ ચાલવુ છે અને એવું
ચાલવુ છે બેસાક મારો પરવરીજાત જરૂર બખશનાર
રહમકારો છે. અને અલ્લાહની જેવી રીતે કહર કરવી
જેમકે તેવી કહર તેઓએ કરી નથી અને જમીન
પુરપુરી કયામતની વીસે તેના કબજામાં છે. અને
આસમાને તેના સીધા હાથમાં લેખાએલા છે. પરિ-
ત્રાઈ છે. તેને અને જે ચીજને તેઓ સારી કરે છે તેથી
તેને બેસાકી છે. ગા. મો

* કારણ કે તમા ફેસાદથી સારી રીતે બચારો
અને આ બેહતરીને માટે. છે અને જે વીસી કરી તો
પશુ ફુરત છે. ગા. મો

૧ અર્થ—હું તમને ખુદાને સોંપુ છું કે જે
સોફીએ વરતુઓને નાશ કરતો નથી. ગા. મો.

૩ અર્થ—ઓ અક્ષાહ હું તારી પનાહ લઉં છું
આથી કે હું ગુમરાહ થાઉં અથવા ગુમરાહ કરાવો
બહી, અથવા હું રીસલી બહી અથવા ફીસલ-
વાયો બહી અથવા હું જીલમ કરે અથવા
હું જીલમ કરાવો બહી અથવા હું જહા
લવ કરે અથવા મારા પર જહાલત કરાઈ બચ
અલ્લાહ તુજે સાથી સફરમાં છે અને ખબીફો
અહલમાં છે. ઓ અલ્લાહ હું તારી પનાહ લઉં
છું સફરમાં સખ્તીથી તથા યુરી હાલતમાં પાછા

અફઝૈર દીની-હાહે યખશુન વ હલ્ અસ-
લમ મન ફીરસમાવાતે વલ અરદે તૌઅ' વ
કરહ' વ ઇલેહે યુરજઉન' અને જ્યારે કામ
શેહેર દેખાએ અને તેમા જુલુ હોએ તો કહે
અલ્લાહુમ્મ રખ-રસમાવાતિ-રસખએ વમા
અજલલન વ રખખલ અરદીન વમા અકલલન
વ રખખશયાતીન વમા અદલલન વ રખખર
રેયાહે વમા જર્દન ક્ ઇન્ના નસઅલોક
ખેર હાજીલ કરયતે વ ખેર અહલેહા વ
નજીએ બેક મિન શરંહા વ શરં અહલેહા વ
શરં માફીહા, ' અને જ્યારે તેમા ડાખલ થયાત્રાગે
તો આપડે અલ્લાહુમ્મ ખારેક લના શીહા' ર
મજુવાર, અલ્લાહુમ્મ -રનેકના જનાહા વ હ
ખેખના એલા અહલેહા વ હખેખ માલે-
હી અહલેહા ઇલના' અને જ્યારે મનગેઝ
કરે તો અજીએ બેકલેમાતી-દસાહીત તા-
આતે મિન શરં મા લખક' કહે તો ત્યાંથી
ઉપડવા સુધી કામ ચીજ મનશા અલાહો તઆયા
નુકસાન કરશે નહી. જ્યારે માજ પડે અને રાત

૧૦ તો ય અલ્લાહના દીન સિવાય બીજી દીન
તેઓ માહે છે અને જુઓ તો ને કાઈ આસમાન
તથા જમીનમા છે તેઓ ખુશી ના ખુશીથી તેના તાપ
હાર થયા છે અને તેના તરફ ફેરવાશે ગા મો

૧૧ અર્થ—ઓ અલ્લાહ સાતે આસમાનના અને
ને પર તેઓ છાયા કરે છે તેના પરવરદીમાર, અને
જમીનના તથા નેને તેઓ બેઠા છે તેના પરવર
દીમાર, અને રીતાનોના તથા નેને તેઓ ગુમરાહ
કરે છે તેના પરવરદીમાર અને હવાઓના તથા નેને
તેઓ ઝડાવે છે તેના પરવરદીમાર એમો તારાથી આ
જામની બેઠતરી તથા આ જામવાળાઓની બેઠતરીન
માખીએ બીએ અને બેની ખુરાઇથી તથા એ જામ
વાળાઓની ખુરાઇથી તથા એમો ને છે તેની ખુરા
અમી તારી પનાહ કદમ બીએ ગા મો

૧૨ અર્થ—ઓ અલ્લાહ અમને એમા ખરકત
આપ ગા મો

૧૩ અર્થ—ઓ અલ્લાહ તું એના ફવુ રીજક
અમને આપ અને એ જામવાળાઓ આગવ અમન
પીવારા કર અને અમારી આગલ એ જામવાળાઓના
સારા માલુસોને પીવારા કર. ગા મો

૧૪ અર્થ—અલ્લાહના સપુરુ સપ્તોની ને
નીજ તેણે ઉત્પન્ન કરી તેની ખુરાઇથી પનાહ લે
ક ગા. મો

થાએ તો આવી રીતે કહે. યા અરદો રખિય
વ રખબોક-લ્લાહો અજીએ બિલ્લાહ. મિન
શરંકે વ શરં મા ખોલેક શીકે વ શરં મા
યદુખ્રો અલેકે વ અઉએ બિલ્લાહ મિન અ-
સદીવ વ અસવદ વ મિનલ હંચતે વલ
અકરએ વ મિન શરં માકેનીલ બલદે વ
મિન વાવેદીવ વ માવલદ' અને સવારના કહે
અમેઅ આમેઉન બે હમ્દીલ્લાહે વ નેમતેહી
વ હુનને બલ્લાએહી અલના રખખના સાહેબના
વ અફદેલ અલના આએજ બિલ્લાહે મિનતાર
' અને ને જગ્યા ખાફ કે ડર હોએ ત્યા લેખવાફુ
પડુ ત્રેક ખતારી અમન છે. અલ્લાહ ખુખ
ગજે છે

૧૫ ગાળુ - હમ્મ મજુ તરેહ કરે છે. એક
તો ફકત હમ્મ અને એને હમ્મ કહે છે. અને
એ હમ્મના કરનારને અફદે કહે છે ખીજ કેરાન
છે ૨ હમ્મ તથા હમ્મ બનેને એક એહગમમા
એકા રીતે અફા કરે અને એ હમ્મ કરનારને
નરેન કહે છે ત્રીજ તમનોઅ છે કે પ્રથમ હ-
જના મહીનામા હમ્મ અફા કરે ફરી તેજ
મફરમા તગર ૫ ગએ તેજ વામાં હમ્મનો
એહગમ આધીને હમ્મ કરે અને એ હમ્મ ક-
રનારને મોતમનેઅ કહે છે અને ત્રણે તરેહમાંથી
કાઇ પણ અફા કરે તો માયેથી ફરજ અફા થશે.
પણુ હનશી મજહૂબમા તમનોથી કેરાન અફજલ
છે અને હમ્મની તમનો અફજલ છે અને આ
ત્રણ જુની જુની કમલમા લખાગે અને હમ્મના
મહીનાશવવાસ અને ઝકકક પુગ અને ઝક હ-

૧૫ અર્થ—ઓ પરવી તારો પરવરદીમાર અને
મારો પરવરદીમાર અલ્લાહ છે તારી ખુરાઇથી તથા
તારામા ને ઉત્પન્ન થયુ છે તેની ખુરાઇથી તથા
ને તારાપર ચાલે છે તેની ખુરાઇથી હુ અલ્લાહની
પનાહ લેજી છુ અને વાપ તથા કાળા સાપથી અને
સાપ તથા વીંછુથી અને આ જામના રેહવાસીઓથી
તથા જલ્લાવાનાર તથા ને જલ્લા તેની ખુરાઇથી
હુ ખુરાની પનાહ લેજી છુ ગા મો

૧૬ અર્થ—સામગનારાએ સામગજુ ખુદાની
મારી તારીફ કરવાને, અને તેની નેઅમતના તથા
અમારા ઉરના તેની નેઅમતની ખુશીના એકરારને
એ અમારા પરવરદીમાર ઉ અમારો મદદમાર આ
અને અમારાપર ફજલ કર અલ્લાહની અનાહ
વર્ક છુ અગિયથી ગા. મો

જનના પ્રથમના દસ દીવસ કહેવાય છે. જે હજારનું કોઈ કામ આ મહીનાઓથી પ્રથમ કરશે તો પુરતું ગણાશે નહીં અને હજારનું એહરામ શવ-વાલથી પેહેલા પાંધવ મકરેલે તહરીમી છે અગર જે એહરામમા મના થએલા કામોને નહીં કરવાનો બરોસો હોય, અને જે જગ્યાથી વગર એહરામ પાંધે મકરે જનારને આગળ વધવું હરામ છે તેને મીકાત કહે છે તો હિન્દુસ્થાનથી જનારને યલમઝમ ની સિદ્ધમાં દરયામાં એહરામ પાંધવું પડે છે અને તે જગ્યા માલમ કપતાન ખતાવે છે અને મનીના મોનવરાથી આવતા જુલ હોલેકાથી એહરામ પાંધવું પડે છે. જે કોઈ મક્કા જનારો મીકાત થી અથવા તેની સિધ્ધની જગ્યાથી વગર એહરામ પાંધે આગળ વધશે તો ગુન્હાગર થશે કરી તે હજાર માટે જતો હોય છે કે ખીજ કોઈ જરૂરે અને જે એહરામમા મના થએલી વસ્તુમા ધણા દીવસ વીતવાને લીધે પડવાનો અદેશો નહોય તો મીકાત આવવા પેહેલીથી એહરામ પાંધવું અજબ છે. અને એહરામમા મના થએલી વસ્તુઓનું ખયાન આગળ આવશે ઇનશાઅલ્લાહ અને જે કોઈ શખ્સ ખુદ મીકાતપર અથવા મીકાત અને હરમની હદની વચ્ચે રહેતો હોય તો તેને વગર એહરામે મક્કામા જવું દરૂમ છે પણ જે હજાર કે ઉમરા માટે જશે તો તેને પણ વગર એહરામે જવું હરામ છે અને તેની મીકાત હરમની હદ તથા મીકાતની વચ્ચે છે અને જે કોઈ મક્કા મેહેરમા અથવા હરમની હદમાં રહેતો હોય તે જે હજાર કરે તો હરમમાથી એહરામ પાંધે અને મક્કાની મસજિદે હરામથી પાંધવું મુસ્તહમ છે અને જે ઉમરા કરે તો હિલ્લથી એટલે હરમની હદ બહારથી એહરામ પાંધીને આવે.

હવે સમજવું જોઈએ કે મક્કા મેહેરની ચોતરફ હદ છે કે હજારત છપ્પરમણે (અલે) હજારત છપ્પરમણે, અને તે જગ્યા બતાવી હતી. અને હજારત છપ્પરમણે તે જગ્યા નિશાન કરી હતી. ફરી હજારત સરવરે આઝમે (સલ) તે નિશાની ચોને તવેસરથી બનાવી હતી. ફરી હજારત ઉસમાને (રદી) ફરી હજારત મોઆવીયાએ (રદી) તે નિશાનીચોને બનાવ્યા કરેલી, અને આ

હદ જદાની તરફ દસ માઇલ છે અને કોઈ તરફ ત્રણ માઇલ છે અને કોઈ તરફ માત્ર કોઈ તરફ નવ માઇલ છે. આ હદની અદર શીકાર કરવો તથા લીલી ધાસ લાકડી તોડવી હરામ છે અને એ હદની અદરની જમીનને હરમ કહે છે મક્કા શહેર પણ હરમ છે અને એ હદોથી બહાર (પણ મીકાતથી અદર જે છે તેને) હિલ્લ કહે છે વધારા તથાલા આશમે.

ફેસલ ૧

ઇસ્તદના બયાન વિષે.

તુ ગાણુ કે હજારમા ત્રણ ફરજ છે

એક એહરામ પાંધવું ખીજું અરકાતમા ચોબતુ ત્રીજું તવાકે જયારત અને હજારના વાજેય છે (૧) મુજદલકામા ચોબતુ (૨) સફા મરવાની વચ્ચે ફાડવું (૩) જમરાઓને કાઢી મારવી (૪) બહારવાળાઓને તવાકે સદર (વહામરીનો તવાક) કરવો (૫) માથાના વાલે મુઝાવવા અથવા મરાવવા અને (૬) કારેન તથા મોતમનેતુ જુબહ કરવું અને એ સિવાઈ જે ચીજના છોડવાથી જુબહ કરવું વાજેય થાય છે તે પણ વાજેય છે જેમ કે આગલ જણારો અને નુનત તથા મુસ્તહમ એ મસજિદોની વચ્ચે જણુશે. અને જે ચીજ નું છોડવું મકરહ છે તે પણ સુનત છે.

હવે મુકર્રે જ્યારે એહરામ પાંધે તો એહરામના તરીકે આ છે કે પ્રથમ વોજુ કરે અને જે યસલ કરે તો ધણું બેહતર છે. અને મુસ્તહમ છે કે નખ સે મુછો કતરાવે દુદી નીચેના વાળ સે અને જે માથુ બોગાવવાની આદત હોય તો માથુ પણ મુંઝાવે અને નહીં તો કાસકી ફરનીને વાળ સવારે અને જે પોતાની સ્ત્રી સાથે હોય અને કંઈ ઉગર ન હોય તો જમા પણ કરે. ફરી યસલ અથવા વોજુ પછી લુંગીને દુદીથી તે ચુંટણુ સુધી પાંધે અને એક ચાદર ઓડે. અને લુંગીને જે દેરી કે દુગમાથી પાંધે જો તો તેને દમ કે સદકો આપવો પડતો નથી. પણ એ સાઝ નથી. અને જમજો પાંધો ખુશો રાખીને જમણી બગલની નીચે લંબને ચાદરને ડાબે પાંધે નાખીને અદર ઓડવી એને ઇજેતબા

કહે છે, તે હયાં સુનત નથી. પણ જેમ ઓડાય છે તેમ ઓડે અને માથાને નથા મોઢને ખુશા રાખે. અને સુનત છે કે એ કપડા નવા અથવા પ્રાચીના પાક સુદે દે હોય. જે એક કપડામાં અથવા ત્રણ કપડામાં અથવા કાળા (કે કોઇ બીજા રંગના) કપડામાં એકરામ બાંધશે તો પણ દુર-રતછે. અને સુરતહય છે કે બદન તથા કપડાને ખુશમો લગાડે. પણ જે ખુશમો કે લગાડવા પછી તેનું તન (છરમ) બાધી રહે તેવી ખુશમો કપડા ને લગાડે નહીં. અને બદનને દરેક તરફ ની ખુશમો લગાડવી સુનત છે. ફરી જે મકરૂંદ વખત નહોત્યે તો સુનત છે કે રકબત નહસ નમાજ પડે પેઢેલી રકબતમા અલ દરોડ પછી કસવા પદવી અને બીજામા કસ હોવ દસાક પદવી બેહનર છે. નહીં તો જે સુરત ચાહે તે પડે. સલામ ફરખા પછી કહે “અલ્લાહુમ્ ઇન્ની ઓરીફુલ હુજ્જ ફયરસેરહેા લી વ તક-ખમલહો મિન્ની”^{૧૦} ફરી હજ્જની નૈયતથી તલ-ખીમા * કહે. અને જખાની એકરામમા અપલાહનુ કોઇ પણ છકર કરવુ ફરજ છે અને હદીસ શરીફમાં આવેલી તલખિયા કેહવી સુનત છે. અને તે આ છે. લખ્મૈક અલ્લાહુમ્ લખ્મૈક લખ્મૈક લાશરીક લક લખ્મૈક ઇન્નલ હુઝ વન નેઅમન લક વલ મુલક લા શરીક લક^{૧૧} એમાંથી કોઇ શબ્દ ઓ છો કરવો મકરૂંદ છે. અને હદીસ શરીફમા આવેલા શબ્દોને શરમા કે આખરમા વધારવા સુરતહય છે માખલા તરીકે જેમકે આ વધારે લખ્મૈક એલા-હલ ખલકે લખ્મૈક^{૧૨} અથવા આ વધારે લખ્મૈક

જુદુ અર્થ—ઓ અલ્લાહ હુ હજ્જનેા ધરાહો કી હુ તેને મારાપર આસાન કર અને તેને મારા તરફથી કમુલ કર. આ મો

* તલખીયા એકલે લખ્મૈક કેહવુ જેનુ બખાન આગળ આવે છે આ મો

૧૮ અર્થ—હાજર હુ હુ તારી ખીજમતમા ઓ અલ્લાહ હાજર હુ હુ હાજર હુ તારો કોઇ બા-અથો નથી હુ હાજર હુ મિરાક સર્વ તારીક તથા નેઅમત તારે માટે છે અને મુલક વારોજ છે તારો કોઇ બાઅથો નથી આ મો

૧૬ અર્થ—હુ હાજર હુ તારી ખીજમતમા ઓ મખલુકના માખુફ હુ હાજર હુ. આ મો

લખ્મૈક વ સાહેક વલ ખિરો બિયદૈક લખ્મૈક વર રગખાઓ એલેકે વલ અમલો લખ્મૈક^{૨૦} અને જે હદીસમાં નહી આવેલા શબ્દોને શરમા કે આખરમાં વધારશે તો પણ દુરસ્ત છે. પણ વચમા વધારો કરે નહીં. અને તલખીયા બેલદ અવાજથી કેહવી સુરતહય છે, પણ પાંચ^{૨૧} આખ-વુ જેઇએ નહીં. અને મસહુદમાં એકલી જોરથી નહીં કહે કે નમાઝયોને હરકત થાએ, અને જ્યારે કહે તો ત્રણ વાર સાથે કેહવુ સુરતહય છે વચમાં વાત કરે નહીં. જે કોઇ સલામ કરે તો જવાબ આપે, પણ એવી હાલતમા સલામ કરવી મકરૂંદ છે. ફરી ત્રણવાર તલખીયા કહીને આહિસ્તાથી દોરૂંદ શરીફ પઢીને જે ચાહે તે હો-આ કરે પણ આ દોઆ હદીસ શરીફમા આવેલી છે “અલ્લાહુમ્ ઇન્ની અસઅલોક રેદાક વલ જનત વ અજીને એક મિન ગદમેક વન્નાર^{૨૨} અને હાલોના ફરફાર વખતે જેમકે સવાર થતાં ઉતરતાં સવારીને ફરવતા અથવા ઉ-ચી જખાએ ચડતાં કે નીચે ઉતરતા ફરજ થાં^{૨૩} આખ ખુલતા તથા ફરજ કે નહસ નમાજે પદવા પછી કાફલાથી મુલાકાત થતા તથા દરેક હાલતમાં તલખિયા કેહવી સુરતહય છે. અને તલખિયા જેમ વધારે કેહવાય તેમ અફજલ છે. મતલબ કે જ્યારે હજ્જની નૈયતથી તલખીયાકહી કે એકરામ બાંધાય જાય છે. અને નમાજની તકખીરે તકરી-માની જેમ આ હજ્જનુ પેહેલુ ફરજ છે,

અને એકરામમા હજ્જની નૈયતથી ફકત છકર કરવુ ફરજ છે. અને તેના કપડા કઢાડવાં બે રકબત નમાજ પદવી ખુશમો લગાડવી વજોરે ચીએ એ સુરતહય સુનત અને વાજેય છે. અને જે અખુસમજ બચ્યા તરફથી એકરામ બાંધે તો તેના કપડાં ઉતારીને ઝુગી પેહરાવીને તેની તરફ-

૨૦ અર્થ—હુ હાજર હુ તારી ખીજમતમાં હુ હાજર હુ અને હુ તૈયાર હુ અને સર્વ લખાઈ લખા હાથમા છે હુ હાજર હુ અને રગબત (વહુ) તારી તરફ છે અને સર્વ અમલ તારી પાસે આવે છે હુ હાજર હુ તારી ખીજમતમા આ મો.

૨૧ અર્થ—ઓ અલ્લાહ હુ તારી પાસે વારીખુશી ને તથા જનતને માંડુ હુ અને તારો અજબથી તથા અગિનથી તારી થનાહ લઈ હુ આ મો

થી લખ્યેક કહે અને એ એહરામના મના
અએલા કામેથી તેને બચાવતો રહે. અને જો કાંઈ
મના કામ બચાવેથી થશે તેથી કંઈ આવડુ સાચુ
પડતુ નથી, ન બચાવે અને ન તેના વાલીને.
અને આતરીકા એહરામ જેમાનીનો છે. અને આજ
બેહતર છે અને એહરામ જેઆલીનો તરીકા કિતાબોમાં
લખાયે છે. હયા લખવાની કંઈ જરૂરત નથી.

જ્યારે એહરામ બાધી રહે તો જીમા (જી
મીલાપ) તથા જીમાને લાગતી બાબતો સુમન મળે
વળગતુ વગેરે તથા અીએ આગળ જીમાની વાતો
કરવી અશ્વાહ તમાલાની નાફરમાની કરવી ઝગડો
લાડાઈ કરવી ખુશકીના શિકાર કરવા શિકારીને ખુ
લી રીતે કે છઠ્ઠારાથી બતાવવુ શિકારીને મદદ
કરવી છરી કે બાલો વગેરે પકડીને, તથા ખુશબો
ભગાડવી નખ તથા વાળ કપાવવા, માથું મોહ
ઢાંકવુ થોડું કે ઘણું આ સર્ગ કામ તજી દે.
અને ખુશબો અથવા ખુશબોદાર મેવો સુગવો
મકરૂં છે. અને જો નાક ઉપર હાથ રાખશે તો
કાઈ ડર નથી. અને તકમા ઉપર માથુ કે ગાલ
રાખવો દુરસ્ત છે પણ ઉધા થઇને તકમા ઉપર
પેશાની મુકવી મકરૂં છે. અને માથા ઉપર કપડુ
રાખવું તે હાકવાના કામદામા છે અને માથા
ઉપર કપડાની પોટલી કે ખુનચો રાખવો દુરસ્ત
છે. જો કાપાના પરદા નીચે આવે ને માથાને
કે એહરાને પરદો લાગે તો મકરૂં છે. અને જો
નહીં લાગે તો કશી હરકત નથી. અને માથાને
તથા દાઢીને ખતમી (ગ્રેવેયે) થી કુએ નહીં પણ
સાચુ તથા ઉચ્ચનાથી ધોવુ દુરસ્ત છે. અને આ-
ખોનુ પડવાળ કડાવવુ દુરસ્ત છે. અને સિવેલા
કપડા જેમકે કુડતો ઇબર તથા પાગડી ટોપી
મોળ પેહેરે નહીં અને સિવેલા કપડાને વાપરવા-
ની રીત પ્રમાણે નહીં પણ બીજી રીતે પેહેરે
જેમકે કુડતાને ચાદરની તરફ ઓડે તો દુરસ્ત
છે, પણ છોડવું બેહતર છે. જોડા નહોએ તો મો-
ળને કદમની વચ્ચેથી કાપીને પેહેરે અને કપડું
ખુશબોદાર મીજમા રંગાયુ હોએ તો તેને પેહેર-
વું દુરસ્ત નથી. પણ જો તેને ધોએ અને ખુ-
શબો જતી રહે તો દુરસ્ત છે. અને હન્નામમાં
જવું દુરસ્ત છે. પણ મેલને મરમ કે હરે પા-
ણીથી દુર નહીં કરે, એ સુસ્તહય છે. જો નહોએ

તો પાકી કે હંડકની નેમતથી નહોએ. અને ત'ખુ
કે શુગદુદના સાપામા આવવું દુરસ્ત છે પણ
તે માથાને કે એહરાને લાગે નહીં જો લાગશે
તો મકરૂં થશે. અને હમમાણી (વાસલી) તથા
કમરપટો બાધવો હથથાર બાંધવા તથા અંડુડી
પેહેરવી તથા વગર ખુશબોનો સુરમો ભગાડવો
દુરસ્ત છે. અને ખુશબોવાળો સુરમો એક બે વાર
ભગાડવાથી સદકો આવવો પડે છે. અને વધારે-
વાર ભગાડવાથી જ્યુબહ કરવુ પડે છે. અને ખ-
તના કરાવવી તથા ફસદ ખોલાવવી તથા વગર વાલ
ખોડાવે રમણી બે આવવી તથા દાડ કડાવવી તથા
બાજેલા આખને બાંધવો દુરસ્ત છે. અને જો
રમણી બે આવવામા વાલ મુડાવશે તો હમ
આવડુ પડશે. માથું ખજવાલવુ દુરસ્ત છે પણ
જો વાલ તુટવાની કે ખુન નીકળવાની બીક હોએ
તો નરમીથી ખજવાલે આ મસલાઓની બાકીની
તફરીલ જીનામાતની ફસલમા આવશે ઇનશા
અશ્વાહ

જ્યારે હરમમા દાખલ થાએ તો જો બની
શકે તો ખુલ્લે પડે ચાલતો ચાલે એ સુસ્તહય,
છે. અને એન તથા બાર બોજની સાથે ધણી
ધસ્તીગદાર તથા દોઆ કરતો ચાલે. ફરી જ્યારે
મક્કામા દાખલ થાએ તો દીવસના દાખલ થવુ
તથા જહુન એટલે મક્કાની કમરમાનના માર્ગથી
કે જો બાખુલ મોખીલા કહે છે ત્યાંથી દાખલ
થવું સુસ્તહય છે. અને મક્કામાં દાખલ થવા માટે
ગુસલ કરવુ સુનંત છે. અને મક્કાથી નીકળવુ
બાખુલ સુહલાથી સુસ્તહય છે. ફરી મક્કામાં દાખ-
લ થઇને પોતાના અસબાખતો બદોખત કરીને
પ્રથમ મસજેદે હરામમાં આવે અને બાખુલ
સલામથી મસજેદમા દાખલ થવું સુસ્તહય છે.
તસબિયા કેહતાં નરમાઇ તથા તવાબેથી બેતુલલાહની
ખુશુરગી ધ્યાનમા રાખતાં દાખલ થાય. પ્રથમ
જમણો પગ દાખલ કરે અને પટે,
અલ્લહુમ્-પ્રતહ અલેના અબવાબ રહ મતેક
વ સહહેલ અલેના અબવાબ રિજકેકર
અને દોરફ શરીફ પટે. જ્યારે બેતુલલાહ ઉપર

૨૨ અર્થ—જો અલ્લાહ તુ અમારાપર તારી
રહમતના દરવાઝ ખોલ અને તારા રિજકના દરવાઝ
અમારા પર સેહલા કર ગુ મે!

નજર પડે તો અલ્લાહે, અકબર લાએલાહ ત્રણ ત્રણવાર કહે અને ઐતુહલાહને જોતી વેળા દુઆ માગે, કારણ કે એ કૃપાવીયત્તો વખત છે. અને ઐતુહલાહને જોતી વેળા હાથ ઉપાડવા (શકાયેન કરવું.) હાંસ શરીફની કેટલીક રિવાયતોમાં સિદ્ધ થયા છે જેમ કે ફતહુલ કદીરમાં લખાયતું છે તો હયા પશુ રક્ષાયેન નુનન થવું જોઈએ. અને આ વખતમાં દોરડ શરીફ પાવું અને હાંસ શરીફની દોઆ પઢવી એદતર છે તે આ છે. અલ્લાહુર્રમ અન્તસ સલામ વ મિન્કસ સલામ ફૈલયેના રખના બિસ્સલામ અલ્લાહુર્રમ જીહ બેતક હાબ તાજીમ વ તશરીફ વ તકરીમ' વ મહાબત વ જી મ'હબજીહ અવેઅતમર તશરીફ વ તકરીમ વ તાજીમ' વ બિરર રૂ અને જો ચાહે તો બીજી દોઆ પઢે કારણ કે હયા તથા હજજની બીજી જગ્યામાં કોઈ દોઆ ખાસ નીમાઈ નથી જેમાં વધારે ખુદા તરફ દીલ લાગે તે પડે ફરી મસજીદમાં આવીને જો નમાજ રખ થવાની કે જમાઅત કાત થવાની કે વિવ કે સુનન મોઅ ક્કાજની રેહવાની બીક ન હોએ તો પ્રથમ તવાક કરે પણ જો એમાં કાબી કાત થવાની બીક હોએ તો તેને પ્રથમ અદા પડે તે પછી તવાક કર.

તવાક કરવાની રીત આ છે ઐતુહલાહની સામે જે તરફ હજર અસવદ છે ત્યાં એવી રીતે જિભા રહે કે તેનો જમણો આંખો હજર અસવદના ડાબા કીનારાની બરાબર થાએ અને આંખો હજર અસવદ તેની જમણી બાજુએ રહે ફરી તવાકની નેમત કરીને જમણી તરફ જગ ચાલે કે હજર અસવદની બરાબર સામે થાએ. અને જાણતું જોઈએ કે તવાકની નેમત ફક્તમા કરવી ફજર છે જો તવાકની નેમત વગર ઐતુહલાહની ચોતરફ સાતવાર ફરશે તો તવાક ગણતરીમાં આવ

શે નહીં ફરી હજર અસવદને સામે ઉભા રહી તે જેમ નમાજમાં હાથ ઉચકે છે તેમ હાથ ઉચકીને કહે. બિસ્મી-લ્લાહે અલ્લાહે અકબર. ર લાએલાહ ઇલ-લાહે વ હિલાહિલ હમ્દ વસ્સલાતો વસ્સલામો અલા રમુલિ-લ્લાહે અલ્લાહુર્રમ ઇમાન બેક વ વફાઅ' બે અહ દેક વ-તેબાઅ' હે સુન્નતે નબીયેક મોહમ્મદીન સલ્લ-લ્લાહે અલ્લહે વ સલ્લમ રૂ અને હજર અસવદની સામે થયા પહેલા તથા તક બીર કદવા પહેલા હાથ ઉપાડવા બિદઅત છે. પણ તકબીરની સાથે હાથ ઉપાડે ફરી હાથ છેાડીને ઇતીલામ કરે. એટલે અને હાથની હથેલીયોને હજર અમવદ ઉપર મુકીને પોતાના મોહને બેને હાથોની વચ્ચે રાખીને આઘીરતાથી ચુમે ચટાપો મારવો જોઈએ નહીં અને કેટલાકની નજદીક બોમ્બા પડી હજર અમવદ ઉપર માણુ મુકવાનું ફરી બીજે બોમ્બો અને ફરી મિજદો ફરી ત્રણે બોમ્બો અને ફરી ત્રીજે મિજદો કરવો પણ મુન્નહુબ છે અને ઇતીલામ સુનન છે પણ જો બીડને લીધે ધમધમ થતી હોએ અને કોઈને ઇમા અપાતી હોએ તો છોડી દે, કારણકે ઇમાનુ છોડવું વાજેબ છે અને જો એવી રીતે ઇતીલામ કરી નહીં શકે તો બેને હાથજ હજર અસવદ ઉપર મુકે. જો બેને હાથ મુકી નહીં શકે તો એક હાથ મુકે પણ એક હાથ મુકવામાં જમણો હાથ મુકવો બેહેતર છે ફરી હાથ ઉપાડી તે પોતાના હાથને ચુમે જો હાથ પણ ન મુકી શકે તો લાકડી અથવા બીજી કોઈ ચીજથી હજર અસવદને અડકીને ફરી તે ચીજને ચુમે જો બીડને લીધે એ પણ ચલ ન શકે તો બેને હાથને ધાતો મુકી ઉચકીને બેને હાથની હથેલીને હજર અસવદની તરફ રાખે અને હાથની પીટને મોહ તરફ રાખે. જણે હજર અસવદ ઉપર

૨૩ અર્થ—જો અલ્લાહ ઇ સલામતી આપનાર છે અને તારાથી સલામતી છે તો આ અમારા પરવરદીગાર ઇ અમને સલામતીને સાથે છવતા ગણ જો અલ્લાહ ઇ તારા આ વગેરે માન મરતમા ઇબ્ત તથા મહામો વધાર અને જે એવી હજજ કરે અથવા બેમરો કરે તેનો આન મરતમા ઇબ્ત અને નેજી ઇ વધાર ગુ. મો

૨૪ અર્થ—અલ્લાહના નામથી અલ્લાહ સર્વથી મોટો છે અલ્લાહ વગર કેઈ પુણ્ય નથી અને સર્વ તારીફ અલ્લાહને માટે છે અને દોરડ તથા સલામ રસુલ-લ્લાહ ઉપર છે જો અલ્લાહ ઇ તારાવર માન લાવવાને તથા તારા અહકને પુરો કરવાને તથા તારા નબી હજરત મોહમ્મદ (સબ)ની સુન્નતની તામેદારીને માણુ છું ગુ. મો

રાખ્યા છે. અને તકબીર તહલીલ જે બપાન થઇ છે તે પછીને ફરી હાથોને ચુમે ઇસ્તીલામ પછી વાળેખ છે કે જમણી તરફ દરવાજા તરફ ચાલે કે ઐતુહલાહ ડાબા ખાધાની તરફ રહે. અને વાળેખ છે કે હતીમને પણ તવાફક હશે. હતીમ અને ઐતુહલાહની વચ્ચેથી નીકળે નહીં. કારણ કે હતીમ પણ ઐતુહલાહના દાખલ છે. જે વચ્ચેથી નીકળશે તો તે ગણત્રીમાં આવશે નહીં એટલું જ નહીં પણ ફરીથી તવાફ કરવો પડશે ફરી જે માત્ર હતીમનો સાતવાર તવાફ કરશે તો પણ ખોટ પુરાશે જ્યારે તવાફ કરતા રૂકને ૫ માનીયે પુરો કે જે દક્ષિણની તરફનું ખુલ્લું છે તો તેને પણ ઇન્તીલામ કરવું મુસ્તહબ છે. અને રૂકને યમાનીનું ઇસ્તીલામ આ છે કે રૂકત બને હાથ અથવા જમણો હાથ તેને લગાડે. અને ડાબો હાથ લગાડવો કે ચુમે આવવો, કે હયા સિંગરો કરવો જોઈએ નહીં અને બીડની વખતે ઇશારો પણ હયા કરવો જોઈએ નહીં. અને આ બંને જગ્યા બિવાલ કાષ્ટ બીજા ખુલા- ને કે દીવારને ઇસ્તીલામ કરવો મકરૂહ છે ફરી જ્યારે ચોતરફ ફરીને હજર અસવદ ઉપર આવે તો ઉપર વર્ણ્યા પ્રમાણે ફરી ઇસ્તીલામ કરે. પણ હાથ પેહેલીજ વાર ઉઠાવવાના છે ફરી હાથ ઉઠાવે નહીં જેમકે ફતહુલ કદીરમાં તહકીક થઇ છે અને હજર અસવદથી તે હજર અસવદ સુધી આ એકવાર ફરવાને શીત કહે છે જે કાષ્ટ ડા- બા તરફ તવાફ કરશે અથવા તવાફ કરતા ઐતુહલાહની તરફ પીઠ કે એદરો ફરીને તવાફ કરશે અથવા શીત તવાફ હજર અસવદ વગર બીજા કોઈથી કરશે તો જ્યાં સુધી મકામાં હશે તવાફ ફરીથી કરવો જોઈએ જે ધર ચાલ્યો આ- વશે અને તવાફ કીયો ન હશે તો દમ વાળેખ થશે. અને હજર અસવદથી અગર જે તોના એક ભાગ હોય તવાફ શીત કરવો વાળેખ છે. પણ આખા બદનનું હજર અસવદ ઉપરથી ગુબરવું જેમકે તવાફ કરવાની રીતમાં બપાન થયું છે એ ખુસ્તહબ છે. અતલખ કે એવી રીતે સાત શીત કરે. અને સાતે શીત કર્યા પછી ફરી આઠ- મો ઇસ્તીલામ કરે. અને ઇસ્તીલામ કરવો સુનતે મોઅકદ છે.

જો કાષ્ટ જમણી ખુલ્લે આઠમો શીત ફરશે તો છ શીત મેળવીને સાત પુરા કરવા વાળેખ થશે અને જો સાતમો ધારીને કર્યો હશે તો કેઈ દરજ નથી. જો ફરજ કે વાળેખ તવાફ કલ્લાં શીતની ગણતરીમાં શુબ્હ પડે તો નવેસરથી શીત કરવો જોઈએ. પણ નમાજનો માગ્યો એથી ઉલ્લટો છે તેમાં વધુ ધારના ઉપર આધાર રખાય છે એવીજ રીતે નફલ કે સુનત તવાફમાં પણ જો શક હોય તો વધુ ધારના ઉપર આધાર રખાય છે. જો તવાફ કરતાં ફરજ નમાજની તક- બીર (અકામત) થાય. તો જો રકબત જવાની બીક હોય તો તવાફ મુકાને નમાજ પડે. ફરી તે જગ્યાથી આવીને તવાફ પુરો કરે. એવીજ રીતે જો વોજુ તુટવાથી જમ્એ અથવા જનાજની નમાજે જાય તો ફરી આવીને ત્યાંથી પુરો કરે. પણ જો ચાર શીતથી કમ કરીને ગયો હોય તો નવેસરથી કરવો અફજલ છે અને જો ચાર શીત બાદ ગયો હોય તો ત્યાંથી બાકીના પુરો કરે. અને વગર જરૂરે ચાલ્યા જવું મકરૂહ છે. જો જમે તો આવીને બાકીના શીત પુરા કરે. અને જો સહ મરવાની સહ કરતાં જશે તો તેના પણ એવોજ હાથ છે. મસલ (દાખલા તરીકે) જો નમાજ કે વોજુ કે જનાજની નમા- જની જરૂરે જશે તો દુસ્ત છે અને જો વમર જરૂરે જશે તો મકરૂહ છે. પણ દરેક હાલમાં બાકીના પુરો કરે. અને તવાફની હાલતમાં ખાતું અને વેચ ખરીદ મકરૂહ છે. અને પીતું મોખાહ છે અને સહખાવેચ ખરીદ મકરૂહ છે, અને તવાફ તથા સહખાવેચની યાદ અફજલ છે. અને મસજીની વાતચીત કરવી તથા કુરઆન શરીફની તિલાવત કરવી દુસ્ત છે અને તવાફ કરતી તલબિયા કહે નહીં અને રૂકને યમાની તથા હજર અસવદની વચ્ચે જે છકર હસિસ શરીફમાં આવે તુ છે તે આ છે રખના આતેના ખીદ દુન્યા હસનત વ શીલ આખેરતે હ સનત વ કેના અબાખન નાર^{૨૫} અને હજર અસવદ તથા હતીમની વચ્ચે પણ હજરતે (સહ) એવ પડી છે. અને તવાફ કરતાં આ દોઆ પણ આવેલી છે. અહલાહુમ્મ કન્નેઅની બેમા રૂજકત્તમી

૨૫ અર્થ—જો અમારા પરવરીકાર હુ અમરે દુન્યામાં ખુબી આવ અને આખેરતમાં જુબી આવ અને અમને અગિના અતલખથી બચાવ. કુ. મે.

૧ બારેક લી ફીલે વખતેક અઢા કુલે
માએબતીલ લી બે ખર લાએલાહ ઉલ્લેલાહો
વહુલુ લા થરીક લાલ લ કુલ મુલકો વ
લુલુલ હુન્કો વ હોવ અલા કુલે શેઇન
ઠરીર રૂ તવાફની હાલતમા દેઆ ખુલુ થાએકે

જ્યારે સાન શોન તવાફના કરી રહે તો
મકામે ખજરાલીમની પાસે આવીને બે રકઅત
નફ્લ અદા કરે અને તે પછી આઘ (અરે)
વાળી દેઆ પદવી મુન્નદગ છે અને તે આ છે
અસ્લાહુલ્લમ ઇન્નક તાલમો મિરરી વ અલા
નેયતી ફકબલ મઅજેરતી વ તઅલમો
હાજતી ફઅતેની સોઅલી વ તઅલમો
મા ફી નફ્સી ફગફેરલી બેનુબી અલ્લા
હુન્ન ઇન્નીઅસ્અલોક ઇમાન થોખાશેરો
કલબી વ યકીન સાદેક હુતા આલમો
અન્નહુ લ થોસીબની ઇલ્લા મા કતબતહુ
અલ્લય ફઅરદેની બેમા કમમતહુ લી યા
જલ જસાલે વલએકરામરૂ અને આ તવાફનો
દોગાનો દ્રેક તવાફ પછી ફરી તે ફરજ
હોએ કે નફ્લ હોએ તે વાજેમ થાએ છે અને
પક્ષે મોકામ એગ્ને એની રીને તે દુગાનો
પદવો કે મકામે ખજરાલીમ નમાજ પદનાર અને
બેનુક્લાહની વચ્ચે હોએ એ મુન્નદગ છે, અને

૧૬ અર્થ—એ અસ્લાહ ને તે મને આપ્યું
તેના પર મને કનાઅત કરનાર કર અને તેમા મને
ખજરાત આપ અને તે પછીકે યા અમારી દરેક
માએબ થનારી વરુ ઉપર બલાઇની સાથે અસ્લાહ
સિવાઇ કાઇ પુલય નથી તે એકલો છે તેનો કોઇ
બામયો નથી તેનો અયક છે અને તેનેજ મારે
સર્વ તારીફ છે અને તે દરેક ચીજપર રાહિતવાળો
છે આ મો

૧૭ અર્થ—એ અસ્લાહ ત મારા છીપાને
તથા બહેનેને ભણે છે તો ત મારા ઉજરને
કમુક કર અને ત મારી ઝરજને ભણે છે તો ત
મારી મામળીને આપ અને મારા જીવમા ને છે
તેને ત ભણે છે તો ત મારા યુનાહોને બપરા
એ અસ્લાહ હુ તારી પાસે ઇમાન માત્ર ક
ક ને મારા દીલની સાથે લાગેલુ રહે અને સાચી
યકીનનેલ્થોહુ ભણીક ને કાઇ તે મારેમાદેજબેક
છે તે સિવાઇ મને કફી કાઈ પુકરી નહી તો ને
અજ તે મારે બાજે નાખી હોય તેથી ત મને ખુશ
રાખ એ જીનુરગી અને એકરામવાળા આ મો

એ સર્વથી અફજલ જગ્યા છે તે પછી બે
તુક્રાહની અફર તે પછી ફતીમમા મીમખની
નીચે ફરીફતીમમા મીમખની પાસે ફરી બાકીની
ફતીમમા ફરી બેનુક્લાહની પાસે બીજે તરફ
ફરી આખી મસજદે હગમ ફરી આખુ હરમ
બરાબર છે અને હરમથી બહાર મકરહ છે
પશુ અદા થઇ જાએ છે અને આ

દુગાનામા કુલયા તથા કુલ હોવ દસાહ
પદવી મુસ્તહબ છે અને તવાફ દરેક વખતે
દુરુમ છે અગર જો મકરહ વખત હોએ પશુ
આ દુગાનો તે વખત પદે નહીં નમર કરે
જ્યારે મકરહ વખત નીકળી જાએ ત્યારે આ
દુગાનાને પદે આ દુગાનાને તવાફની સાથેજ
પદવો જોડાએ. મકરહ વખતના ઉજર મિવાઇ
દેરી કરતી મકરહ છે. તો જો અમર પછી
તવાફ કર્યો હોય તો મગરેબનો ફરજ પડીને
પ્રથમ તવાફનો દુગાનો પદે તે પછી મગરેબની
સુનત પદે જો મકરહ વખતમા દુગાનો પદશે
તો કરાલીયતની માથે દુરુમ થવો. પશુ મકરહ
વખતના ગુરુયા પછી ફરીથી તેને પદવો બેદતર
છે અને જો આફતામ નીકળવાને વખતે કે
જવાહને વખતે કે દુખવાને વખતે પદો હશે
તો તે ગણુનરીમા આવશે નહીં ફરીથી પદવો
વાજેમ છે અને દુગાનાનો ફામયો કર્યા વગર
બે તવાફને સાથે કરવા મકરહ છે પશુ જો
મકરહ વખત હોએ તો મકરહ હરકત નથી

ત્યારે મકરહ વખત જતો રહે તો દરેક તવાફને
બદલે બે બે રકઅત અદા કરે તવાફનો દોગાનો
પડીને જમજમના કુવા ઉપર જઈને જમજમનુ
પાણી પીતુ મુસ્તહબ છે એ દેઆ કમુલ થવાની
જગ્યા છે દેઆ કરે. ફરી ત્યારથી હજર અસ-
વદ અને દરવાજાની વચ્ચેની દીવાર જેને સુલત
જમ કહે છે તેને વજીની દેઆ કરે એ જગ્યા
પશુ દેઆ કમુલ થવાનો છે અને કેટલાક કહે
છે કે પ્રથમ સુલતજમની પાસે આવે ફરી તવાફનો
દુગાનો પદે ફરી જમજમની પાસે જાએ અને
આ સંહલો માર્ગ છે અને અફજલ લખેસો છે
આ તવાફનું નામ તવાફ કાદુમ છે. બહારવાળો
સુનત છે, પશુ જો મકામા રહે છે અને મીકાત

ઉપર રહે છે તેઓ ઉપર સુનત નથી. અને જેકાઇ જીમરો કરવા આવે તેના પર પશુ તવાઈ કાઢુમ નથી

જો મુકરેદે આસીને તવાઈ કર્યો અને તવાઈ કાઢુમની નૈયત નહીં કરી ફક્ત તવાઈની નૈયત કરી અથવા બીજા કાઇ તવાઈની નૈયત કરી તો પશુ તવાઈ કાઢુમજ થશે તેની નૈયતથી કંઈ થશે નહીં અને આ તવાઈનો વખત મક્કામા દાખલ થયા પછીથી તે અરજામા દરવા સુધી છે અને અરજામા યોગ્ય શરૂ થયું તો એનો વખત જતો રહેા.

હવે ગણુતુ જોઇએ કે સફા મરવાની સંધ કરવી વાજે છે અને અફજલ આ છે કે તવાઈ જીવારત પછી સંધ કરે અને જો તવાઈ કાઢુમની માથે કરી લેશે તો એ દુરસ્ત છે તો જો તવાઈ કાઢુમ પછી કરી હોય તો તવાઈ કાઢુમ કરવાથી જરા આગલ હદને પામ્ય કરે અને આગલા ત્રણ શોતમા રમત પશુ કરે અને રમત આ છે કે • ચાલવામા ઝડપથી જલદી અને જોરથી કદમ ઉપાડે અને કદમને પાસે પામે રાખે, અને પમાને ખુબ હલાવ તો જાય. અને જે તવાઈની યાદ સંધ કરવાની છે તેમા રમત તથા હદને પામ્ય સુનત છે અને જે તવાઈ પછી સંધ નથી તેમા એ સુનત નથી. અને જો બીડને લીધે રમત કરી ન શકે તો ધીરજ રાખે, જ્યારે જગ્યા મળે ત્યારે તવાઈ કરે. અને જો એક બે શોત કર્યા પાછ બીડ થાય તો રમતને છોડી દે, અને વગર રમતે પુરો કરે કે જેથી શોતમા તુકડા પડે નહીં. જો રમત કરવાને બુધી ગયો તો જો એક શોત પછી યાદ આવે તો બે શોતમા રમત કરે જો ત્રણ શોત કરી રહ્યો ને ફરીયાદ આવે તો રમત કરે નહીં. કારણ કે જેની રીતે આગલા ત્રણ શોતમા રમત સુનત છે તેવીજ રીતે પાછલા ચાર શોતમા રમત છોડવું પશુ સુનત છે. જો કાંઈ સાતે શોતમા રમત કરશે તો સુનત છોડવાને લીધે મકરૂ છે અને તવાઈથી ફરેમ થયા પછી હદને પામ્યને કાઢી નાખે અને તવાઈના દોમાનાને ખાધો દાખીને પડે. કારણ કે હદને પામ્ય આ

જગ્યા વગર કેયે સુનત નથી. વળી ગંધુતુ જોઇએ કે સંધ તવાઈને તામે છે. અને સંધ સહી થવા માટે તવાઈનું આગળ થવું છે. જો કાંઈ તવાઈ કરતા સંધ પ્રથમ કરશે તો 'સંધ ગણુતરીમા આવશે નહીં તવાઈ કર્યા પછી 'સંધને' દોહરાવવી વાજે છે. અને તવાઈ પછી 'સંધ' સંધ કરવી વાજે નથી પશુ તવાઈની લગોલગ સંધ કરવી સુનત છે. જો ઉજર કે ચાકને લીધે ચોબી જશે તો કંઈ હરકત નથી. પશુ વગર જોઈ વાર લગાડવી મકરૂ છે

જ્યારે આવે જમ જમ પીને સંધ 'કરવા' ચાહે તો હજર અસવદ ઉપર જઇને એક ધસ્તી લામ કરે. અને બપાવ થયા પ્રમાણે અલ્લાહો, અકબર લાએલાહ ઇલે-લ્લાહ કહે. અને આ નવમા ધસ્તીલામ તવાઈ પછી સંધ કરે તો, જમ રમત તથા હદને પામ્ય મુરતહમ છે. તેમ જો મુરતહમ છે ફરી સફાના દરવાગથી બહાર નીકળે. કારણ કે અને જહાનના સરફર (સલા) એ હર: વાગ્યથી તશરીફ લઇ ગયા હતા, અને જોઇએ તો બીજા દરવાગથી જાય ફરી પ્રથમ સંધ. ઉપર એટલો થયે કે ત્યાંથી બેતુલલાહ જોઇ શકે. ફરી બેતુલલાહની તરફ મોહ કરી જો. રહીને બે હાથને આસમાનની તરફ ખામા સુધી જેવી રીતે દોઆમા ગ્રયકાચ છે તેમ ઉચકે. અને તકબીર (અલ્લાહો અકબર) તથા તહલીલ (લાએલાહ ઇલે-લ્લાહ) જોરથી તથા દોહરા શરીફને આ: હસ્તીથી પડે અને દોઆ કરવામા કોશીસ કરે. કેમકે કપુલીયતની જગ્યા છે અને આ છકરે હનીસ શરીફના છે. લાએલાહ ઇલે-લ્લાહો વહદહુ લા શરીફલહ લહુલ મુલકો વ લહુલ હુન્દો ચોહથી વ ચોમીતો પ્ર. હોહ. અલા કુલ્લે શઇન કહીર. લાએલાહ ઇલે-લ્લાહો વહદહુ અનજબ વઅહુલ વ નસજ અબહુલ વ હજમલ અહજબ વહદહુ.

૧ અથે—અલ્લાહ સિવાય કોઈ પુન્ય નથી તે એકલા છે તેનો કાંઈ લાગણ નથી તેની જલ્લ છે અને તેને માટે સવ તારીફ છે તે જીવંત છે અને મારે છે અને તે ફરેક ચીજ પર શકિતવાન છે. અલ્લાહ સિવાય કાંઈ માનુસ નથી તે એકલા છે.

નખી સાહેબે (સલ) આ પદીને દોઆ કરી. ફરી ખીજ વાર પદીને દોઆ કરી. ફરી ત્રીજી વાર પદીને દોઆ કરી છે. અને એમ પણ રિવાયત થઇ છે કે ત્રણ વાર અલ્લાહો અકબર કહીને લાએલાહ ઇલ-હલાહો વહુહુ લા શરીક લહુ લહુલ મુલકો વ લહુલહુહો વ હોવ અલા ફુલ્લે શઇન કહીર એકવાર કહ્યું છે. એવી રીતે માત વાર કયુ છે તે કહેમે સાત વાર અને અલ્લાહો અકબર એકમીસ વાર થયા અને હજરતની (મલ) દોઆ સહા ઉપર આ છે. અલ્લાહુમ્ ઇન્નક કુલત ઊદજીની અસ્તજેબ લકુમ વ ઇન્નક લા તુ ખલેકુલ મીઆદ વ ઇન્ની અસઅલોક કમા હુદતની હીલ મસ્લામ અ લા તનજેઅહુર હુત્તા તતવફ્ફાની વ અના મુસલેમુન અને એ વગર જે ચાહે તે દોઆ કરે અને ત-લખીયા પણ કહેતા રહે અને ધાળીવાર ઉભો રહે અને જીર કરતો પોતાની ચાથ પ્રમાણે મરવા તરફ ચાલે. અને સહા અને મરવાની વચ્ચે આ દોઆ હદીસ શરીફમા આવેલી છે. રખમે-અફેર વશુમ અતલ અઅઅજુલ અકરમ અને ચાહે તો ખીજુ કંઇ પડે આ પણ કયુલીયતની જગ્યા છે. અને મસજીદના ખુણા ઉપર જે નિશાન વા ગ્રેહી છે તેનાથી છ ગજના છેટા રહે તો સહા મરવાના નીચાણમા ફાંડીને ચાલે પણ દરમયાની દોડે દોડે. જ્યારે બન નિશાનીયોથી આગલ વધે તો ફરી પોતાની ચાલે ચાલે. અને આ દોડતુ ક્રમ એ નીશાનીયોની વચ્ચે સુનત છે. જે મધ્યે રસને સહાથી મરવા સુધી દોડા કરશે તો વાજિઅ અદા થશે પણ સુનત છોડનાર થશે ફરી મરવા ઉપર

તેજે પોતાના વાચદાને પુરો કયો, તથા પોતાના મોનને મદદ કરી, તથા એટા ટોલાઓને તે એકલાએ હાર આપી ગા મે

૧ અર્થ—એ અલ્લાહ તે કહ્યું છે કે તમે માએખી દોઆ કરો હુ તેને કયુલ કર અને એકાક તુ તારા વાચદા વિશ્વ કરતો નથી અને હુ તારાથી માએખી કર છુ કે જેની રીતે તે મને હસ્લામની હિદાયત કરી તેમ તુ તેને ખોઆવી લેતો નહીં તે તહાં સુધી કે તુ મને વફાત આપે અને હુ મુસલમાન હોજી ગા મે

૩ અર્થ—આ પરવરદીગાર તુ બખ્શ અને રહમ કર. તુ ખણી પીયારો અને ખુશરૂમ છુ ગા મે

ચડીને ઐતુલાહની તરફ ઉભો રહે. અને જમણી તરફ જરા ઝુકેલો રહે કે જેથી સારી રીતે કિય-લાના તરફ મોહ થામે. નહીં તો હયાથી ધમાર-તોને લીધે ઐતુલાહ દેખાતું નથી. ફરી જેવી રીતે સહા ઉપર હાથ ઉઠાવીને જીર તથા દોઆ કરી હની નેવીજ રીતે મરવા ઉપર કરે કે આ પણ કયુલીયતની જગ્યા છે. અને સહાથી મરવા સુધી આવતું તે એક ગોત થયો ફરી મરવાથી ઉતરીને પોતાની ચાલ પ્રમાણે ચાલે. અને એ મીશો (નીશા-નીયો)ની વચ્ચે દોડે. ફરી પોતાની ચાલે ચાલીને મહા ઉપર ચડે, અને બયાન થયું તે પ્રમાણે જીર તથા દોઆ કરે. અને આ મરવાથી સહા સુધી ખીજો ગોત થયો, એવીજ રીતે સાત ગોત કરે. મધની શરૂ સહાથી અને છેવટ મરવા ઉપર થશે અને દરેક વખત જીર તથા દોઆ સારી રીતે કરતો રહે જે કોઇ સધને મરવાથી શરૂ કરે તો પેહેલો ગોત મરવાથી સહા સુધીનો ગણતરીમા આવશે નહીં પણ સહાથી શરૂ ગણાયે અને એક ફેરો ત્રણે ફેરો પડશે કે જેથી માત ગોત થામે ફરી સધ પછી મસજીદે હરામમા આવતી

એ રકઅત નફલ નમાઝ પડે એ મુસ્તહય છે નખી સાહેબે (સલ) મતાફ એટલે ઐતુલાહની ચાતરફ ફરવાની જગ્યા તેને કિનારે આ દુઆનો પડેલો છે અને જાણતુ જેઠાએ કે સહા, મરવાની કેટલીક સીડી જમીન ચડી જવાથી દખાઇ મઇ છે અને જે પગતયા હાલમા છે તેના પહેલા પગતયા ઉપર ઉભા રેદાથી ઐતુલાહનુ નજરે પડતુ બનવા જોગ છે. તો હવે જોહેલો જેમ ચડી ચડીને ત્રીવાર સુધી જાય છે તેમ ધણી પકતી યા ચડવાની જરૂર નથી, આ સુનત તરીકાથી વિ-રહ છે પેહેલીજ સીડી ઉપર ઉભુ રહેતુ બસ છે મસલો મસજીદે હરામમા નમાઝ પઢનાર ના આગળથી જવાને મના કરે નહીં તે આગળ જનારો તવાફ કરનાર હોએ કે નહોએ.

મસલો ઐતુલાહમા કાપલી કરવી જો પો તાને કે ખીજ કોઇને ઇમ નહીં કરે અને રૂચવ ત પણ આપવી નહીં પડે જેમકે દરવાનને લોક આપે છે તો તે મુસ્તહય છે.

મતલબ કે સુફેદ તવાફ તથા સધથી ફારે ગ થયા પછી એહરામ આધિશે મહામા રહે અને

નહલ તવાફ ચાહે તેટલો કર્યા કરે. કારણ કે બહારવાળાઓ માટે નહલ નમાજ કરતા નહલ તવાફ કરવો મેહતર છે. અને મકકાવાળાઓને ખાસ હજીરની મોસમમાં તવાફ કરતાં નહલ નમાજ પઢવી મેહતર છે કે જેથી આપણ હાજીયોને બીડ કરનાર થાએ નહીં. અને આ નહલ તવાફમાં ઇદતેઆબ, રમલ અને તવાફના દુગાના બાબતુ ઇસ્તીલામ કરે નહીં. કારણ કે આ ત્રણે તે તવાફ ને બાદ છે કે જેની બાદ સધ હોએ, પણ નહલ તવાફ બાદ મધ થતી નથી. અને નહલ સધ પણ થતી નથી. સધ તે વાળેજ છે તેજ માત્ર સધ છે સાતમી ઇલહજે જેહરની નમાજ પછી બગર જલસો કરે ઇમામ એક ખુતબો પઢે છે તેમાં તે હજીરના મસલા શીખવે છે. આ ખુતબો પણ સુનત છે ફરી, આઠમી તારીખે આફતાબુલ્લા પછી મિનામા જાય કે જે મકકાથી ત્રણ મેલ છે અને રાતના મિનામા રહે. આ સુનત છે. ફરી નવમીએ ફજરની નમાજ અજવાબુ અઘેથી મિનામા પઢીને સુર્ય નીકળવા પછી દખ્ખ ને આગે તલખિયા અને તકબીર કેહનો અરફાને જાએ. અને દખ્ખ એક પહાડીનું નામ છે કે જે મિનામા મસજદે ખીફ છે તેને લાગેલી છે જે આઠમી તારીખે અરફાત ઉપર જાયે તો સુનત તરક થશે. કેમકે મિનામા પાંચ નમાજો પઢવી તથા ત્યા રાત રહેવી સુનત છે. અને અરફાતના બ્યા ચાહે ત્યા ઠેરે પણ લોકોથી અલગ તથા માગમા ઉતરે નહીં અને જયલે રહમત (પહાડ) ની પાસે ઠેરતુ ઘણુ અફજલ છે અને બતને અરેના સિવાય સધળુ અરફાત ઠેરવાની જગ્યા છે. અને અરફાતી મસજદની પશ્ચિમે આ એક વાદી છે. જે મસજદની પશ્ચિમી દીવાર પડે તો તો તે વાદીમાજ પડે. આ હરમનો બાગ છે અને અરફાતની હદથી બહાર છે. જે આ વાદીમાં કાંઈ કરશે તો તેનું ફરતુ ગણત્રીમાં આવશે નહીં ફરી અરફાત જાએ દોઆ, દોરહ, શુકર, અને તલખિયા ધણો કરતો રહે, બ્યારે સુર્ય નમે તો વોજુ કરે અને યુસલ ફરતુ અફજલ છે. ફરી બગર દીલ કરે મસજદે નમેરામા જાય. અને ઇમામની સાથે જેહર તથા અસરને એક અબ્લત તથા બે તકબીરની સાથે જેહરના વખતમાં એકઠી કરીને પડે

અને જેહર અસરની વચ્ચે કંઈ પડે નહીં. એટલુંજ નહીં પણ જેહરની બે રકબત સુનત પણ તરક કરે. પણ તકબીરે તક્બીરક કહે. અને અસર પછી પણ સુનત નહલ પડે નહીં. પણ જે ઇમામ જેહર પછી અસરની નમાજ પઢાવવામાં દીલ કરે તો મુકતદીયોને નહલ પઢવી ફરિસ્ત છે. જેહર અસરને એવી રીતે ભેગી કરવા માટે કેટલીક શરતોની જરૂર છે (૧) અરફાત (૨) નવમી ઇલહજ (૩) ઇમામ તથા તેના નાએબતુ થવું (૪) બે નમાજોમાં એહરામનું થવું. અને (૫) જેહરનું અસરથી આગલ થવું. જે આ શરતોમાંથી એક પણ શરત નહશે તો બે નમાજોને ભેગી કરવી ફરિસ્ત નથી

ફરી મસજદેથી નીકળીને કરવાની જગ્યા એ (મવકફે) જાય ઇમામ ને સવાર થવું અને લોકોનું તેની આસપાસ પગે ઉભા રહેવું અફજલ છે અને કેટલાક કહે છે કે બીજાઓને પણ સવાર થવું મેહતર છે અને જયલે રહમતની પાસે ઇમામની નજદીક જેટલી નજદીક બની શકે તેટલી મેહતર છે અને જયલે રહમત ઉપર ચડતુ જેમકે અવામ લોકો ચડે છે એ બે પાયા છે. અને કિબ્લા રખા ઉભો રહે અને ઠેરવાની નૈયત કરવી કે ઉભા રહેતુ શરત કે વાળેજ નથી, પણ સુસ્તહમ છે જે બેઠેલો રહેશે તો પણ બેકુફ (ફરતુ) થઈ ગયું કારણ કે મૌકફમાં થવું જરૂરનું છે અગર જે સુતો સોતો મૌકફમાંથી આવ્યો જાય. અથવા કાંઈ જખરમની તેને લઈ જાએ. અગર જે તે જાયતો નહોતો કે આ મૌકફ છે, તે પાક હોએ કે નાપાક હોએ અથવા તે દોડ તો મૌકફમાંથી નીકળી જાય, આ સર્વો સુરતોમાં બેકુફ (ફરતુ) ગણત્રીમાં આવે છે. અને ફરજ અદા થાય છે. ફરી ઇમામ બરાડીને નહીં પણ ધુલદ અવાજથી તલખિયા કહે. અને શુકર તથા દોઆ પોશીદા મેહતર છે. અને તે લોકોને હજીરના મસલા શીખવે અને લોકો ઇમામની પાસે તેની પાછલ કિબ્લાને મોહ કરીને અફખથી સાબજ અને રડે અને ઘણી કોશીશથી દોઆ કરે. કારણ કે આ કમુલીયતની જગ્યા છે. અને હયાં દોઆ રાખવા કરના ઇકતાર મેહતર છે. કુસ્માન શરીફની તિલાવત, દોરહ શરીફ, તકબીર, તહલીલ, ઇસ્તી-

મશ્વર, તલભિયા વગરે છકરો ધણા કરે. હરગીજ હરગીજ કમી થાય નહી. કારણ કે ફરી એ દીવ-સનો લાખ ભેગો મુગકેલ છે. અને રડવામા ચુના-હોથી માશી માગવામા જરા કમી કરે નહીં. એટ-પુજ નહીં પણ એ દીવમે દુઝન વાનથી પણ અલગ રહે. ફખરે આશમે (સત્ર) અરદાનમા આ દોઆ પઢી છે. લાએલાહ ઇન્શ-દલાહો વહ હુ લા શરીક લહ લહુલ મુલકો વ લહુલ હમ્દો વહોવ અલા કુલે શેઇન કદીર અલ્લા હુમ્મ-જઅલ પ્રી કલબી નુર' વ ફી સમઇ નુર' વ પ્રી બસરી નુર અલ્લા હુમ્મ-શરહ લી સહરી વ યરસેર લી અમરી વ અઉને બેક મિન વસાવેસી-મહરે વ શતાતિલ અમરે વ ફિતનતિલ કબરે અલ્લા હુમ્મ ઇન્ની અ-ઉને બેક મિન શરે માયલેને ફીલેયલે વ શરે મા યલેને પ્રીન્હારે વ શરે મા તહુ-ખો બિહીર-રિયાહો લખેક અલ્લા હુમ્મ લખેક ઇન્નમલ ખેરો ખેરૂલ આખેરહ ' બીજી રિવાયતમા છે કે તેવળે હાથ મુખારક ઉઠાવીને અલ્લાહો અકબર વ લિલ્લાહીલ-હમ્દ ત્રણ વાર પઢીને આ દોઆ પઢી લાએલાહ ઇન્શ-દલાહો વહહુ લા શરીક લહ લહુલ મુલકો વ લહુલ હમ્દો અલ્લા હુમ્મ-હદેની બિલહોહા વ નકકેની બિત્તકવા વગદેરલી

૧ અર્થ—અલ્લાહ સિવાય કોઇ પુજ્ય નથી તે એકલો છે તેનો કોઈ શરીક નથી તેનોજ મુલક છે અને તેનેજ માટે સર્વ તારીફ છે અને તે ફરેક ચીજપર શક્તિવાન છે એ અલ્લાહ તુ મારા દીક્ષમા, મારા કાનમા, અને મારી આખમા મુર કર, એ અલ્લાહ તુ મારા સીનાને ખોલ અને મારા કાનને સેહલ કર અને હુ સીનાના વસવસાથી પરેશાનીથી અને કબરમા અજબથી તારી પનાહ લઉં છું એ અલ્લાહ ને ચીજ રાતમા દાખલ થાય છે તેની પુરાઇથી તથા ને ચીજ દીવસમા દાખલ થાય છે તેની પુરાઇથી તથા ને ચીજને વાહુ લડાવે છે તેની પુરાઇથી હુ તારી પનાહ લઉં છું હાજર છું તારી ખીજનતમા એ અલ્લાહ હુ હાજર છું ખુબી (અને બહુતરી) તો આખેરતનીજ ખુબી છે. ડા. મો

ફીલ આખરતે વલ ઉલાર ફરી અલ હમ્દો પ-દાય તેટલી વાર હાથ ઊઠાયા ફરી હાથ ઉપાડીને તેવીજ રીતે ક્યું ફરી અલ હમ્દો જેટલા હાથ ઊઠા. ફરી એવીજ રીતે કરતા રહ્યા અને આ જમ્યામા હાથ ઉઠાવતા દુઆની તરેહપર છે મતલબ કે સુચરિત સુધી ત્યા રહેવું વાજેબ છે. જે સુચરિત પેહેલા અરદાની હદથી નીકળી જશે તો દમ વાજેબ થશે પણ જે આશ્તાય ગોરબ થયા પેહેલા પાછો ફરીને આવશે તો દમ દેવું માથેથી ઉતરી જશે.

ફરી આશ્તાય કુબવા પછી એ પહાડીની વચ્ચે ને માર્ગ છે ત્યાંથી ઇમામની સાથે મુજદલકામા બાર બોજથી ગય. અને જમ્યા કોશાદ હોય તો જરા જલદી ચાલે કે જેથી કોઇને દમ થાય નહીં. અને આ એ પહાડી અરદા તથા મુજદલકાની વચ્ચે છે અને અરદાની મસજેદથી મુજદલકા ત્રણ માઇલ છે. અને ઇમામથી પેહેલા અરદાથી જતુ ન જોઇએ. પણ જે રાત થયા લાગે 'અને ઇ-મામ ચાલે નહીં તો શોક ઇમામની વાટ' જુએ નહીં. કેમકે તે સુનતને તરક કરનાર છે. અને જ્યારે ઇમામ ચાલે ત્યારે બીડને લીધે જરા ચોબી જાએ તો કરો દોશ નથી. જે વગર ઉગરે ધણુ ડેરગે તો ચુંદગાર થશે અને મુન્તહય છે કે મુજદલકાની પામે પગે ચાલીને મુજદલકામા દાખલ થાય અને માર્ગમા તલભિયા તથા અલ્લાહની યાદ દમપર દમ ધણી કરતો રહે અને મુજદલ-કામા લોકોથી અલગ તથા માર્ગમા કિતવુ નહીં જોઇએ અને અસત્યાય ઉતારવા પેહેલા મગરેબ ઇશા જનેને એક અજન તથા એક ઇકામતથી ઇશાના વખતમા પડે. અને વચ્ચે સુનત નફલ કઇ પડે નહીં. પણ મગરેબ, ઇશાની સુનતો તથા વિત્રને ઇશાની નમાજ બાદ પડે.

અને આ જને નમાજોને બેગી કરવાની

૨ અર્થ—અલ્લાહ સિવાય કોઈ પુજ્ય નથી તે એકલો છે, તેનો કોઈ લાખયો નથી, તેનોજ મુલક છે અને તેનેજ માટે સર્વ રેટુબી છે એ અલ્લાહ તુ મને હિદાયતનો માર્ગ બતાવ અને તકવા (પહેજવારી)ની સાથે મને સાફ કર અને આગલા પાછલામા તુ મને બખશા ડા મો

શરત આ છે (૧) એકરામ હોય (૨) અરકામા પ્રથમ ઠરેલો હોય. (૩) દસમી રાતે મુજદલકામા હોય, અને (૪) એશાનો વખત હોય. અને જમાઅત હયા શરત નથી જો મગરેઅને કે એશાને અરકાતમા કે માર્ગમા પડી ને મુજદલકામા આવશે તો ફરીથી પડવી જોઈએ. જો ફરીથી નહીં પડશે ને ફજર થઈ જશે તો તેજ નમાજ હવે થઈ ગઈ. કમ કરવાની હવે જરૂર નથી. અને જો ઇશાથી પ્રથમ મુજદલકામા આવશે તો જ્યા સુધી ઇશાનો વખત થાય નહી ત્યા સુધી મગરેઅને પડે નહી જો માર્ગમા બીક હોય કે મુજદલકામા જતા સુધી ફજર થઈ જશે તો માર્ગમા મગરેઅ ઇશાને પડવી દુરસ્ત છે. જો મુજદલકામા ઇશાને ઇશાના વખતમા મગરેઅથી પ્રથમ પડશે તો મગરેઅને પડીને ઇશાને દોરવે. જો નહી દોરવશે અને મુજદલકામા મગરેઅની નમાજમા નૈયત અદાની કરે, કબીની નૈયત કરે નહીં અને આ રાતમા આખી રાત જગતુ મુસ્તહય છે ફરી તે મુજદલકામા હોય કે બીજે કેવે હોય. કારણ કે આ રાત કેટલાકના મત પ્રમાણે જીમઆની રાત તથા શમે કફરથી અફજલ છે. વદલાહો આલમો (ખુદા સારી રીતે જાણે છે)

ફરી ફજરની નમાજ અધારામા પડીને ઇમામની પાછલ પશુ તેને નજદીક જેમ અરકાતના બચાનમા વચ્ચાંયુ તેમ ઠરે અને આ ઇરાવાનો વખત ફજર નીકળવાથી તે સુર્ય નીકળવા સુધી છે અને આ ઇરાવાનુ વાજેય છે. અગર જો જરા સરખી વાર યુજરવાની રૂએ મુજદલકામાથી ચાલે જાએ. મુજદલકાને મુજદલકા જાણે અથવા ન જાણે, વાજેય અદા થશે. જેમકે અરકામા લખાયુ છે. પણ રોશની થયા સુધી ચોખતુ સુનત છે અને મુજદલકામા રાત રહેલી પશુ સુનત છે. અને આ જગ્યામા દોરદ શરીફ, તકવીર, તહલીલ, ઇસ્તિમકાર, તલબિયા, અને જીકર બધા કરને રહે અને દોઆમા દોઆની જેમ હાથ ઉપાડે.

અને વાદીએ મોહરસર જેમા અસહાએ શીલ ઊતરેલા તે જગ્યા સિવાઈ સઘળુ મુજદલકા ઠરવાની જગ્યા છે. જો કોઈ વાદીએ મોહરસરમા ઠરશે તો તે ગણતરીમા આવશે નહીં

ફરી જગ્યાએ સુર્ય નીકળવામાં બે રકઅત જેટલી વાર હોય તો તલબિયા અને જીકર કરતો મિના તરફ ચાલે. જગ્યાએ બતને મોહરસરને કીનારે પુગે તો દોડીને નીકલી જાય. તે પછી જગ્યાએ પાનસો પીસતાલીસ ગળને છેટે આવે તો ફરી આહિસ્તા ચાલે, એ વાદીમાખમા આટલીજ છે. અને આ વાદી ન મિનામા દાખલ છે અને ન મુજદલકામા, પણ બતેની વચ્ચે જુદી હદ છે. જો કોઈ બીમારીને લીધે કે બીડથી તુકસાની કે હરજ થશે એવી બીકથી મુજદલકામાં ઠરવાને છોડી દે, વિશેષ કરીને સ્ત્રીઓ અને અધારામાજ ઇમામથી પેહેલા મિના ચાલ્યા જાય તો તેઓને કાઈ આપણુ પડશે નહીં અને એવીજ રીતે બીજુ કોઈ વાજેય જીજરને લીધે છોડાશે તો તેના ઉપર કાઈ આપણુ પડતુ નથી. પણ જો બીમારીના જીજરને લીધે કોઈ મના કામ કરશે તો તેની યુદ્ધગારી આપવી વાજેય થશે. અને આ કાયદો દુલ્લીયા છે.

ફરી જગ્યાએ જમરએ અકબાની પાસે આવે કે જે મિનાની હદ ઉપર મક્કા તરફ લાગેલો છે અને એ મિનાની હદમાં નથી એને જમરગુલ કુબરા તથા જમરગુલ જમરા પશુ કહે છે, તો તેમા સાત કાકરીયા મારે. અને આ કાકરી મારવાને રમી કહે છે. અને આજના દીવસની તથા આવતા દીવસોની રમી કરવી વાજેય છે. અને મુસ્તહય છે કે આ કાકરીઓ મુજદલકાથી લાવે જો બીજે કેવેથી ઉઠાવશે અથવા માર્ગમાંથી લેશે તો પણ દુરસ્ત છે. પણ જમરાની પાસેની કાકરીઓ ઉઠાવે નહીં, કેમકે તે ધીકારાયલી છે. હફીસ શરીફમા છે કે જેની હજજ કયુલ થાય છે તેની કાકરીઓ ઉપાડી લેવાય છે. અને જે કાકરીઓ જમરાની પાસે પડી રહે છે તે નહીં કયુલ થયલી હજજની હોય છે. જો તેને ઊઠાવી કોઈ રમી કરશે તો પણ કરાહતે તનજીની સાથે દુરસ્ત થશે અને બાકીની ત્રેસઠ કાકરીઓ ઉપાડી જે બીજા દીવસોમા મારવાની છે તેને મુજદલકાથી લાવવી મુસ્તહય નથી જગ્યાથી ચાહે હયે. પણ જમરા પાસેની લયે નહી. અને જો એક મોટા પતથરને તોડીને કાકરીઓ બનાવશે તો મક્કહ છે. અને આ રમીનો વખત દસમીની ફજર

નીકલવાથી તે અમમારની રાતની છેવટ સુધી છે. જે અમમારનીની હજાર થઇ ગઇ અને રમી કરી નથી તો દમ આપવો પડશે. અને ફસમીના હજાર નીકલવા પેહેલાં રમી કરવી સહી નથી. અને આ રમીનો મસનુત વખત આક્રામ્ય નીકળવાથી તે સુરે નમવા સુધી છે. અને સુરે નમવાથી તે ડુબવા સુધી સુખાહ વખત છે. અને ડુબવા પછી મકરહ છે. અને ફસમીના હજાર થયા પછી અને સુરે નીકલવા પેહેલાં પણ મકરહ છે. પણ જે જાહેર છે. અને બીમારો બીડને લીધે સવેળા આવીને રમી કરી લે તો મકરહ નથી અને ખાતરી પૂરવક નાપાક કાકરીઓથી રમી કરી મકરહ છે. પણ શકક હોય કે કદાપી નાપાક દશે તો કાઢ વહમ કરે નહીં. પણ મુસ્તહય છે કે તેને ધોએ કે જેથી તે ખાતરીપૂરવક પાક થાય અને રમી કરવા પથર, માટીના ટેલા, ગારાના ગોલા, ગેર, ચુનો, દરતાલ, સુગ્રો, ધૂત અને રેનથી દુસ્ત છે. પણ એક સુઠી એક કાકરીના ગણતરીમા થશે. અને લાકડી, અબગ, મોતી, મોના, ચાંદી, ફેરોળ, ચાકુલ, અને લીડીથી દુસ્ત નથી જો સાત કાકરીથી વધારે રમી કરશે તો મકરહ છે. અને કમતી કરશે તો બસ થશે નહીં પણ સાત પુરી કરવી વાજેબ થશે. અને નહીં તો ગુન્હગારી આપવી પડશે અને ગુન્હગારીની તકસીલ જનાયતની જુદી ફસલમા આવશે.

અને પચહર પચ એટલે એક પછી એક કાકરી મારવી સુતત છે, વાજેબ નથી અને નીચી જગ્યામા ઉભા રહીને કાકરી મારે ઉપરની તરફથી મકરહે તનજીહી છે. અને રમી કરનાર તથા જમરાની વચ્ચે પાચ હાથથી ઓછા અતર ન હોય, એથી ઓછો મકરહ છે. વધારેનો કાઠ ડર નથી. પણ કાકરીને હાથથી જમરા ઉપર મુકે તો દુસ્ત નથી અને મુખ્તાર મત પ્રમાણે કાકરી ચોલાના જેટલી થવી મુસ્તહય છે. જે મોટા દસવા જેટલી કે મોટી પથરી લેશે તો પણ દુસ્ત છે. પણ મોટા પથરથી મકરહ છે. અને કાકરીને કોઠ પણ રીને પકડીને કે દુસ્ત છે. પણ મુસ્તહય આ છે કે અગુહા અને કલેમાની આંગળીના કીનારાથી પકડીને મારે, આ રીતને સહી તથા ચલણ લખી છે. અને કેટલાકોએ

દસની ગણતરી પ્રમાણે અને કેટલાકોએ સિતેરની ગણતરી પ્રમાણે અગુહાના નખ ઉપર કાકરી મુકીને કેઠવી મુસ્તહય કહી છે અને રમી કરતી વેળા બિનાને જમણે અને કાપાને ડાબે રાખીને અદલાહો અકબર કહીને એક એક કાકરી મારે. અને દરેક કાકરીની સાથે તકબીર કહે. જે એકડી કાકરી ફેકશે તો એક કાકરીની ગણતરીમાં આવશે અને જે તકબીરની જગ્યા મુખ્હાન-દલાહ અથવા લાએલાહ ઇલ-દલાહ કહેશે તો પણ દુસ્ત છે. અને હાસ શરીફમા તકબીરની સાથે આ દોઆ આવેલી છે અદલાહુલ્લમ-જઅલોહા હજજ મબરૂર વજબ મબકુર. કાકરી જે જમરાને નહીં લાગે અને તેની પાસે પડે તો પણ દુસ્ત છે. પણ જે દુર પડે તો દુસ્ત નથી તણ હાય એ દુરની ગણતરીમા છે અને એથી કમ તે પામેની ગણતરીમા છે. જે કોઠ કાકરી ફેકે અને કોઠ આપી અથવા જનવરની ખમર ઉપર પડે ફરી જેને કાકરી આપોઆપ કમર ઉપરથી ગમડીને જમરાની પામે પડશે તો દુસ્ત છે અને જે તે દુર પડશે તો તેની ગણતરી નથી અને જે તે કાકરી આપો આપ નહીં પડે પણ જનવરના હલવાથી પડે તો પણ મોતબર નથી, પાસે પડે તોએ એ કાકરીને ફરી દોરવે અને જે શક હોય કે તે આપોઆપ પડી છે અથવા જન વરની દરકતથી પડી છે તો એહનેયાતને માટે તેને ફરી મારે અને પેહેલી કાકરીને સાથેજ તલબિયા બધ કરે મુકરેફ હોય કે ડાગેન હોય કે મોતમ-તેઅ હોય હજજ શમેફ હોય કે સહી હોય જે કોઠ એ રમીથી પ્રથમ માથુ મુકામુ અથવા તવાને રમી, બોડાવવા, અને જુગ્મ કરવા કરતા પેહેલાં કયો તોએ તલબિયાને બધ કરે. અને જે કોઠએ

૧ હાથની આંગળીઓપર એક રીતની ગણતરી થાય છે જેને “અકરે અનામેલ” કહે છે જેમા કલેમાની આંગળીના નખના સિરાને અગુહાના પેહેલા એક ઉપર એવી રીતે મુકે કે જે આંગળીયોની વચ્ચે ગોલા કાર થાય એ દશની નિશાન છે અને અગુહાના નખ ઉપર કલેમાની આંગળીના અદરના તરફના પેહેલા તથા બીજા બેડને મુકતુ એ સિતેરની નિશાન છે ગુ. મો.

૨ અર્થ—જો અદલાહ તુ એ હજજને મક પુલ હજજ કર અને ગુન્હને બમણેલા કર” હજજ મબરૂર તે હજજ છે કે જેમા ગુનાહની કોઠ બીજ લાગેલી નહાય. ગુ. મો.

સુધી ઠલવા સુધી રમી નહીં કરી નો ને બ્યા સુધી રમી નહીં કરે તલમિયાને બધ કરે નહીં. પણ જો આપતાય હુમે અને રમી કરી ન હોય તો બધ કરે. જો રમી કરતા પેહેલા જીવહ કહ્યું 'તો મુકરેક તલ મિયાને બધ કરે નહીં પણ કારેન તથા મોતમનતે બધ કરે. ફરી રમી કર્યા બાદ હયા ટેરે નહીં પણ પોતાને ઠેકાણે મિનામા આલ્યો જાય. કમકે એ દીવસે આ જમરા વગર બીજા જમરાની રમી થયી

ફરી રમી કર્યા બાદ જીવહ કરે અને જીવહ કરવું મુકરેકને મુસ્તહબ છે, વાજેબ નથી. કુરબા ની અથવા બીજી કોઇ તરેહનું જીવહ જે કમ કરે તે રમી પછી કરે. જીવહ કર્યા પછી માથુ બોડાને અથવા આગળીના એક ટેરવા જેટલા વાળ કતરાવે માથાનું ચોથાઇ બોડાવવું અથવા ચોથાઇ માથાના વાળ કતરાવવા વાજેબ છે અને આપુ માથુ બોડાવવું અથવા આપુ માથુ કતરાવવું મુસ્તહબ છે અને એક ટેરવાથી ઝોઝા લે નહીં પણ વધારે લે કારણ કે કેટલાક વાળ નાખલા અને કેટલાક મોટા હોય છે જો વધારે લેશે તો નાખલા વાળ પણ ટેરવા જેટલા કપાશે અને વાળ કતરાવા કરતા મુડાવવા બેહતર છે જો બોડાવવા વિષે કમ જોર હોય જેમકે અસતરો હાજર હોય નહીં અથવા બોડાવવાથી નુકસાની થતુ હોય તો કતરાવવું જાસ વાજેબ થશે જો કતરાઇ શકાય નહીં ફાખલા તરીક વાળ નાખલા હોવાને લીધે તો બોડાવવું જાસ વાજેબ થશે. અને જો યુનો અથવા બીજી કોઇ મીજથી વાળ દુર કરશે અથવા કુપશે અથવા લડતા નીકળી જશે તો પણ જાસ થશે. નૈયત કરીને કહાડવા જરૂર નથી પ્રથમ જમણી તરફના બોડાવવા મુસ્તહબ છે અને ગળ માથા ઉપર તથા જમખી માથા ઉપર અસતરો ફેરવવો વાજેબ છે. જે જમખોને લીધે અસતરો પણ ફેરવી નહીં શકે તો એ વાજેબ પણ પડી જાય છે અને મુડાવનારના જેવો હલાલ થાય છે. પણ બેહતર આ છે કે એવો માણસ અપ્યામે નહરની છેવટ એટલે પારમી તરીખ સુધી હલાલ થાય નહીં, અને મુડાવ

કે કતરાવા બાદ મુઝો તથા નખ કતરાવવા પણ મુસ્તહબ છે. પણ જો માથુ બોડાવવા પ્રથમ કતરાવશે અથવા પુરાબો લગાડશે તો મુન્હગારી આપવી વાજેબ થશે. અને આને બોડાવવું હરામ છે. માથાની ચોથાઇ એક ટેરવા જેટલાં કતરાવે અને આખા માથાના વાળ કતરાવવા મુસ્તહબ છે. જો જમલમા બોડાવવાનો કે કતરાવવાનો હથીયાર નહીં મળે તો આ જોર ગણતરીના નથી બ્યા સુધી બોડાવશે કે કતરાવશે નહીં ત્યા સુધી હલાલ થશે નહીં. ફરી બ્યારે બોડાવશે કે કતરાવશે તો એહરામને લીધે જે કંઈ મના થઇ હતી તે સર્વ હલાલ થશે, પણ આ તેપર હલાલ થતી નથી.

ફરી મહા શરીફ જાય ને યૈતુલાહનો તવાફ કરે આ તવાફનું નામ તવાફે રૂકન તથા તવાફે જીયારત છે. અને આ હજજનું ત્રીજુ ફરજ છે. અને આ તવાફમા પણ તવાફની નૈયત ફરજ છે આ તવાફમા ચાર શીત ફરજ છે, અને સાત પૂરા કરવા વાજેબ છે અને જો ચાલી શકતો હોય તો પૈદલ કરવો, જમખે તરફથી શોર કરવો અને વોજુથી પાક રેહવું, શરમગાહ પાકી (સતરે ઝોરત કરવી) અને એપ્યામે નહરમા કરવો એ પણ આ તવાફમા વાજેબ છે. અને આ તરતીખ (અનુક્રમ) કે રમી તથા બોડાવવું પછી તવાફ કરવો એ સુ નત છે. અને આ તવાફ પોને કરવો ફરજ છે અગર જો કોઇની આધે હોય. ત્યારે એમા કોઇને નાંએબ બનાવવો ફરજ નથી પણ જો બેહોસ હોય તો નાંએબ કરવો પણ ફરજ છે. અને તવાફને ફાસેદ કરનાર કોઇ વસ્તુ નથી. અને નએ મરવા સુધી કળ થાય છે. અને ન એનો બદલો આપે થી એ અદા થાય છે. પણ જો અરશમાં ઠરવા પછી મરી જાય અને ને વસીયત કરી જાય કે મારી હજજ પૂરી કરાવશો તો ગાય અથવા ઉટ જીવહ કરવું વાજેબ થશે. અને હજજ પૂરી થશે. અને એનો પ્રથમ વખત દસમી તારીખના સુબ્હ નીકળવાથી છે અને દસમી તારીખના અદા કરવો અજબ છે અને આવી રીતે અદા કરવો બેહતર છે કે દસમીની જોહર મકામા પહે. નખી સાહેબે (સબ) એવીજ રીતે કર્યો

“છે, અને જો મિનામાં જીવજ્ઞ થતી હોય તો મિનામાં જીવજ્ઞ પડે. અને આ તવાફ આખરી ઉમર સુધી સંદી થાય છે જો વગર અદા કરે મરશે તો વર્સાયત કરવી વાજેય થશે, અને દીલ કરવાનો ચુંદો માથે રહેશે. જો સધને તવાફે કાદુમની સાથે કરી હશે તો આ તવાફમાં રમલ, ધન્યાઆમ કરે નહીં અને સધ પણ કરે નહીં. જો સધ કરી હશે અને રમલ તથા ધન્યાઆમ ને જાણી યુજીને કે જીલથી છોડા હશે તો પણ રમલ ધન્યાઆમ કરે નહીં. અને જો તવાફે કાદુમની સાથે સમ કરી નહોય તો હવે આ તવાફની સાથે પ્રથમ ત્રણ શોતમા રમલ કરે ફરી સમ કરે, પણ ધન્યાઆમ આ તવાફમા તન નથી અને જો તવાફે કાદુમમા રમલ કરી હશે અને સમ કરી નહશે તો હવે આ તવાફમા રમલ કરવી જોઈએ જો કામએ હજીજનો એહરામ પામીને હજીજના મહીના પેહેલા તવાફે નાદુમ અને સમ મંડી હશે તો તવાફે કાદુમ મકરહે તદરીમાનો સાથે અદા થશે પણ સમ કરીથી કરવી વાજેય છે અને જો કામ તવાફે કાદુમ જનામતની હાલતમા કરે અને રમલ તથા સમ પણ કર તો હવે સમ ફરીથી કરવી વાજેય છે. અને રમલ ફરી કરવી સુનત છે અને જો એ વોણુ કર્યા હશે તો ફરીથી સમ કરવી મુસ્તહક છે. મતલબ કે જ્યારે ફરજ તવાફ કરી રેહશે તો હવે સ્ત્રી પણ હલાલ થશે જો આ તવાફને વર્ષા સુધી નહીં કરશે તો તેના અદા કર્યા સુધી ઓરત એને હલાલ થવાની નહીં અને આ સમજવુ જોઈએ કે હલાલ કરનાર તે માધુ મુઝાવવુ છે તવાફ કરવો નથી તો જો કામ તવાફને માધુ મુઝાવવા કરતા પેહેલે કરશે તો એહરામમા મના થયલી કામ સીજ પણ હલાલ થશે નહીં જો તવાફે જ્યારત નહીં કરશે અને એવામે નહર પીતી જશે તો દમ આપવો વાજેય થશે અને જો સ્ત્રી હજીથી પાક થઈ હોય અને બારમી તારીખના સુગંદતમા આટલી વાર છે કે યુસલ કરીને મસજીદમા જઈને તવાફના ચાર શોત કરી શકે છે અને એ સ્ત્રીએ કર્યા નથી તો તે દમ આપશે અને જો એટલો વખત ન

હોય તો કશી ફરકત નથી. તથા કાંઈ આપવું પડતુ નથી. અને જો કાંઈ સ્ત્રી જાણતી હોય કે હજી આવનાર છે અને હજી આવ્યા પેહેલા તવાફે જ્યારતના ચાર શોત કરી શકે છે પણ કશાં નહીં અને ફરી તે એવામે નહર બાદ હજીથી પવિત્ર થઇ તો પણ પોતાની મુસ્તીને લીધે દમ આપશે.

ફરી તવાફે જ્યારત પછી તવાફનો દોગનો પઢીને મિનામા પાછો આવે અને મિનામા રાત રહે, એ સુનત છે. અને એનું તરફ કરતુ મકરહે છે. ફરી અગ્યારમીએ જવાલ પછી ત્રણે જમરાને સાત સાત કાફરી મારે અને સુનત આવી રીતે છે કે પ્રથમ પેહેલા જમરાની રમી કરે કે જો મસજીદે ખીફતી પામે છે ફરી વચલાની ફરી પાછલાની રમી કરે જો કામ વચલાની અને પાછલાની રમી પ્રથમ કરશે અને પેહેલાની પાછલ કરશે તો વચલાની તથા પાછલાની રમી ફરીથી કરવી સુનત છે કે જેથી મસનુત તરતીય થાય અને રમીમા એક પછી એક સાથે કાફરીયો મારે. અને દરેક કાફરીની સાથે બસ્મી-હલાલે અહલાલે અકબર કહે અને પેહેલા જમરાની રમી કરીને જરા આગલ વધીને નરમ જમીનમા કિયલા રૂખ જિભા રહીને હાથ ઉઠાવીને દોઆ કરે અને આ જગ્યા દોઆની જેમ હાથ ઉઠાવવાના છે અથવા આધા સુધી હાથોને ઉઠાવી અને હાથની હથેલીને કિયલા રૂખ રાખે. અને સુરા બકર જેટલું અથવા પોણા સી પારા જેટલું અથવા લીમ આપત જેટલું આ ત્રણેમાથી જેટલું થઈ શકે તેટલું રૂરે અને તકથીર, નહલીલ, તમજદ, તસખીલ, ઇસ્તીમકાર, દોરફ હરીફ, અને દોઆ કરતો રહે. ફરી વચલાને એવીજ રીતે રમી કરે અને જરા ડાબે તરફ થઈને નરમ જમીનમા કિયલા રૂખ જિભા રહીને તેટલી વારમા છકર કર તો રહે. ફરી પાછલાની તેવીજ રીતે રમી કરે પણ તે પછી ઉભો રહે નહીં. અને સર્વ જમરાની રમી પેદલ કરવી બેહતર છે. અને આ મત ફતુલ કરી રવાળા (રહી)નો પસદ કરેલો છે ફરી ચારમી તારીખે જવાલ પછી એવીજ રીતે

ત્રણે જમરાની રમી કરે. અને મજકુર સર્વ બાળ-
તોની સલાહ રાખે. ફરી તેરમીના પશુ જવાલ
પછી એવીજ રીતે ત્રણેની રમી કરે. જે તેરમી
તારીખે જવાલથી પેહેલા રમી કરશે તો મકરંહ
તનજીહીની સાથે દુરસ્ત છે. પશુ અગયારમી
અને બારમીના તો જવાલ પેહેલા દુરસ્તજ નથી.
અને જ્યારે અગયારમીનો મુર્ચો ફૂટે તો ફરી બા
રમીના સુબ્હ નીકળવા સુધી મકરંહ વખત છે જે બા
રમીનો સુબ્હ નીકળશે તો અગયારમીની રમી કળ
થશે. એ રમીને પશુ બારમીની રમીની સાથે કળ
કરે અને ચુન્દગારી આપે અને બારમીનો પશુ
એવોજ હાલ છે પશુ જ્યારે તેરમીનો મુર્ચો ફૂ-
ળશે તો હવે રમીનો વખત રહેતો નથી નતો
કળતો અને ન અપનો પશુ દમ આપવો વાળેજ
થશે

મતલબ કે તેરમીના મુર્ચાસ્તથી પેહેલા જો-
ટલા દીવસની રમી કરવી રહી ગઇ હોય તેની
કળ કરે મુર્ચાસ્ત પછી. તે દીવસની કળ થઇ શકિત
નથી

- જે કોઇ બારમીની રમી કરીને બારમીના
મુર્ચાસ્ત પેહેલા મિનાથી ચાલ્યો આવે તો તેને
માથે તેરમીની રમી વાળેજ નથી અને વગર
કરાહતે આ ચાલ્યુ આવવુ દુરસ્ત છે. અને બા-
રમીના મુર્ચાસ્ત પછી તેરમીની ફજર પેહેલા આ
વડુ કરાવીયતની સાથે દુરસ્ત છે અને તેરમીની
રમી કરવી વાળેજ થતી નથી પશુ જે તેરમીની
ફજર મીનામા થઇ હોય તો હવે તેરમીની રમી
વાળેજ થશે જે વગર કરે ચાલ્યો જશે તો દમ
વાળેજ થશે. અને એમા મક્કાવાળા અને બહાર-
વાળા સર્વ બરાબર છે. જે કોઇ આ દીવસો
મા અસબાબ મક્કામા મોકળશે અને પોતે મિના-
મા રહેશે અથવા મિનામા અસબાબ મુકાને
અરફાત ઉપર જશે તો મકરંહ છે. પશુ બહર-રાં
એક વાળા સાહેબે (રહ) લખ્યુ છે કે જે અ-
સબાબની બાબતમા અમન હોય અને તે તરફ
દીલ લાગતુ ન હોય તો મકરંહ નથી કારણ
કે આ કરાહીયત દીલ લાગવાને લીધે છે. એવીજ
રીતે પોતાની કોઇ બીજને નમાજમા અથવા
કોઇ ઇબાદતમા ખાલ્લ રાખવી જે તેમા દીલ

લાગેલુ રહે તો મકરંહ છે. કારણ કે ઇબાદતમાં,
દીલ કારેમ જોઇએ. અને મિનામા રહેવું અને
તેરમીની રમી કરવી બેહતર છે.

ફરી જ્યારે મક્કામા આવે તો સુનત છે. કે
મોહરસબ કે જે મક્કાના કીનારા ઉપર છે ત્યાં
જરા વાર પશુ ચોબીને દોઆ કરે. પશુ પૂરી
સુનત આ છે કે જોહર, અસર, મગરેબ, અને
છસા ત્યા પટે અને ફરી જરા સુઇ જાએ ને
ફરી મક્કામા આવે.

ફરી જ્યારે સફરનો ઇરાદો કરે તો વગર
રમલ તથા વગર સબ્બે સાત શોત તવાફ કરે
પશુ જે પેહેલા સબ કરી નહોય તો હવે રમલ તથા
સબ પશુ કરે કારણ કે સબને માટે વખત નીમાયલો ન-
થી. અને આ તવાફ બહારવાળાઓના હકમા વાળેજ
છે જે વગર કરે જશે તો જ્યા સુધી મિકાતથી
નીકલો નથી પાછા આવવુ અને તવાફે સફર
કરવો વાળેજ છે પશુ જે મિકાત છોડી ગયો
તો હવે અપ્તીયાર છે ચાહે તો જીવુહ કરે
અને આ બેહતર છે કેમકે એમા ફકારેનો લાભ
છે. અને ચાહે તો ગમરાનો એહરામ બાધીને
આવે પ્રથમ ઉમરો કરે, ફરી તવાફે સફર કરીને
ચાલ્યો જાય અને આ દીલ કળવાને લીધે કઇ
આપવુ પડતુ નથી પશુ વગર એહરામે આવે
નહી. કારણ કે જ્યારે મિકાતથી નીકળી ગયો
તો હવે મક્કામા વગર એહરામે આવવુ હરામ
છે. અને આ તવાફનો પ્રથમ વખત તવાફે જી-
યારત પછીથી છે, જે સફરનો કસદ હોય તો
ફરી જે સફરનો ઇરાદો કરીને તવાફે સફર કર્યો
અને ફરી રહી ગયો તો તવાફે સફર અદા થઇ
ગયો. અને એનો આખર વખત ઠેરવાયલો નથી
જ્યારે ચાહે કરે. અગર જે વર્ષ દીવસ મક્કામા
રહે, પશુ મુસ્તહબ આ છે કે જ્યારે મક્કાથી
ચાલવા લાગે ત્યારે આ તવાફ કરીને જાય, કે
જેથી બૈતુલ્લાહ સાથે છેલ્લો વખત થાય. અને
તવાફ કર્યા બાદ રહી ગયો હોય તો પશુ જ-
તી વખત ફરી તવાફ કરવો મુસ્તહબ છે. અને
જે કોઇ મક્કામા અથવા મક્કાની આસ-
પાસ મીકાતની અદર બારમી જીલ્લજીથી
પેહેલા ધર કરીને દેશ બનાવવા (વતન કરવા)

ની નૈયત કરશે તો તેના જીવનની આ તવાફ સાથેત થશે (પડી જશે) પણ જો આરમી નારીએ કે તે પછી વતન કરવાની નૈયત કરશે તો એ તવાફ કરવો પડશે. પણ આ તવાફનું કરવું વતન બનાવનારને મક્કાવાળાને અને મિકાત અંદર રહેનારાને પણ મુરતલબ છે અને વતન કર્યા પછી જવા લાગે તો તેને તવાફ સદા કરવા પડતો નથી જેમકે મક્કાવાળા કે જે બન્ય તો તેપર વાજબી થતો નથી. અને જો કોઈ મક્કાના રહેવાની નૈયત કરે પણ તેને વતન કરવાની નૈયત કરે નહીં તો તે વર્ષો રહે તો એ તવાફ સદા તેને માથેથી જતો નથી.

હવે સમજવું જોઈએ કે તવાફના ફકત તવાફની નૈયત કરવી બસ છે. મુકર કરવાની કે ફલાણો તવાફ હું કર છું એ જરૂર નથી તો જો કોઈ મક્કાના દાખેલ થતી વખતે તવાફ કરશે અને તવાફે કાદુમની નૈયત નહીં કરશે તો પણ તવાફે કાદુમ અદા થશે અને અંબામે નહમના નહલ તવાફ કરશે તો તવાફે જીવારત અદા થશે જો સફરના ઇરાદાને વખતે નહલ તવાફ કરશે તો તવાફે સદા અદા થશે.

ફરી તવાફે સદા અદા તવાફનો દુઆનો પદીને કિમ્બલા રૂપ થઈને ખુબ પેટ ભરીને જમ-જમને કેટલાક સાસથી પીએ અને દરેક સાસે બૈતુલ્લાહની તરફ જુએ અને જમજમને એહરા, માથા, અને બદન ઉપર મસલે અને જો થઈ શકે તો બદન ઉપર પ્રજુ રહે. ફરી ફેલ્લીજ ને કે જે જમીનથી ઉગી છે તેને ખોસો આપે અને છાતી તથા જમણા ગાલને સુલતજમથી તગાડીને જમણો હાથ ઉપર ઉચકીને બૈતુલ્લાહનો પરદો પકડે જાણે કોઈ જલીલ ગુલામ પોતાના મૈલાના કપડાં પકડે છે. અને જો પરદા સુધી હાથ પુગે નહીં તો અને હાથને માથા ઉપર સીધા ઉભા રહીને પોહોલા રાખે. મતલબ કે જેવી રીતે થઈ શકે ધડી ધડી હયા તખીર, તહલીલ, રો-રદ, અને હરતીગહાર કરે અને રડીને ધણીજ ખુદાના ખોદથી ધણી કોશીશથી ધણી હોઆ કરે અને ધણીજ રહે. જો રડવું ન આવે તો મેહન તથા પણ રડવું લાગે. ફરી હજરે અમવત્તો

હસ્તીલામ કરીને ઊભા પગે બૈતુલ્લાહને જોતો રડતો ત્યાંથી ફરે, તે એટલા સુધી કે મસજીદથી બહાર આવે વહલાહો આવલમ

ફસલ સમાપ્તી.

જે શખ્સ મક્કાના ન આવ્યો અને બહારો બહાર અરફાત ઉપર ગયા તો તેને માથે તવાફે કાદુમ રહેા નથી પણ સુનત છોડવાને લીધે ગુન્હો થશે અને અરફાતના વખત નવમી તારીખના સુર્યા નમવા પછીથી તે દસમી તારીખની ફજર હોવા સુધી છે જે આ દરમીયાન જરાવાર પણ અરફાતના આવશે અગર જો સુતો સુતો ગુજરે અથવા બેહોશીમાં અથવા દોડતો તોપણ અરફાતનું ઉગુ રેહવું અદા થશે જો કોઈ અરફાતમાં બેહોશ થયો હોય અને એહરામ બાધ્યું ન હોય તો જો બીજો કોઈ તેના તરફથી હજરનું એહરામ બાધશે તો તેનું દરવું દુરસ્ત થશે. અને બીજાનું તેના તરફથી એહરામ બાધવું એટલા માટે. શરત છે કે અરફાતમાં ફગુ વગર એહરામે માતખર નથી. અને જો કે હજરની નૈયત તેની હતી કારણ કે તે હજરને માટે આવેતો હતો તો નામોબ થતુ થઈ શકે છે અને બેહોશીવાળાની તરફથી નૈયત કરીને તલબિયા કહે તો તે એહરામવાળો થશે અને તેના કપડા કહાડવાની કામ જરૂર નથી. અને બેહોશીવાળાથી કોઈ કામ એહરામમાં મના થયલુ થશે તો તેના બદલે બેહોશીવાળાને આપવો પડશે. અને બેહોશ તરફથી એહરામ બાધનારો એહરામ બાધેલો હોય તો પણ તેના તરફથી એહરામ થઈ શકે છે. અને જો કોઈ બેહોશના તરફથી એહરામ બાધશે અને પોતે પણ એહરામવાળો હશે તેનાથી જો કોઈ મનાઈ કામ થશે તો તેને એક ગુન્હાગારી આપવી પડશે ફરી બેહોશ બ્યારે હોશમાં આવે તો બાકીના કામો પોતે અદા કરે. અને જો તેની બેહોશી ચાલ્યાજ કરે તો જોણે તેના તરફથી એહરામ બાધ્યું હતું તે તેના તરફથી બાકીના કામો પણ કરે બેહોશને તવાફ વગેરેમાં કામ જવાની કામ જરૂર નથી પણ તે શખ્સ પોતાને માટે તવાફ સદા બીજા, એક જામ બનેને માટે બસ નથી. અને

જે એક ન બાધ્યા બા. જે બેહોશ થતા હોય તો તો તેને અરક્ષાતમા તવાફ વગેરે હાજર થવાની જગ્યામાં લઈને ફરતુ જેકાએ અને જે તેને ઉઠાવીને તવાફ કરે તો તેના ઉઠાવનારને તવાફની નૈયત કરવી શરત છે એક તવાફ બનેના તરફથી બસ થશે, અને જે એહરામ બાધ્યા પછી માંડો થાય તો તેનો સાથી તેને સાથે લઈને હજ નના કામો કરે અને એવીજ રીતે જો એહરામ પેહેલા માંડો થયો હોય તો તેના તરફથી એહરામ બાધીને તેને સાથે લઈને હજ નના કામો કરે. અને વગર સમજવાળા બાધ્યાના તરફથી તેનો વાલી એહરામ બાધે અને સમજદાર છોકરે બાલેગોની જેમ સર્વ કામ કરે અને જે માણસથી અરક્ષાતમા ફરતુ નહીં બન્યું તેની હજીજ ને વર્ણ જતી રહી. હવે ને શરૂઆત જો મુદરે છે તો તવાફ અને સધ કરી માથે બોડાવીને હલાલ થાય. અને આવતે વર્ષે હજીજ અદા કરે અને તેને દમ આપતુ પડતુ નથી અને જો તે કારન છે અને તે ઉમરો અદા કરી ચુક્યો હતો તો તે મુદરેની જેમ તવાફ સધ કરીને હલાલ થાય. અને જો ઉમરો પશુ અદા કર્યો નથી તો પ્રથમ ઉમરો અદા કરે ફરી બીજો તવાફ તથા સધ કરીને હલાલ થાય. અને કેરાનનો દમ તેને માથે રજો નથી અને જો ને તમ-તોઅ કરનાર છે તો તેનો તમ-તોઅ બાનેલ થયો ફરી આવતે વર્ષે હજીજ કરી લ્યે.

અને જો મરદની જેમ હજીજ કરે પશુ માથાને ખોલે નહીં. એહરામ પુહલો રાખે અને જજર કે કપડું એહરામ ઉપર એવી રીતે લટકાવે કે કપડું એહરામને લાગે નહીં. એવું પારકા પુરુષ આગળ વાળે છે અને નહીં તે મુરતલબ છે. અને તે તલબિયા જેરથી કહે નહીં. પશુ તે એવી રીતે કહે કે પોતેજ સાબળે અને તે રમલ તથા ધતેબાઅ કરે નહીં. અને સધ કરતા બે નિશાનીયોની વચ્ચે ને દોડે નહીં પશુ તે પોતાની ચાલ ઉપર ચાલે. અને ને બોડાવે નહીં પશુ કતરાવે અને ને સીવેતુ કપડું પેહેરે-તુ રાખે પશુ તે અફરાન કે કાસબાથી રજેતુ હોઈ નહીં. જે એથી રજેતુ હોય તો ધુવે. અને

મોળ તથા ધરેતુ પંહરી રાખે અને હાથના મોળ પેહેરવા દુઃ છે પશુ તેનું ઊડતુ જેહતર છે. અને બીડામાં હજીજ અસવદની પાસે તથા મક્કા મરવા ઉપર જાય નહીં. અને તવાફનો દુઆનો દર્જાદલામ વેળા મકામે ઇબરાહીમ પાસે પડે નહીં. અને પુનઃમો સોની જેમ હજીજ કરે. અને હજીજના કેમકે પાને હેજ રોકતુ નથી પશુ હેજના તવાફ કરે નહીં. અને જે હેજના ઉજરથી તવાફે જીયારતને ચૈયામે નહર પછી કરશે તો કષ્ટ હજીજ નથી. અને દમ વાળેબ થતો નથી. અને જે તેણીએ તવાફે કાદુમની સાથે સધ કરી ન હોય તો સધને પશુ રેહવા જે પવિત્ર થયા પછી તવાફની માથે કરે. અને જેને એહરામથી પેહેલા હેજ આપુ હોય તો તે ન હાથને એહરામ બાધે અને આ નહાતુ સુચરા- માટે છે અને તવાફ તરફ સધ સિવાઈ સર્વ કષ્ટ કરે અને જે અરક્ષાતમાં ઉરવા પછી તથા તવાફે જીયારત પચી હેજ આવે તો તવાફે સદર તેણીને માથે રેહતો નથી અને દમ પશુ વાળેબ થતો નથી. પશુ જે થોભે અને પવિત્ર થતને તવાફે સદર કરીને જાય તો જેહતર છે અને નિહાસ મર્ગ મસલામ હેજના સરખુ છે.

અને મકામા કેટલીક જગ્યા છે જયા હોઆ કમુલ થાય છે. હજીજ હસન બસરીએ (૨૬) પોતાના પત્રમાં કે જે તેવણે મકકાવાળાઓ ઉપર લખ્યો હતો તેમાં ને જગ્યાઓ લખી છે. તે આ છે. (૧) મતાફમાં એહરામ જગ્યા તવાફ કરે છે. (૨) મુલતજમની પાસે (૩) બેતુલાહની અદર (૪) મીજબની નીચે (૫) મકામે ઇબરાહીમની પાછલ (૬) જમજમની પાસે. (૭-૮) સક્કા તથા મરવા ઉપર (૯) સધની જગ્યા (૧૦) મિનાની જગ્યામાં (૧૧) અરક્ષાત ઉપર (૧૨) મુજદલામાં અને તથા (૧૩) જમરાઓની નજદીક. આપદર જગ્યા તો હજીજ હસન બસરી (૨૬) ના પત્રથી સાબેત થઈ પશુ ને સિવાઈ બીજી જગ્યાઓ પશુ છે. જેમકે કાથાને રેખતી વેળા, કકતે યમાનીની નજદીક, અને બે રકનોની વચ્ચે. અહીં પશુ જાણે છે.

ફેસલ ૨

ઊમરાના બયાનમા

તુ મણુ કે આખી ઊમરામા એકવાર ઊમરા કરવો સુનને મોઝકકદા છે. અને બીજા દીવસો કરતાં રમજનના ઊમરા કરવો ધણો અફજલ છે કેમકે રમજનના ઊમરાનો સવાબ હજજની બરાબર છે. એટલુજ નહીં પણ મુસલ્મેને રિવાયત કરી છે. હજરતે (મલ) ફરમાવ્યુ છે કે રમજનનો ઊમરા મારે સાથે હજજ કરી હાએ તેવો છે. અને જલહજજની નવમીથી તેરમી તારીખ સુધી ઊમરા લાવવો મકરૂહ છે જે પ્રથમથી એક રામ બાધો હોય અને આ દીવસોમા ઊમરા કરશે તો મકરૂહ નથી. જેમકે જે માણસની હજજ ફેલ થઈ હોય તો તે આ દીવસોમા ઊમરાના કામો બજાવી લાવીને હલાલ થાય. અને જે શખ્સ મકકાવાળાઓના દુકામા હોય એટલે મીકાતની અફર રેહનારો અને જે શખ્સ હજજના મહીના પેહેલાથી મકકામા રહ્યા હોય અને તેજ વર્ષમા હજજ કરવા ચાહતો હોય તો તેઓને હજજના મહીનાઓમા ઊમરા કરવો મકરૂહ છે. અને જે તે વર્ષમા હજજ નહીં કરે તો હજજના મહીનાઓમા ઊમરા લાવવો એ લોકોને મકરૂહ નથી.

અને ઊમરાનો તરીકો આ છે કે મીકાતથી એહરામ બાંધીને રમલ, ઇદતેબાઅની સાથે તવાફ કરે. અને પ્રથમ ઇસ્તીલામની સાથેજ તલબિયાને છોડી દે અને તવાફનો દુગોનો અદા કરીને ફરી હજર અસવદને ઇસ્તીલામ કરીને સફા મરવાની વચ્ચે સહ કરે. અને માથુ બોડાવે અથવા કતરાવે. ઉમરામા એહરામ તથા તવાફના ચાર શોત ફરજ છે. અને સાદ શોત પૂરા કરવા, સહ, અને મુઝાવવુ (કે કતરાવવુ) વાજેબ છે. અને બાકી સુનત છે. અને મુસતહક છે. અને એહરામ, તવાફ, અને સહ જેવી રીતે હજજમા બયાન થયા તેવીજ રીતે ઊમરામા પણ છે અને એના સર્વ મસલા આબેહુલ પેહેલી ફસલમા છે, ત્યાંથી જાણે

કેટલીક બાબતો સિવાય ઊમરા હજજના જેવોજ છે. ઊમરા ફરજ નથી અને હજજ ફરજ છે. હજજનો વખત નીમાયલો છે અને ઊમરાનો વખત નીમાયલો નથી હમેશ થઈ શકે છે. ઊમરામા અરફાત મુજદલકામા રેહવુ રમી, એ નમાઝોને બેગી કરવી, ખુતબો, તવાફ કોહુમ, અને તવાફ સદર નથી અને ઊમરાના ફાર્સ કરવાથી અથવા જનાબતમા તવાફ કરવાથી એક બકરી બસ છે, હજજમા બસ નથી જેમકે ઉપર જણાય ચુક્યુ છે. અને મીકાતનુ બયાન પેહેલી ફસલમા થયુ છે.

ફેસલ ૩

કેરાનનુ બયાન

તુ મણુ કે હન્દરીયોની નજદીક કેરાન તમ-તો-અથી અફજલ છે અને મકકાવાળા, મીકાતની અફર રેહનારો, અને જે શખ્સ હજજના મહીના પેહેલાથી મકકામા આવી રહ્યો હોય એઓને કેરાન કરવુ ફરજ નથી અને એનો તરીકો આ છે કે હજજના મહીનાઓમા એહરામ બાંધે અને દુગાના પછી કહે અલ્લાહુમ્ ઇન્ની આલીનુલ હજજ વલ ઉમરત ફયરેહુમા લી વ તકલ મલ હુમા મિત્રી અને ફરી હજજ તથા ઉમરાની નેયને તલબિયા કહે અને બાકી એહરામનો તરજ જેવો મુફરેદમા યુજરો તેવો છે અને જે હજજના મહીના પેહેલા એહરામ બાંધશે તો પણ મકરૂહ તહરીમીની સાથે કેરાન થાય છે ફરી બારે તવાફ કરે તો પ્રથમ ઉમરાનો તવાફ રમલ તથા ઇદતેબાઅની સાથે કરે ફરી ઉમરાની સહ કરે પણ બોડાવે (કે કતરાવે) નહીં કારણ કે હજજના એહરામમા છે જે બોડાવશે તોએ હલાલ થશે નહીં. અને બેદમ શુ ડગારીના બે એહરામના આપવા વાજેબ થશે. અને ઉમરાની સહ કર્યા બાદ ફરી આવીને તવાફ કોહુમને રમલ તથા ઇદતેબાઅની સાથે કરીને સહ કરે અને કારનેને તવાફ કોહુમની સાથે સહ કરવી અફજલ છે મુફરેદને અફજલ નથી. અને જે તવાફ જુબારતની સાથે સહ કરવી હોય

*અર્થ—આ અલ્લાહ હુ ઇરાદો કહે છું હજજ નો તથા ઉમરાનો તો તુ તે બન મને આસાન કર અને તે બનેને મારા તરફથી ઠપુક કર શુ મે

તો તવાઈ કોદુમમાં રમલ તથા કહતેઆમ કરે નહીં. અને આકી સર્વ મસલા જે પહેલી ફસલમા બ્યાન થયા હતા હયા પણ નેવાજ છે.

અને કારેનને ઉમરાનો તવાઈ પ્રથમ કરવે વાળે છે. જે પહેલા તવાઈમાં કોદુમની નૈયત કરશે તો પણ આ તવાઈ ઉમરાનોજ થશે અને જે કોઈ પ્રથમ જે તવાઈ કરે એક ઉમરાનો અને બીજો કોદુમનો ફરી જે સહ કરે એક ઉમરાની ને બીજા હજીની તો પણ ફેરાન દુર : છે અને ગુન્હગારીનો દમ આવતો નથી, પણ ગુન્હગાર થાય છે. ફરી જ્યારે દસમી તારીખના જમરએ અકબાની રમી કરશે તો તેન:પર જીવન કરવું વાળે છે અને આ દમને દમે ફેરાન તથા દમે શુકર કહે છે. એક બકરી અથવા ગાય કે ઉટનો સાતમો ભાગ કુરબાનીની શરતો પ્રમાણે કરવો જોઈએ અને સર્વ ભાગીદારો સવાખની નૈયતે જીવન કરે અગર જે સવાખ લેવાના કારણે જીવ જીવ હોય માખલા તરીકે કોઈ ફેરાનનો હિસ્સો લ્યે. કોઈ કુરબાનીનો કોઈ નજરનો કોઈ નફલનો. જે કોઈ પણ ગોસત ખાવા હિસ્સો લેશે તો કોઈના તરફથી પણ અદા થશે નહીં જેમકે કુરબાનીમા પણ એજ કાયદો છે અને કુરબાની આ દમને કેકાણે ગણી શકાતી નથી. (પણ કુરબાની સિવાય બીજા બકરી આ દમ માટે કાપે) અને આ દમમા ફેરાનના દમની નૈયત દેરવવી જોઈએ કે જેથી દમે જીનાયત તથા દમે નફલથી એ જીવ પડે ફક્ત જીવનની નૈયત કરે નહીં અને કારેનનુ આનુ ખાવુ દુરસ્ત છે પણ ત્રણ હિસ્સા કરીને એક સદકો કરવો અને એક દોસ્તોને બેટ આપવો મુસ્તહબ છે.

અને કારેનને આ ત્રણ ચીજમા તરતીય વાળે છે પ્રથમ રમી ફરી જીવન ફરી બોડાવવુ અને તવાઈમા તરતીય વાળે નથી. જે ત્રણેથી પહેલા કે છેલ્લા કે વચમા કરશે તો દુરસ્ત છે પણ સુનત આ છે કે તવાઈને મુડાવવા પછી કરે. અને સુદરે ઉપર જીવન કરવું વાળે નથી પણ રમી તથા મુડાવવામા તેના પર પણ તરતીય વાળે છે. જે કારેન પામે આટલા પૈસા ન હોય કે તે દમ ખરીદે અને એટલુ બચે કે તે ધર સુધી પોહોંચે અને તેની બિલકમા પણ કંઈ ન હોય તો ને દસ રોજ

રાખે તેમાના ત્રણ રોજે તો દસમીથી પેહેલાં રાખે. જે એક પછી એક સાથે રાખે તો અફજલ છે અને જે છુટા છુટા રાખે, તો પણ દુરસ્ત છે જે સાતમી આઠમી અને નવમીના રાખે તો ધણુ બે-હતર છે નહીં તો ફેરાનના ઉમરાના એહરામ પછી હજીના મહીનામા જ્યારે ચાહે ત્યારે રાખે. દુરસ્ત છે. પણ જે બીહતો હોય કે રોજથી નિર્ધેન થશે અને અરફાતમા દેરવામાં નુકસાની આવશે તો નવમીથી પેહેલા કારેગ થવું અફજલ છે. એટલુજ નહીં પણ એવા અપ્સને અરફાતો રોજે રાખવો મકરહ છે. અને બાકીના સાત રોજ : યામે તશરીક પછી મકકામા અથવા જ્યા ચાહે રાખે. એ સાત રોજને પણ એક પછી એક સાથે રાખવા અફજલ છે. અને છુટા રાખવા પણ દુરસ્ત છે અને જે ઐયામે તશરીકમા રોજ રાખશે તો દુરસ્ત થશે નહીં. જે આગલા ત્રણ રોજ ફાત થશે અને નવમી તારીખ ગુજરી જશે તો દમ આપવુ ફરી જશે. જે શક્તિ ન હોય તો રમી બાદ બોડાવીને હલાલ થાય તેને માથે જે દમ વાળે તરફ રહેશે એક દમ ફેરાનનો અને બીજો જીવન પેહેલા હલાલ થવાનો અને જો તે યામે નહરથી પેહેલા અથવા યામે નહરમા પણ મુડાવા પહેલા શક્તિવાન થશે તો રોજનો હુકમ ખાતેલ થશે અને જીવન કરવું વાળે થશે. અને જે ઐયામે નહર પછી અથવા ઐયામે નહરમા પણ મુડાવા પછી શક્તિવાન થશે તો બાકીના સાત રોજ રાખે અને જોઈએ તો જીવન કરે જો કોઈ દમ હોવા છતા પ્રથમના ત્રણ રોજ રાખે તો જો તે ઐયામે નહર (તાં ૧૨) સુધી દમ બાકી રહેશે તો તો દમજ વાળે થશે રોજ બસ નથી. પણ જો જીવન વખત પેહેલા દમ હલાલ થશે તો રોજ ગણતરીમા આવશે.

જો કોઈએ પ્રથમ ફક્ત ઉમરાનો એહરામ બાધ્યો ફરી ઉમરાના ચાર શોત પેહેલા હજીનો એહરામ બાધ્યો તો પણ ફેરાન થશે. અને જો ઉમરાના ચાર શોત પછી હજીનો એહરામ બાધ્યો તો ફેરાન થશે નહીં. અને જો. હજીનો એહરામ બાધ્યો તવાઈ કોદુમ પેહેલાં ઉમરાનો

એહરામ બાધરો તો પશુ ફિરાન થશે. નગર નો એવું કરવું સારું નથી. બાકીની તકમીલ મોતવલલાત (મોટી કીતાબો)થી દરયાફત કરે વહલા-હો તઆલા આલમો.

ક્રમિક ૪

તમ તોઆમના બયાન વિશે.

હનશી મજદબખાં તમ-તોઆમ છફરાદથી બેહતર છે. પશુ મઝકીને, મીકાતની અદર રેહના-રને અને ને કોઇ હજજના મહીનાઓ પેહેલા મઝકામાં હલાલ થઈને રેહનો હોય તેઓને તમ-તોઆમ કરવો દુરસ્ત નથી અને ને કોઇ મસલ (ફાખલા તરીકે) રમળનના ઉમરાનુ એહરામ બાધીને મઝકામાં જાય અને ઉમરો કરે નહીં અને જમારે સવવાલ શોર થાય ત્યારે ઉમરો બજવી લાવે ફરી તેજ વાંમી હજજ કરે તો તમ-તોઆમ થશે, અને ને કોઇ હજજના મહીનાઓ પેહેલા મઝકામાં ફાખેલ થાય અને તે તમ-તોઆમ કરવા આદતો હોય તેને માટે આજ કીસો છે કે એહગમ બાધેયુ રાખે પશુ ઉમરાનો તવાફ હજજના મહીના શોર થાય નહીં ત્યાં સુધી કરે નહીં.

અને તમ-તોઆમ સહી થવા માટે કેટલીક શરતો છે. એક આ કે ઉમરો અથવા ઉમરાના તવાફના ધણા શોત હજજના મહીનામાં કરેલા હોય અગર જે એહરામ હજજના મહીના પેહેલા બાધેયુ હોય. ફાખલા તરીકે કાઠએ જમળનની ત્રીસમી તારીખે આફતાયે હુબવાની જરા પેહેલા એહરામ બાધેયુ અને ઉમરાના એક બે તવાફ કર્યા હતા કે સુખે હુબયો તો બાકીનો ઉમરાનો તવાફ સવવાયની પેહેલી રાતમાં ફાખલ થયો બીજી શરત આ કે ઉમરાનુ એહરામ હજ રના એહરામથી પેહેલા હોય તોજી આ કે હજજના એહરામ પેહેલા ઉમરાના તવાફનો વધુ ભાગ કર્યો હોય. ચોથી ઉમરા અથવા હજજને ફાસેદ કર્યું ન હોય. જો એક પશુ ફાસેદ થશે તો તમ-તોઆમ બાનેલ થશે પાચમી બનેને એકજ વર્ષમાં આદ કરે છઠ્ઠી હજજના મહીનામાં ઉમરો કર્યા પછી મઝકામાં વતન કર્યું નહોય. સાતમી બનેને એક સફરના અદા કરે.

અને તમ-તોઆમ કરવાનો તરાકા આ છે કે પાચમ ઉમરાનો એહગમ બાધીને હજજના મહી

નામાં ઉમરાની ફસલમાં બયાન થયું તેજ પ્રમાણે ઉમરાને બજવી લાવે. ફરી બોડાવીને (કે કતરાવી ને) મઝકામાં અથવા વતન સિવાએ જ્યાં આહે ત્યાં હલાલ થઈને રહે. ફરી હજજનો એહરામ પોતાના મીકાતથી બાધીને હજજ કરે. અને જે મઝકામાં રહ્યો હોય તો આઠમી તારીખે એહરામ બાધીને મિનામાં જાય અને આઠમી પેહેલા બાધેયુ બેહતર છે. ફરી છફરાદના બયાનમાં જેવી રીતે બયાન થયું તે પ્રમાણે હજ કરે અને તવાફે જીયારતમાં રમલ કરે છદનેબાઅ કરે નહીં. ફરી સહ કરે અને તમ-તોઆમ કરનાર ઉપર તવાફે કોદુમ નથી. અને જે તમ-તોઆમ કરનાર હજજના એહરામ પછી નહલ તવાફ કરે અને તેમાં રમલ તથા સહ કરશે તો તવાફે જીયારતમાં રમલ તથા સહ નહીં કરે ફરી મોતમ-તેઅ કરેનની જેમ રમી પછી જુબહ કરે અને જે શક્તિ ન હોય તો દસ રોજ રાખે. જેમકે ફિરાનની ફસલમાં જીકર થયું છે.

અને જાણ્યું તેમજ એ કે તમ-તોઆમ કરનાર જો પોતાની સાથે હાડી પશુ લાવેલા હોય અને એ લાવતું અજજલ છે તો મુસ્તહબ છે કે તે આવી રીતે કરે પ્રથમ ઉમરાનો એહરામ બાધે ફરી હાડીને ચલાવે અને સારું લાઇ જાય. એને આગલથી ખચવા દરતા પાછલથી હાડવી બેહતર છે. પશુ જો હાડવાથી નહીં ચાલે તો કરી હરકત નથી. અને હાડી તે જનવરને કહે છે કે જે છપ્પાદત તથા સવાયની નૈયતથી હરમમાં જુબહ કરવા લાઇ જવાય ગાય હોય અથવા ઉટ બકરી હોય કે ગેદુ હોય અને પુદના ખાસ ગાય અથવા ઉટને કહે છે તો જો હાડી ખાના હોય તો તેના ગલામાં કેલદો પશુ નાખે અને કેલાદો આ છે કે જોડાનો કે જન્મીલનો કે બીજી કોઇ ચીજનો તુકડો ઉત અથવા ખાલોની દોરડીમાં બાધીને જનવરના ગલામાં લટકાવે અને ધરાઆર કરે એટલે ઉટની ખુધને નીચે ડાખે તરફથી એવી રીતે ચીરે કે ફક્ત આમકુ ચીરાય જોસન સુધી જખમ પોહોએ નહીં અને તેમાંથી જે ખુન નીકળે તેથી ને જનવર રનાં ખુધને રજે. આ ધરાઆર મુસ્તહબ છે પશુ જેને નહ. આવે તેને મઝકા છે. અને ફ. ઉમરો

અંશ કરે. પણ ઉભરા પછી હલાલ થાય નહીં. જે બોધાત્મક કે કતરાવશે તો પણ હલાલ થશે નહીં. ચુંદગારીને દય આપવો પડશે અને ઉભરાનું એક રામ બાકી રહેશે. જે કાંઈ તકસીર કરશે તો તેની ચુંદગારી આપવી પડશે. ફરી હજીવનું એકરામ બાંધીને જેવી રીતે વણ્યું તેમ હજીવ કરે. અને રમી પછી જીવંદ કરીને બોડાવે અથવા કતરાવે, હવે બંને એકરામથી બહાર થશે

હવે જાણવું જોઈએ કે આ મોતમતેઅ જે હદી લાગ્યો છે તે એકરામ આપવા પછી તથા કારેન તથા હદી નહીં લાવનાર મોતમતેઅ જે ઉભરા પછી હલાલ થયો ન હોય અને હજીવ ને માટે બીજી એકરામ આપ્યું હોય આ ત્રણે સ્થાનોએ જે એકરામમાં હોય છે. જે એકરામાના કાંઈથી કાંઈ તકસીર થશે તો સુફરે કરતાં એવડી ચુંદગારી આપશે. કારણ કે સુફરે ઉપર એક એકરામ છે, અને એકો ઉપર બે એકરામ છે. અને વગર હદી અથવા તમતોઅ કરનાર બ્યારે ઉભરા અદા કરીને હલાલ થયો અને ફરી હજીવનું એકરામ આપ્યું તો તે સુફરેની જેમ હજીવના એકરામમાં છે તે તકસીરની ચુંદગારી સુફરેની જેમ એકજ આપશે." અને હદી લઈ જનાર મોતમતેઅ બ્યારે બોડાવે છે તો તે ઉભરામાંથી ખીસકણ નીકળી જાય છે એરતની બાબતમાં પણ. પરંતુ તવાફે છપારત ક્યાં સુધી હજીવના એકરામથી એરતની બાબતમાં હલાલ થતો નથી. તો જે તમતોઅ કરનાર બોડાવવા પછી અને તવાફે પેહેલાં જીઆ (આ મીસાપ) કરશે તો એક ચુંદગારી આપશે. અને જે કારેન કરશે તો તે બે ચુંદગારી આપશે. અને બોડાવવા પેહેલાં બંને બે તકસીરની ચુંદગારી આપશે.

જે કાંઈએ હજીવના મહીનામાં વગર હદી હાંકે ઉપરો ક્યો અને માથું બોડાવા આગલ તે દેસ ચાલ્યો ગયો અને ફરી હરમમાં આવીને સરે યુઝાબું તો જે એજ વર્ષમાં હજીવ કરશે તો તમતોઅ થશે અને કાયદા પ્રમાણે એક સ-ફર ગણાશે. પણ જે વતનમાં જઈને માથું યુઝાવશે તો દમ આપવું પડશે. કારણ કે યુઝાવવું હરમમાં વાળ્યું છે. ફરી જે આવીને તેજ વ-

ર્ષમાં હજીવ કરશે 'તો તમતોઅ થશે' નહીં. એવીજ રીતે જે માથું યુઝાવીને જશે અને ફરી આવીને તે વર્ષમાં હજીવ કરશે તો પણ તે તમતોઅ કરનાર નથી. અને હદી હાંકનાર જે ચાલ્યો જાય અને ફરી આવે તો પણ તે કાયદા પ્રમાણે એક સફરની ગણતરીમાં છે અને તે તમતોઅ કરનાર છે. અને કારેન જે વતન જશે તો કિનાર ખાતેલ થશે નહીં.

ફસલ પ

જીનાયાત (તકસીરો) વિષે,

તુ જાણ કે ચુંદગારીનું તુરત અદા કરવું વાળ્યું નથી. બ્યારે વધુ પારના પ્રમાણે અપરી ઉભર થાય અને તેના ફોત થવાની ખીંક થાય તો તુરત અદા કરવી જોઈએ દીસ કરવામાં ચુંદ-થશે. અને ચુંદગારી આપવાની વસીયત કરવી વાળ્યું થશે. અને વગર વસીયતે રોજ સિલ્લખ જે વારેસ એકસાનની રૂએ અદા કરશે તો પણ તે આદા થાય છે. અને જીનાયત જાણીયુજીને કરે અથવા જીલસુકી કરે, મસલને જાણ્યો તો હોય અથવા જાણ્યો ન હોય, કોઈની જખરદસ્તી થી કરે અથવા પોતાની ખાહેશથી કરે, સુતામાં કરે અથવા જગતામાં કે નીસામાં કે બેઠાશીમાં કરે, તંગ દસ્તીમાં કરે કે સુપ્પારી હાલતમાં કરે આપ કરે અથવા કહીને કરાવે સર્વ બરાબર છે દરેક હાલતમાં જજ (ચુંદગારી) વાળ્યું થશે. અને કેટલાક સાધારણ ભેડામાંના જાણીયુજીને તકસીર કરે છે કે શીયો આપી શેયુ તો આ સ-ખત ચુંદો છે. જાણીયુજીને તકસીર કરેલી શીયો આપેથી ચુંદ માફ થતો નથી. અને તે-જોની હજીવ મખર થતી નથી. આ તો એવું છે જેમકે કોઈ કહે કે હું જીના કરું છું હદ આપને પાક થઇશ અને જે જગ્યા સખદ દમતો બોલાય છે તેથી મતલબ બકરી જેટું અથવા ઉંટ ગાયનો સાતમાં ભાગ કુરબાનીના કાયદા પ્રમાણે જીવંદ કરવું છે. અને આખો ઉંટ અથવા આખી ગાય જીવંદ કરવું એ બે જીનાયત વગર કેયે વાળ્યું થતું નથી. એક યુસલની હાલતમાં કે જેનું નિહાસમાં તવાફે છપારત કરવો. ખીજી અરજામાં ફેરવા પછી અને યુઝાવવા પેહેલાં જીઆ કરવી. અને જ્યાં ખાલી સદ-

કાનો શબ્દ બોલવામા આવ્યો છે તો તેની મન-
લપ અડધી સાચી હતી અથવા એક સાચી જ નહીં
સદાકાં દિવની જેમ છે, અને જે જગ્યા કાંઈ
અંદાજે આપવાનો કંઠા હોય તો ત્યાં તેટલો અ-
ંદાજે હોય છે. જે કોઈ એકરામનું કોઈ મના-
સેક કામ ઉજવેથી પણ કરશે તો ગુન્દગારી આપ-
વી વાળેય થશે. અને જે કોઈ વાળેયને ઉજવે-
થી છોડશે તો તેનો બદલો કાંઈ આપવો પડતો
નથી. અને જે વગર ઉજવે છોડશે તો ગુન્દગારી
આપવી વાળેય થશે. અને એકરામ બાધનાર છો-
કરા ઉપર કાંઈ ગુન્દગારી થતી નથી.

તો જે કોઈ બાલેય એકરામવાળો પોતાના
પૂરા મોટા અંગે (અવયવ) જેમકે રાતને કે પી-
ન્ડલી કે ચેહરાને ખુશબોદાર ચીજ જાહેરાત જે-
વીને આખા અંગેએ લગાડશે. અગર જે જરા
વાર રાખી હોય તોએ તે દમ આપે. જે પૂરા
અંગે ન હોય અગરને તે વધુ ભાગ હોય તો
તેથી દમ આવતો નથી પણ સદાકાં આપે અને
જે નાનો અંગે કાન જેવો હોય તેમા પણ સદાકાં
આપે. અને ખુશબો અથવા ખુશબોનું કુલ સુગંધ
મકરૂ છે, પણ તેમા કહારો કામ નથી. અને જે
એકરામ પેહેલાં જે એક અંગેને ખુશબો લગાડી
હોય તે એકરામ પછી તે અંગેથી બીજો અંગે
ખુશબોવાળો થયો હોય તો પણ કાંઈ ડર નથી
અને જે એકરામવાળો બીજાના અંગેને ખુશબો
વાળો કરે અથવા સિવેયુ કપડું પેહરાવે તો તેના
ઉપર કાંઈ નથી. પણ જે લગાડવાનારો એકરામ-
વાળો હશે તો તે ગુન્દગારી આપશે. જે જાહેરાતને
વગર કોઈ ચીજમા મેળવે તથા વગર પકાવે
આપશે તો જે તે જાહેરાત એટલી હોય કે મોહના
ધણી ભાગને લાગે તો દમ આપશે. અને નહીં તો
સદાકાં આપશે. અને જે કોઈ યોડા યોડા અનેક
આંગળે ખુશબો લગાડશે તો જો તે સર્વે મેળી
કરવાથી જે આંગળે લાગી છે તેમાના કોઈ પૂરાને
ખુશબો લાગે એટલી હોય તો દમ આપે. અને
નહીં તો સદાકાં આપે. અને જે એક મજલેસ
(મજલેસ) મેસીને આખા બદનને ખુશબો લગાડી
હોય તો એક દમ આપે. અને જે અનેક મજ-
લેસમા લગાડી હોય તો દરેક મજલેસનો કહારો

(ગુન્દગારી) જીવો આપે અગર જે એક વારનો
કહારો પ્રથમ આપવો હોય. અને જે કેટલીક
તકસીરો કરીને કહારો આપશે પણ તે તકસીર
દબુ ચાલુ જ છે બધ થઈ નથી તો બીજો
કહારો વાળેય થશે. જે ખુશબોમા ખરદાપણા
કપડાને કોઈ પેહેરે તો જે ખુશબો ધણી હોય
પણ તે એક વેત ચોરાણ અને એક વેત લખા-
ણથી ઝોછી હોય અથવા તે ખુશબો ઝોછી હોય
પણ એક વેત ચોરાણ અને એક વેત લખાણથી વધુ
લાગી હોય તો એવા કપડાને જે આખી રાત અથવા
આખો દિવસ પેહેરશે તો દમ આપે. અને જે
થોડી ખુશબો એક વેત ચોરાણ લખાણથી
ઝોછી હોય તો સદાકાં આપે અને એક દિવસથી
ઝોછામા પણ સદાકાં છે. અને આ કપડું જે
સિવાએયું પણ હોય તો બીજો દમ સિલાખનો
આપવો પડશે. જે ચાદર અથવા કુચીને છેડે
કાદુર કસતુરી વગેરે કાંઈ ખુશબોને બાંધે તો
જે એ ધણી હોય તો દમ આપે. અને થોડી
હોય તો સદાકાં આપે જે સપાળા માથાને મેંઢી
લગાડી હોય તો જે પાતલી પાતલી લાંગડી હોય
તો એક દમ આપે અને જે જડી જડી થયેલી
હોય તે આખો દિવસ લાંગેલી રહી હોય તો એ
દમ આપે એક દમ ખુશબો વાપરવાનો અને
બીજો માથુ લાંકવાનો અને જે દિવસથી ઝોછી
રહી હોય તો એક દમ અને એક સદાકાં થશે
આ ખસેલો પુરવતો છે અને જો ઉપર એકજ
દમ છે કારણ કે તેણીને માથું લાંકવું દુરસ્ત છે.
જે જેતુનનું કે તજતુ તેલ જે મોટા આખા
અંગેને લગાડશે અગર જે થોડી વાર લગાડી
રાખ્યું હશે તો પણ એક દમ આપે. અને અંગેથી
ઝોછામા સદાકાં આપે અને જે ખાસી અથવા
નાકમા ટપકાવશે અથવા જખમને લગાડશે તો
કાંઈ નથી, ન દમ અને ન સદાકાં. જે ચીજ ખુદ
ખુશબો હોય જેમકે મુઝક અગર જાહેરાત
વગેરે એને અગર જે દવાની રૂએ વાપરશે તે
યોડામા સદાકાં આપે અને ધણીમાં દમ આપે.
અને વધારે ઝોછાનો અંદાજે ભોંકાના અલણ
ઉપર છે. અને જે પાકેલા આવમાં લાગેલી આખા તો
કાંઈ હરકત નથી અગર જે ધણી હોય. અને પાકેલું
નહોય તો જે ખુશબોની ચીજ વધારે હોય તો

દમ વાળેજ થશે, ખુશખો નહીં આવશે તોએ. અને
જે ઝોછી હોય તો અમર જે ખુશખો આવે
તો પણ કંઈ આપે નહીં, નદમ અને ન સદકો.
પણ એ વાપરતું મકરૂં છે. અને જો પીવા
ની મીઠામ ખુશખો મેળવી છે તો જે તે વધારે
હશે તો દમ આપે અને જે ઝોછી હોય તો
સદકો આપે. પણ જે થોડી નાખેલી ને ધણીવાર
પીશે તો દમ વાળેજ થશે.

અને જે સિવેલા કપડાને તે પેહરાતુ હોય
તેવી રીતે અથવા જેનાથી માથુ ઢાકે છે તેથી
માથુ ઢાક્યુ તો બને સુરતોમા આખી રાત અથવા
આખા દહાડામા દમ આપે, અને તેથી ઝોછામા
અમર જે એક કલાક થાય સદકો આપે અડધા
સુખ. અને જો કલાકથી ઝોછુ હોય તો એક
મુઠી ધઉ આપે. અને એક દીવસથી વધારેમા
અમર જો કેટલાક દીવસ પેહેરી રાખે એકજ
દમ છે. અને જે રાતના એવી નૈયતથી કહારે કે દી
વસના ફરી પેહરીસા અને એવી રીતે કહાડા કરે
અને ફરમા પેહેરા કરે તો તો એકજ દમ
થશે જ્યાં મુઠી છોડવાની નૈયતથી ગિતારે નહીં
જ્યારે છોડવાની નૈયતથી ગિતારીને ફરી પેહે
રશે તો બીજો કહારો થશે. પેહેલી તકસીરનો
કહારો આપ્યો હોય અથવા નહોય. જો પુરો
દીવસ પેહેરી રાખીને દમ આપ્યો અને
પેહેરીજ રાખ્યુ તેને રોક્યુ નહીં તો બીજો કહારો
આપવો પડશે, અને જો વચમા કહારો આપ્યો
નહોય તો એકજ કહારો આપવો પડશે. અને જે
અનેક કપડા પેહેરે જેમકે કુતો, ઇમર, કેટો,
તો જે તે સર્વને એકજ સળગથી પેહેરયા છે
એટલે સર્વને કોઇ જરૂરતને લીધે પેહેરયા છે
અથવા સર્વને વગર જરૂરને પેહેરયા છે તો એકજ
કહારો થશે. ફરી તે એકજ મજલીસમા પેહેરયા
હોય કે જુદી જુદી મજલીસમા અને જે કોઇ
કપડાને જરૂરતને લીધે પેહેરયુ હોય અને કોઇને
વગર જરૂરને પેહેરયુ હોય તો બેવડો કહારો
આપવો પડશે. અને જે કોઇએ

૧ તુ બહુ કે કહારોનો સખ આમ છે તે
સદકો અને દમ બને ઉપર મિલાય છે તો પૂરા
દીવસમાં દમ અને ઝોછામા સદકો છે એ બધામા
રાખતું એવું

મેલા કપડામા એહરામ બાંધ્યુ હોય તો જે તેને
એહરામ પછી પૂરા દીવસ મુઠી પેહેરેલાં રાખશે
તો દમ આપે અને ઝોછામા સદકો. અને જે
ઉધવામા માથુ ઢાક્યુ છે તો વખતના ઝોછા
વતાના પ્રમાણમા કહારો આપે. કારણ કે ઉધવા
નગતુ આ બાબતમા બરાબર છે પણ આંટા
કે ઉધવામા ગુંદ મશે નહીં. જે બુખારને લીધે
દાખલા તરીકે કપડુ પેહેરે ફરી તે બુખાર ઉતરી
ગયો અને બીજો બુખાર થશે અને કપડુ ઉ-
તાર્યુ નહોતુ તો બીજો કહારો આપે. કારણ કે
દરેક બીમારી જુદુ કારણ છે. જે એક કુટતા-
થી દાખલા તરીકે ગરજ સરતી હોય અને તેણે
મે કુટના પેહેરયા તો એકજ કહારો છે. ખંચુ ગુ-
નોહ થશે. અને જ્યારે ખાતરી થાય કે હવે જરૂ-
રત રહી નથી અને ફરી પણ સિવેલુ કપડુ પેહે
રી રાખશે તો વખતના ઝોછા વતાના પ્રમાણમા
વગર આખીવારે કહારો આપે

અને પા માથા પા ચેહરાને ઢાકવા આખા
માથા તથા આખા ચેહરાને ઢાકવાના કાલદર્મ
છે અને કાન તથા ગરદનના ઢાકવામા કશો ફર
નથી. અને નાક ઉપર વગર કપડે કાંઈ રાખવો
ફરત છે અને કપડાની સાથે મકરૂં તકસીર
છે. અને અસતરા અથવા હવાથી પા માથાના
અથવા પા દાઢીના વાળ કહારે અથવા કોઇ તર-
દથી ટુપે અથવા કતરાવે પોતાના અખતીયારથી
અથવા વગર અખતીયારથી, અથવા રૂમડી ખે-
ચાવવાની જગ્યાને મુઠાવીને રૂમડી ખેચાવે અથ-
વા એક આખી બગલને અથવા દુંદી નીચેના સ-
ળગા વાળને અથવા આખી ગરદનને મુઠાવશે
અથવા ચારે હાથ પગના નખને એક મજલીસમાં
અથવા બને હાથના અથવા બને પગના એક
મજલીસમા અથવા એક હાથના અથવા એક પગ-
ના કપાવશે તો આ સર્વ સુરતોમા દમ વાળેજ
થશે. અને જે રૂમડી ખેચાવવાની જગ્યા મુઠાવી
પણ રૂમડી ખેચાવી નથી તો સદકો આપે. અને
જે એક મજલીસમાં એક હાથના અને બીજો
મજલીસમા બીજા હાથના નખ કાપશે તો
મે દમ આપશે. અને જે પા માથું મુઠાવ્યુ અ-
ને દમ આપ્યો અને ફરી પા માથું મુઠાવ્યુ તો
બીજો દમ આપશે. અને જો પેહેલા દમ આપ્યો

નહોય તો એક જ આપે. એવી જ રીતે જો સધ જી. માયું એક બેઠકમાં મુઠાવશે તો એક જ દમ છે. અને જો મંજો માથાના વાળ ભેવડાવે તો જો તે માથાના ચોથાઈ વાળ જેટલાં હશે તો દમ આપે, અને જો કમતી હોય તો સદકો આપે. અને સધળી છાતીના અથવા સધળી રાનના અથવા સધળી પીન્ડલીના વાળ મુઠાવશે અથવા જીછો કતરાવશે અથવા ચોથાઈ માથાથી અથવા ચોથાઈ દાદીથી જોછાને મુઠાવશે અથવા ચોડી મરદને મુઠાવશે અથવા જો તે વધુ ભાગ મુઠાવે હોય પણ આખી ગરદન મુઠાવ ન હોય તો સદકો આપે. પણ કેટલાંક વાળના દરેક વાળને બદલે એક મુઠી બંધ આપે, અને ત્રણ વાળથી વધુના પૂરો સદકો આપે.

બાળુનું જોઈએ કે માથાની તથા દાદીની જોથાઈ આપા માથા તથા આખી દાદીના કાંચ દામાં છે અને બાડીના બીજ દરેક અંગનામાં પૂરા અંગેના મુઠાવાથી દમ આપવો પડે છે. જો પૂરો નહીં અથવા જો થોડો ભાગ હોય તો સદકો આપવાનો છે. પણ દાખલા તરીકે સીના રાન પીન્ડલી અથવા આંધો કે જેનું મુઠાવવું મક્કસ હોયું નથી તેના પૂરા મુઠાવવાથી પણ સદકોજ આવે છે.

અને જો પાંચ નખથી જોછાને અથવા પાંચ નખ છુટા છુટાને કતરાવશે દાખલા તરીકે બે એક હાથના અને ત્રણ બીજા હાથના અથવા સોલ નખ છુટા છુટા ચારે હાથ પગના ચાર ચાર નખ કતરાવશે તો ત્રણ સુરતોમા દરેક નખને બદલે પૂરો સદકો આપવો પડશે પણ તે સર્વ સદકોને બેગો કરતાં દમની કીમત થાય તો કાઠ જોછું કરતું જોછાએ કે જેથી દમની કીમતથી જોછું થાય.

અને જો એહરામવાળો બીજા એહરામવાળાનું ચોથાઈ માયું અથવા સધળી ગરદન મુઠાશે તો બોડનાર ઉપર સદકો છે અને બોડાવનાર ઉપર દમ છે. અને જો મોહરેમ (એહરામવાળો) હલાલ (વગર એહરામવાળો)નું માયું મોડશે તો હલાલ ઉપર કદ નથી પણ મોહરેમ જે કદ ચાહે તે સદકો આપે અથવા જો જરા સરખો હોય, અને જો હલાલ મોહરેમને મુઠે તો મોહ-

રેમ ઉપર દમ છે અને હલાલ ઉપર પૂરો સદકો છે.

જે કાઠએ તવાઈ કોઠમને અથવા તથા સદરને જનાયત (અસલની હાજત)ના અથવા હેજ કે નિદાસમાં કયો અથવા ફરજ તવાઈને બે વોજી કયો તો દમ આપે. અને જો જાન ઉપર નજાસત લાગી હોય અથવા કપડું નાશક હોય તો કદ આપવાનું નથી પણ મક્કસ છે. અને જો ફરજ તવાઈ જનાયતના અથવા હેજ કે નિદાસમાં કયો તો આખું જીટ કે ગાય આપવી વાળે છે. અને બાળુનું જોઈએ કે જે તવાઈ જનાયત કે હેજ કે નિદાસની હાલતમાં કયો હોય તેને ફરી કરવો વાળે છે. અને જો બેવોજી કયો હોય તેને ફરી કરવો અસતહય છે. અને જ્યારે ફરીથી કરશે તો કફારો માથે રહેશે નહીં. અને જો પેહેલા તવાઈની સાથે સધ કરી હશે તો ફરીથી કરેલા તવાઈની સાથે સધ કરે નહીં. કારણ કે બીજો તવાઈ તો નુકસાનનો બદલો છે અને પેહેલો તવાઈ આતપર છે. અને જો તવાઈ જ્યારત જનાયતમાં કયો અને તવાઈ સદર તહારતથી કયો તો જો તવાઈ સદરને ઈયામે નહર મા કયો છે તો આ તવાઈ તવાઈ જ્યારત બની જશે. અને તવાઈ સદર છોડવાનો દમ આપવો પડશે. પણ જો ફરી તવાઈ કરશે તો આ તવાઈ તવાઈ સદર થશે અને દમ માથે રહેશે નહીં. અને જો તવાઈ સદરને ઈયામે નહર પછી કયો છે તો પણ આ તવાઈ જ્યારત થશે પણ દીલ થવાનો દમ આપવો પડશે. અને બીજો દમ તવાઈ સદર છોડવાનો આપશે. પણ જો બીજો તવાઈ કરશે તો બીજો દમ તવાઈ સદર છોડવાનો માથે રહેશે નહીં. અને જો તવાઈ જ્યારત વગર વોજીએ કયો છે અને તવાઈ સદરને ઈયામ નહરમાં કયો છે તો આ તવાઈ તવાઈ જ્યારત થશે અને જો ઈયામ નહર પછી કયો હશે તો બદલો નહીં અને દમ માથે રહેશે અને જિમરાનો તવાઈ જો જનાયતમાં અથવા બે વોજી કરશે તો દમ આપે. અને જિમરાના કાઠ પણ વાળે છોડવાથી જીટ, ગાય, કે સદકો આપવો પડતો નથી પણ દમ થાય છે. એક બકરી અથવા સાતમે ભાગ, ગાય, જીટનો, અને જિમરાના એહરામમાં પણ એહરામમાં મના થયેલા કામો કરવાથી હજીજના એહરામની

જેમ સદેક આપવો પડે છે. અને તવાઈ કોદમ અથવા તવાઈ સદરને જે એવોજી કરશે તો સદકો આપે. અને જે તવાઈ જીવારતમાંથી એક બે કે ત્રણ શીત છોડશે તો દમ આપે. પણ જે તવાઈ સદરને એવાએ નહરમાં કર્યો હશે તો તવાઈ સદરના શીતોથી ભરતી કરીને તવાઈ જીવારતને પૂરો કરીશુ અને દમ માથે રહેશે નહીં. પણ તવાઈ સદરના તુકસાનને લીધે દરેક શીતને બદલે પૂરો સદકો આપવો પડશે. અને જે એવાએ નહર પછી તવાઈ સદર કર્યો હશે તો પણ પૂરણી કરીશુ પણ તવાઈ ફરજના શીતોને એવાએ નહરથી ઢીલ કરવાને લીધે દરેક શીતને બદલે પૂરો સદકો આપવો પડશે. અને તવાઈ સદરના ફેરા છોડવાને લીધે દરેક શીતને બદલે બીજો સદકો આપવો પડશે. અને જે તવાઈ જીવારતના ચાર શીત છોડશે તો બી સુધી અદા કરશે નહીં આખી ઉમર પણ સ્ત્રીની બાળ-તમા એકરામથી નીકળશે નહીં અને તેજ એકરામથી અદા કરવો વાળ્ય થશે. અને કંઈ બ-હો આપવો બસ થશે નહીં અને દરેક જીવાને બદલે કે જે જીવ જીવે એકકા (કે જીવ વખ-તમાં) કરી હશે તેની અજીતરી પ્રમાણે દમ આપ-વો વાળ્ય થશે. અને જે તવાઈ સદર કે તવાઈ કોદમના એક બે કે ત્રણ શીત છોડ્યા હશે તો દરેક શીતની બદલે પૂરો સદકો આપે. અને જે ચાર અથવા ચારથી વધુ શીત તવાઈ સદરના અથવા તવાઈ કોદમના છોડ્યા હશે તો દરેક શીતને બદલે પૂરો સદકો આપે. અને સ્ત્રી અથવા સદરના વધુ બામ વગર ઉભરે છોડ્યો હશે, અથવા વગર ઉભરે સદરને સવારી ઉપર કરી હશે તો દમ આપે. ફરી જે ચાલીને બીજવાર કરશે તો દમ માથેથી ઉતરી જશે. અને જે ઉ-ભરથી કરી હશે તો કંઈ ડર નથી. અને જે સદરના એક બે કે ત્રણ ફેરા છોડશે તો દરેક શીતને બદલે સદકો આપે.

જે કોઈ અરજાતથી સુચારિત પેહેલા નીકળે અમર જે નાઠેલા ઉઠેને પકડવા મથે હોય તો પણ દમ વાળ્ય થશે. પણ જે સુચારિત પેહેલા પાછો હટી આવ્યો તો દમ માથે રહે-શે નહીં. અને જે ગેરજ બાદ હટશે તો માથેથી

ઉતરશે નહીં. જે મુજબસમાં એવાવાને વગર ઉભરે છોડશે તો દમ આપે. અને જે ચારે દિવ-સની રમી તદન છોડશે અથવા એક દિવસની સધળી રમી છોડશે અમર જે તે દસમી તારી-ખની હોય, અથવા એક દિવસની રમીમાંથી થણી કાઢીએ છોડી હોય, દાખલા તરીકે દસમી તારીખની રમીથી ચાર કાંકરીયા અથવા બીજા દિવસોની કાંકરીયાથી અમયાર કાંકરીયા છોડી દેવા તો આ સર્વ સુરતોમાં દમ આપે. અને એક દિવસની કાંકરીયામાંથી થોડી છોડે જેમ કે દસમી તારીખના ત્રણ કાંકરી અથવા એથી ઓછીને છોડી દે અથવા બીજા દિવસોમાં દસ કાંકરી અથવા એથી ઓછીને છોડી દે તો દરેક કાંકરીને બદલે પૂરો સદકો આપવો વાળ્ય છે.

હવે બાજુનું નોંધએ કે જે મસ-લામાં કેટલાક સદકો આપવા પડે જેમકે ર-મીમાં દરેક કાંકરીને બદલે, અને તવાઈ તથા સધળા દરેક શીતને બદલે, અને દરેક નખ અને વાળને બદલે તો આ સર્વ જગ્યા જે સદકોને ટાટલ દમની કીમત સુધી પૂરોહોયે તો કાંઈક ઓછું કરવું નોંધએ કે જેથી દમની કીમતથી ઓછો થાય તથા મોટી તકસીર તથા નાબલી તકસીરનો ફેર રહે.

જે હજી અથવા ઉમરમાં હરમથી બ-હાર મુગવશે તો દમ આપે. અને એવીજ રીતે જે હજીમાં એવાએ નહર પછી મુગવશે તો દમ આપે. પણ જે એકરામવાળો હરમની હદથી બહાર નીકળે અને ફરી હરમમાં આવીને મુગવે તો કંઈ ડર નથી. પણ જે કાજ એવાએ નહર પછી આ-વીને મુગવશે તો ઢીલ કરવાનો દમ આપશે. અને જે મુગો બેશે અથવા સહવતથી હાથ લગાડશે અથવા મોળાકરને ફાંદેસા કરશે, અથવા સ્ત્રીની ખાસ જગ્યા સિવાય બીજા કંઈ જીવા કરશે ઇન જગ્યા થશે અથવા નહીં થશે દમ વાળ્ય થશે. અને જે જલક (હાથરસ) કરશે અથવા મોપગા પ્રાણીથી જીવા કરશે તો જે તેથી મની નીકળશે તો દમ આપશે અને નહીં તો કંઈ આપવું પ-ડતું નથી.

જે તવાઈ જીવારત એવાએ નહર પછી વગર ઉભરે કરશે તો દમ આપે.

અને જાણુ જોઇએ કે દસમી તારીખે દ-
જ્જના ચાર કામ છે. પ્રથમ રમી ફરી જીવંત
કરવું, ફરી મુઝાવવું ફરી તવાફ. તો તવાફને
સર્વેથી પાછલ કરવો સુ નત છે, અને જે સર્વેથી
પેહેલાં અથવા વચ્ચા કરશે તો કંઈ હરજ નથી
પણ અકરૂ છે. અને (તવાફ વગર) હજ્જના
ત્રણ કામોના કારેન તથા મોતમનતેઅને તરતીય
વાજેબ છે. અને મુફરેદને ફકત રમી તથા મુઝાવવાના
તરતીય વાજેબ છે, કારણ કે એના ઉપર જી-
વંતુ કરવું વાજેબ નથી. તો જે તેના આગલ
પાછલ કરશે તો દમ વાજેબ થશે. અને તકસી-
રનો દમ તે કિરાનના દમથી અદા થતો નથી
પણ બીજે જુદા દમ આપવો પડે છે. અને
જે કોઈ કોઈ વાજેબને વગર ઉગરે તરક કરશે
તો દમ આપે, અને જે ઉગરથી છોડશે તો કંઈ
આપવું પડતું નથી

અને એહરામના મના થએલી એવી
વસ્તુને કે જેના સબખથી દમ આપવો વાજેબ
થાય છે તેને ઉગરથી કરશે તો તેને અખતીયાર છે
આહે તો હરમના જીવંત કરે હરમની હદ બહાર
જીવંત કરે નહીં. અને જીવંત કરનારને તેવું
ખાતુ ફરજત નથી. અને આહે તો છ મીસકીનોને
અડધો અડધો સાચ કહ અથવા એક એક સા
અ જવનો માલેક કરી આપે અને મક્કાના મી-
સકીનોને આપવું ધણ અજીજ છે. અને નહીં
તો જ્યાં આહે ત્યાં આપે, પણ દરેક મીસકીનોને
સદકએ ફિરથી ખોડું આપે નહીં. નહીં તો ફ-
રજત થશે નહીં. અને જે વધારે આપશે તો વ-
ધારે ગણતરીમાં આવશે નહીં. દાખલા તરીકે જે
ત્રણ સાચ કહ સાત મીસકીનોને બરાબર આપશે
તો એકને આપેલું. પણ ગણતરીના આવશે નહીં.
અને જે ત્રણને આપશે તો બીજા ત્રણ મીસકી-
નોને આપવું પડશે અને જે આહે તો ત્રણ
રોજ રાખે. જ્યાં આહે, હરમ હોય કે તે બહાર
હોય. અને જે ઉગરથી એવું મના કામ કર્યું હશે
કે તેથી સદકો આપવો પડે છે તો તેને આખા
યાર છે જોઇએ તો અડધો સાચ કહ એક મિસ-
કીનોને આપે અથવા એક રોજ રાખે.

અને ખુબાર, ડડ, જખમ, માથુ દુખતું

અને જીવંતુ એ ઉગર છે. અને ખીમારીનું હમેશ
રેહતુ અથવા દલાકીએ પુખતુ એ શરત નથી.
પણ ઉગર થવા માટે તકસીર અને મશકત થવી
બસ છે. અને જીવંતુક બેહોશી ઉધ અને મ-
રીબાઇ એ ઉગર નથી. જે બા હાલતોના
વગર કોઈ ઉગરે કંઈ તકસીર કરશે તો તેની
ચુન્દગારી આપવી પડશે તેને ઉગરવાળા જેવો
અખતીયાર થશે નહીં. જે ગરીબાઇને લીધે એને
કફારો નહી મળશે તો તેને માથે વાજેબ રહેશે
અને જે કોઈ ઉગરથી કંઈ કામ કરે તો તેના
ઉપર વાજેબ છે કે જરૂરતથી આગળ વધે નહી
દાખલા તરીકે જે ટોપી પેહેરવાથી જરૂરત ટળતી
હોય તો ફેટો પાંધે નહી જે ફેટો પાંધશે
તો ચુનાહ થશે બીજા કફારો આપવો પડતો નથી
પણ જે ટોપી સિવાઇ બીજા જગ્યાનાથી
માથુ ફેટાથી ઢાકશે તો તેની ચુન્દગારી જુદી
વાજેબ થશે.

૧. સ્ત્રી મીલાપ (જમા) કે સોપારી જેટલું આ
દમીને આગલે રસને અથવા પાછલે રસને
દાખલ કર્યું હોય અગર જે ધની નીક-
ળી નહોય ઉધના કર્યો હોય અથવા જખમ
દસ્તીથી કર્યો હોય અથવા કોઈ સ્ત્રીએ ગધેડાનો
જકર અથવા માણસનો કે કોઈ જનાવરનો કેપાછલો
જકર પોતાની ફરજ (પેશાબની જગ્યા)ના
દાખલ કર્યો હોય, તો જે એ કામ અરફાતમાં
ગયા પેહેલા કર્યું હોય તો હજજ ફાસેદ થશે.
ફરી જેવી રીતે સહી હજજના કરે છે તેવી રીતે
હજજના સર્ગ કામ બળવી લાવે. અને મના
થએલા કામોથી બચતો રહે જે મના થએલા
કામોને કરશે તો તેની ચુન્દગારી આપવી પડશે.
અને હજજના કામો કર્યા વગર એહરામમાંથી
નીકળશે નહીં. અને હજજ ફાસેદ કરવાનો દમ
આપવો વાજેબ થશે. અને આવતે વર્ષ તેની
કન્ન કરે. અગર જે તે નફલ હજજ હોય.
કારણ કે તે શર કરવાથી વાજેબ થાય છે. અને
કન્ન કરતી વેળા સ્ત્રીને જુદી રાખવી વાજેબ
નથી પણ જે ફરી જમાના પડવાની બીક હોય
તો એહરામના વખતથી જુદા થતુ મુસ્તહબ છે.
અને જે અરફાતના ગયા પછી આ કામ
થતુ હોય તો જે તે મુઝાવવા તથા તવાફે છ-

માનવથી પેહેલાં થયું હોય તો બદના (ઉં), અમ) આપે. અને મુઝાવવા પછી પશુ તવાઈ પેહેલાં થયું હોય અથવા તવાઈ પછી પશુ મુઝાવવા પેહેલાં થયું હોય તો દમ આપવો વાળે છે. અને કારેન નો ઉમરાના તવાઈ તથા અરકાતા જવા પેહેલાં જામા કરશે તો હજી અને જામરો બને ફાસેદ થશે. હવે કિરાનનો દમ તેને ગાયે રેલા નહીં પશુ હજી ઉમરો બેને છેડવાના બે દમ આપવા વાળે થશે. અને સર્વ કામો પૂરા કરીને એહરામથી બહાર આવે. જેમ કે ઉપર જણાવ્યું છે અને નો તે જામરાના તવાઈ તથા અરકાતા જવા પછી પશુ મુઝાવવા પેહેલાં જામા કરશે તો બદના તથા દમ આપશે અને કિરાનનો દમ પશુ આપવો પડશે. અને નો મુઝાવવા પછી કરશે તો એક દમ આપશે અને કિરાનનો દમ પશુ આપશે. અને ઉમરાના તવાઈના આર શીત પેહેલાં જામા કરવી એ ઉમરાને, ફાહેદ કરનાર છે અને દમ વાળે થશે. જામરાના બીજા કામો કરીને એહરામથી નીકળે અને ઉમરાને કળ કરે. અને નો ઉમરાના આર શીત પછી કરી છે તો દમ આપે ઉમરો ફાસેદ થયો નથી.

મોહરેમ નો ખુશકીના જનવરને કે જેની પેદાએશ જમીન ઉપર જતી હોય અગર નો તે દરયામા રહેતું હોય જેની કે બતક તેને શીકાર કરી કતલ કરશે અથવા ઇશારાથી કે વાતથી કતલ કરનારને બતાવશે અને કતલ કરનાર તેને જીવે નહીં તથા તેથી પેહેલાં તે તેને જાણતો પશુ નહોતો તથા બ્યા બતાવ્યું હતું ત્યાજ તે હતું ને કતલ થયું તથા મોહરેમ કતલના વખતે એહરામમા હતો તો તેનો બદના આપવો વાળે થશે. નો કેટલીકવાર કતલ કરશે અથવા બતાવશે તો દરેક વખતનો બદના જુદો આપશે. અને જીવનનું કામો હાલતો એમાં સરખી છે. અને જે મોહરેમ કતલ કરનારની કાંઈ પશુ રીતે મદદ કરશે જેમ કે છરી અથવા બાસો પકડાવે અથવા કતલ કરનારને કતલ કરવાનો હુકમ કરશે તો પશુ તે બદના આપશે. અને જે જનવર દરયામાં જમીન હોય ફરી અગર નો તે ખુશકીમાં રહેતું

હોય જેમ કે દરયાઈ કુતરે દેડકું કકડો મગર કાચબો અને એ શીવાય બીજા કંઈ અગર જે તે ખાવામા આવતું ન હોય તેનો શીકાર કરવો ફરજ છે. અને ખુશકીના શીકારમાં અગર જે તે હરામ હોય જેમ કે ખીનજીર તેના શીકાર કરવાથી બદના આપવો વાળે થાય છે. પશુ વર, અકબક સિવાય બીજા જાતનો કાગડો, ચીલ વીંછુ, સાપ, જીદર, કુતરું અગર નો તે જમીન હોય, ખીલાડી ઘરમાની, કાડી, ચાંચડ, જવા પ્રવાના, (બરખરુ) માખ, સીપકલી, સકામાંખ, નાલયો, અને સર્વ જાતના જેદરવાળા જનવર અને જે જે જનવર કે ખાવામા આવના નહોયને હીમસો કરે અને વગર કતલ કરે દેડકું નહોય આ સર્વને કતલ કરવામાં કંઈ આપવું પડતું નથી. પશુ જે કાડી કુખ કે નહીં તથા એવીજ રીતે બીજા જનવરો જે હજી કરે નહીં તેને કતલ કરવા ફરજ નથી, અગર જે કતલ કરવાથી તેનો બદના વાળે થતો નથી અને નો નહીં ખાવામાં આવતું જનવર નો હીમસો નહીં કરે અથવા હીમસો તો કરે પશુ વગર કતલ કરે તે દેડકું શકે છે અને ફરી મારી નાખે તો નો તે કાંઈની મીલકત ન હશે તો તેનો બદના આપવો પડશે પશુ બકરીની હીમતથી વધારે આપવું પડશે નહીં. અગર નો હાથી હોય. અને નો તે જનવર કાંઈની મીલકત હોય અથવા તે જાંઠ વગેરે ખાવામાં આવે તેવા જનવર હોય તેજી હીમસો કર્યો હોય અને મોહરેમે તેને કતલ કર્યું તો માલિકને હીમત આપવાનો જરૂરી થાય. અગર નો બકરીની હીમતથી વધી જાય. અને મોહરેમને બકરી જીવન કરવી અગર નો તેનો ખાપ હરજી હોય તથા ગાય, જીટ, મરગી અને દેશી બતકને જીવન કરવા ફરજ છે. પશુ જમીન બતક શીકાર છે તેનો શીકાર કરવાથી બદના આપવો વાળે થશે. અને હાલતો જે હિલ્લામાં શીકાર કર્યો હોય અને હિલ્લામાં જીવન કર્યો હોય અગર નો તેજી મોહરેમને માટે શીકાર કર્યો હોય તો નો મોહરેમે બતાવ્યું નહોતો તથા મદદ કે હુકમ કર્યો ન હોય તો મોહરેમને આ શીકાર આવો ફરજ છે. પશુ નો એમાંથી કંઈ (મદદ વગેરે) કરી હશે તો મોહરેમને ખાતુ ફરજ નથી અને

હાથેલને ખાવું દુરસ્ત છે. અને હરથુ વગેરે પાલેસો શીકાર તે શીકારનીજ ગણતરીમા છે તેને કતલ કરવાથી બદલો તથા તેના માથેકને ક્રીમત જુદી આપવી પડશે. અને જે ઊંટ જગલી થયુ હોય તે શીકારની ગણતરીમાં નથી. અને કતલ અમર નો મગર અખીયારે કયું હશે તો પશુ તેને બદલો વાળેજ થશે.

અને શીકારનો બદલો આ છે કે બે આદેશ (પ્રમાણિક) આદમી તે શીકારની ક્રીમત ઠેરવે અને નો એક આદેશ હોય તો પશુ બસ છે અને તે ક્રીમત કતલ કરેલી જગ્યાની ક્રીમતને માફક હોય નો ત્યા તેની ક્રીમત નહોય તો તેને પાસેની જગ્યાની ક્રીમતને માફક ઠેરવે અને ક્રીમત કરવા માં તેની યુખી અને યુખસુરતી જે પેદાએશથી હોય તેની ગણતરી કરે. પશુ નો તે શીખવેલુ હોય તેની ક્રીમત બદલોમાં વધારાય નહીં પશુ માલિકને ક્રીમત અપાવવામા શીખવવાની ક્રીમત પશુ અપાવશે. ફરી કાનેલને અખીયાર છે ચાહે તો ક્રીમતથી ફરી ખરીદીને હરમખા જુલક કરે. અથવા અનાજ ખરીદીને દરેક મિસકીનને સદકએ ફિત્રને અંદાજે બપા ચાહે ત્યા આપે ફિત્રના અંદાજથી વધારે ઓછું ગણતરીમા આવશે નહીં જેમકે ઉપર બપાન થયુ છે. અથવા દરેક મિસકીનના ખાણને બદલે એક એક રોજો બપા ચાહે ત્યાં રાખે. અને જે અનાજ ફિત્રના અંદાજથી થોડો બપે અથવા મુલથીજ થોડો હોય જેમકે ચલ્લીનો બદલો તો તેને ચાતો એક મિસકીનને આપે અથવા એક રોજો રાખે. અને આ જગ્યા ધખાહતની રૂએ ખાવુ આપવુ (બવડાવવુ) પશુ દુરસ્ત છે અને ક્રીમત આપવી પશુ દુરસ્ત છે. પશુ દરેક મિસકીનને ફિત્રના અંદાજથી ઓછી વતી ક્રીમતઆપે નહીં. અને નો દરરોજ એકજ મિસકીનને આખા કરશે તો પશુ દુરસ્ત છે. અને ઓશુલ (બાપદાહા)ને તથા ફેર (દીકરા પોતરા) ને બાયડીને ગુલામને અને પૈસાદારને આપે નહીં. વાળેજ સદકાની જેમ. અને નો કાઇએ રહેવાને માટે તણુ ખડો કર્યો, અને તેમા શીકાર બેલજીને મરી મયો તો કાઇ ર નથી અને નો શીકારને જખમી કર્યો અથવા તેનો પર ઉખેડો અથવા તેનો કાઇ અજો કાપી નાખ્યો પશુ

તેથી તે જાનવર મરયુ નહોય તો તેની ક્રીમત ની નુકસાની આપવી પડશે. કાખસા તરીકે સાબ્બ શીકારની ક્રીમત એક રૂપિયો હોય અને આ નુકસાન કે જે તેણે તેમા કર્યુ તેથી તેની ક્રીમત બાર આનાની થઇ તો ચાર આના ક્રીમતની નુકસાનીના આપવા વાળેજ થશે. પશુ નો શીકારને કાબલો વીચાર હોય જેમકે બીલાડીથી છોડવતામાં નુકસાની થાય અથવા મરી જાય તો તેમા કાઠ નથી. જે જખમી થઇને શીકાર ગાએજ થાય અને તેના મરવા જીવવાનો કાલ જણાય નહીં તો પૂરી ક્રીમત આપવી પડશે, એકલેતાતને માટે. અને નો જખમ સાળો થાય અને કાઠ અસર પશુ બાકી ન રહે તો પશુ બદલો આપે. અને નો જખમની જગ્યા આપી નહોતી અને ફરી તે જાનવરને કતલ પશુ કર્યુ તો જખમની ગુન્હામરી તથા કતલનો બદલો જુદો જુદો આપવો પડશે. અને નો શીકારની બાજુ કે ટાંગ એવી રીતની તોડી હોય કે ને પોતે પોતાનો બપાવ પોતાના દુશ્મનથી કરી શકે નહીં તો શીકારની પુરી ક્રીમત આપવી. પડશે અમર નો તે મરી ન હોય. નો શીકારના ઇડાને તોડયુ હોય હવે નો તે મંદ થયુ નહોય તો ઇડાની ક્રીમત આપે. અને નો તેમાથી બચ્ચુ નીકળે કે જે તોડવાના સબબથી મરી મ્યુ હોય અથવા નીકસા પછી મરી ગયુ હોય તો જીવતા બચ્ચાની ક્રીમત આપે. અને ઇંડુ તોડવા પેહેલાથી બચ્ચુ મરેલુ હોય તો ઇંડુ કે બચ્ચુ કાંઇને પશુ બદલો આપવાને નથી. અને નો તોડવાથી પેહેલા મરે છે કે તોડવાથી મરે છે એમ જણાયુ નહોય તો એકલેતાતને માટે જીવતા બચ્ચાની ક્રીમત આપે. અને નો મોહરેમે શીકારનું દુષ દોહયુ હોય તો દુષની ક્રીમત આપે.

હવે જાણવુ જોઇએ કે શીકાર હરમનો હોય કે હિલસનો હોય મોહરેમના હક્કમા સર્વ બરાબર છે. એ સર્વના કતલ કરવાથી તથા બતાવ્યાથી તથા નુકસાન કપાથી બદલો આપવો વાળેજ થશે.

અને નો જુ મારે અથવા કપડાને તડકામાં નાખે કે જેથી જુ મરે તો એક જુમાં રોટલીનો એક તુકડો અને બેમાં એક મુદી થઇ અને ત્રણથી વધુમાં પૂરો એક સદકો આપે. તોડામાં

જણ એવીજ રીતે છે. એટલે ત્રણથી વધુમાં અડધા સાચા ધર્મ અને ત્રણ સુધી જે સાહે તે આપે. અને જે જૂ મારનારને બતાવશે તો સદકા આપે.

અને હિલ્લમાં જે કાંઈ એહરામ બાંધે અને તેના હાથમાં શીકાર હોય તો તે શીકારને એવી રીતે છોડવું વાળેજ છે કે તે હલાક થાય નહીં. અથવા તેને પિંજરામાં રાખે અથવા કોઈ હલાલની પાસે અમાનત રાખે અને એહરામ બાંધતી વેળા જે શીકાર ધરમાં હોય અથવા પિંજરામાં હોય અમર જે પિંજરે હાથમાં હોય અથવા શીકારના મળામાં દોરડી બાંધેલી હાથમાં હોય તો આ સુર તોમાં શીકારનું છોડવું વાળેજ નથી. જે આ શીકારને એહરામ પહેલા પકડેલા હોય તો. પણ જે એહરામ બાંધ્યા પછી પકડેલા હોય તો દરેક હાલતમાં તેને છોડવું વાળેજ છે. અને જે શીકારને એહરામ પહેલા પકડેલા અને એહરામની ધખતે તેને છોડ્યો તો તે મોહરેમની મિલકમાંથી નીકલતો નથી. જે કાંઈ તેને પકડશે તો તે તેનાથી લઇ શકે છે. અને જે એહરામ પછી પકડીને છોડ્યો હશે તો તેને લઇ શકતો નથી કારણ કે એહરામને લીધે તે તેના માલિક થતો નથી. અને જે કાંઈ ખીજો મોહરેમ આકેલ બાલેમ તે શીકારને કતલ કરશે તો પકડનારો અને મારનારો બંનેને પુરો પુરો બદલો આપવો પડશે. અને ફરી પકડનારો કતલ કરનાર પાસેથી પાછા લાવે. અને જે હલાલે કતલ કર્યો હશે તો જે તે શીકાર હરમનો હશે તો કતલ કરનાર પણ બદલો આપે. અને જે તે હિલ્લનો છે તો હલાલ કતલ કરનાર ઉપર કંઈ નથી, પણ પકડનારો બદલો આપે, અને જે માલનો બદલો આપ્યો હશે તો ફરી તેની પાસેથી લયે. પણ જે રોજી રાખ્યા હશે તો તેની પાસેથી કંઈ લયે નહીં. અને જે મોહરેમ એક શીકારને કતલ કરશે તો બંને પૂરો બદલો આપશે. જે મોહરેમ શીકાર પકડીને વેચશે તો વેચાણ બાલેમ થશે. અમર જે ખૂરીદનારો હલાલ હોય અને મોહરેમનું શીકાર ખૂરીદનું બાલેમ છે અમર જે વેચનાર હલાલ હોય. અને એવીજ રીતે હેબા વજેરેનો શીકારનો માલમો મોહરેમનો કરેલો બાલેલ છે અને બ્યારે

હરમમાં મોહરેમ અથવા હલાલ બાલેલ થાય અને તેની પાસે શીકાર હોય અમર જે પિંજરામાં હોય તો તેને છોડવું વાળેજ છે. કેમકે તે હવે હરમનો શીકાર થયો છે. જે મોહરેમે એહરામ પછી અથવા હલાલે હરમમાં દાખલ થતી વખતે શીકારનું વેચાણ કર્યું હશે તો વેચાણ રદ થશે. જે તે શીકાર હલાલ થશે અથવા ખૂરીદાર માલેમ થશે, તો વેચનાર બદલો આપનાર છે. જે કાંઈની પાસે બાજી હોય અને હરમમાં દાખલ થતી વખતે તેણે તેને છોડ્યો, તો જે તે બાજી હરમના કબુલતરને મારી નાખશે તો તે શખ્સ ઉપર કાંઈ નથી. જે હલાલ આદમી હરમના શીકારનું દુધ દોહશે તો તે દુધની કીમત આપે અને જે હલાલ હરમના શીકારને ગુપ્ત કરશે તો શીકારની કીમત તેને માલે વાળેજ થશે. જોઈએ તો તે કીમતથી હાફ ખૂરીદીને હરમમાં ગુપ્ત કરે અથવા મિસકીનાને ખાવાનું આપે જેમ કે તે બચાવ થયું છે. અને એને રોજી રાખવો બસ નથી. અને જે મોહરેમ હરમના શીકારને કતલ કરશે તો તેની ગુન્હગારીમાં રોજી રાખવો પણ ફરસ્ત છે. અને જે હલાલ હરમના શીકારને કતલ કરનારને બતાવશે તો ગુન્હગાર થશે કાંઈ આપવું પડતું નથી. પણ મોહરેમ એથી ઉતરે છે તેને બતાવવાથી પુરો બદલો આપવો પડે છે. જે જે હલાલ મલીને હરમના શીકારને કતલ કરશે તો અડધો અડધો બદલો આપશે. જે હરમની હરજીને મડકાવીને હલાલ મુકશે અને ફરી તે હરજી હરમથી નીકળીને જાણશે અને બંને મરી જશે તો બંનેનો બદલો આપવો પડશે પણ જે હરજી માટે બદલો આપ્યો હશે ને ફરી બચ્યું જણી હશે તો બચ્યાનો બદલો કાંઈ આપવો પડતો નથી. પણ તેને પાછું હરમમાં લઇ જવું વાળેજ છે. જે કાંઈની સવારીના આગલા પાછલા પગથી અથવા મોહથી શીકાર હલાલ થશે તો તેનો સવાર બદલો આપશે. જે હરમના ઝાંડી ગાલી ઉપર જનનવર હોય એવી રીતે કે જે તે પડે તો હિલ્લમાં પડે તો શીકાર હિલ્લનો છે જે એવી રીતે હોય કે જે તે પડે તો હરમમાં પડે તો તે શીકાર હરમનો છે. અને જે જનનવરના પગ હરમમાં

હોય અને માથુ દિલ્લમાં હોય તો તે શીકાર હરમનો થશે. અને જે શીકારને મોહરને જીવે કશે હોય અગર જો તે દિલ્લનો હોય પણ તે હરામ મુરદારના હુકમમાં છે. અને હરમનો શીકાર જો હલાલ અથવા મોહરેમ જીવે કરશે તો તે મુરદારના હુકમમાં છે. પણ ફેટલાકની નજદીક જો હરમના શીકારને હલાલ જીવે કરશે તો હલાલ છે અને ગુન્હગારી આપવી વાળે છે. જો હરમના શીકારનું ઇફ જુ-જુ અથવા તેનું દૂધ દોહવું અને તેનો બદલો આપ્યો તો તે ઇઝાનો નહીં દુષ્ટતા ને માલેક કાય છે. અને તેનું વેચવું કરાવીયતની સાથે ના-જોઈ છે પણ ખરીદારના હક્કમાં તે મકરૂહ નથી.

જો હરમની લીલી ધાસ કઢાઈશે તો તેની કી-મત આપવી તેને માથે વાળે છે થશે પણ સુકા ધાસ, ઇજમેર, અને બબ્બીને તોડવા દુરસ્ત છે. અને જો હરમના ઝાડને કાપી નાખ્યું તો જો તે આપે આપ જોગ્યું હોય અને તે એવી જાતનું જાય ન હોય કે લોક રોપના હોય તો તેનો કાપનારો હલાલ હોય કે મોહરેમ હોય તેની કીમત વાળે છે થશે. અને ઝાડ તથા ધાસની કીમતથી અનાજ અથવા હદી ખરીદીને ઉપર વચ્ચે તે પ્રમાણે સફા કરે. અને કીમત આપ્યા પછી ધાસ, લાકડી કાપનારની મીકલ છે અને તેને વાપરવા તેને દુરસ્ત છે. અને વેચવું મકરૂહ છે પણ ખરીદારના હક્કમાં મકરૂહ નથી. અને જો એ ઝાડ કોઈની મિલકતમાં પણ હોય, માલિક તરીકે જેમકે બાવલ કોઈની માલકી જોઈતીમાં જોગી નીકળે તો બીજી કીમત માલેકને પણ આપવી પડશે. અને જે ઝાડ કોઈનું રોપેલું હોય ફરી રોપવાની જાતીનું હોય જેમકે દાડમડી અથવા ન હોય જેમકે બાવલ, તેને કોઈએ રોપી યું તો તેના કાપવાથી બદલો આપવો પડતો નથી પણ તેના માલિકને કીમત આપવી પડશે. અને જે ઝાડ રોપાતા ઝાડની જાતીથી હોય જેમકે દાડમડી અને તે વગર કોઈને રોપે જમીન પર અને તે કોઈની મિલકતમાં ન હોય તો પણ બદલો આપવો પડતો નથી. પણ જો તે કોઈની મિલકતમાં હોય તો તેની કીમત

માલિકને આપે. અને જે ઝાડના પાંદડા સેકવાથી ઝાડને નુકસાન થવું ન હોય તો તેના પાંદડાં ટેકવાં દુરસ્ત છે અને જો નુકસાન થવું હોય તો દુરસ્ત નથી. અને ફલદાર ઝાડ જો આપે આપ નીકળું હોય તો પણ તેનું કાપવું દુરસ્ત છે. પણ જો તે કોઈની મિલકતમાં હોય તો માલિકને કુકમ લેવો યરત છે. અને જો તેનું ઝાડમાં અથવા યુરો તદ્દર ખોદતાં અથવા ચાલતાં ધાસ લાકડી કુટે તો કશી દરકત નથી. અને સુકી લાકડી અને ઝાડ અથવા કુટીને જોખાવણુ ઝાડ કે જે લીલું થઈ શકતું ન હોય તેને કાપવું દુરસ્ત છે. અને ઝાડની જડ પ્રમાણે ગણતરી થાય છે જો ડાળી હરમમાં હોય અને જડ દિલ્લમાં હોય તો તે દિલ્લ નુ ઝાડ છે. અને જો જડ હરમમાં હોય અને ડાળીઓ દિલ્લમાં હોય તો તે હરમનું ઝાડ છે. જો અડધી જડ હરમમાં અને અડધી દિલ્લમાં હોય તો પણ તે હરમનું ઝાડ છે.

હવે જાણવું જોઈએ કે હદી ચલાવી તમનોઅ કરનાર હજીના એહરામ પછી તથા કારને જો એહરામમાં મનાયએવું કાંઈ કામ કરશે તો મુકરેદથી બેવડી ગુન્હગારી આપવી પડશે. બે એહરામનો યુનોહ. અને જો તે કોઈ વાળે છે છોડશે અથવા હરમના ધાસ ઝાડ કાપશે તો મુકરેદની જેમ એક જ ગુન્હગારી આપે. અને જે શખસ પોતાની મીકતથી વગર એહરામ બાધે આગળ વધશે તેનાપર દમ વાળે થાય છે. પણ જો પાછો હદી મીકત ઉપર આવીને એહરામ બાધી લેશે તો દમ માથે રેહશે નહીં. અને જો પાછો નહીં ફરો અને મી-કતથી વધીને એહરામ બાધ્યું તો દમ વાળે થશે. પણ જો એહરામ બાધીને હજીનું કાંઈ કામ કર્યું ન હશે ને પાછો એહરામ બાધીલો મીકત ઉપર ચાલ્યો આવશે અને મીકતપર આવીને તલખીયા કેહશે તો દમ માથે રેહશે નહીં. અને તવાફનો એક શોત કરવાથી પણ હજીનું કામ કરવું ગણાશે, અને શોત પુરો થવા પહેલા ગણાશે નહીં. અને પાછું હદીને આવવું એ શખસ ઉપર વાળે છે પણ જો હદીને આવવામાં હજી ફાત થવાની બીક હોય તો પ્રા

છો ફરે નહીં. અને જો એ શપ્સ પાછો નહીં ફર્યો અથવા પાછો ફર્યો પણ મીકાત ઉપર આવીને તલખીયા કહી નહીં, અથવા હજીજી કામ શરૂ કર્યા બાદ પાછો ફર્યો તો આ ત્રણે સુરતોમાં દમ આપવું જ પડશે. અને જે કોઇ કેરાન માટે જામ અને વગર એહરામે મીકાતથી આગલ વધે તો તે મુદરેદની જેમ એકજ દમ આપે.

જો કોઇ મીકાતથી બહાર રેહનારો (આ-ફાકી) હિલ્લમાં એટલે મીકાત અને હરમની વચ્ચે કંઈ કામને માટે જામ, દાખલા તરીકે કોઇ મુબાબી જુદા કોઇ જરૂરતને માટે જામ, તો તે શપ્સને વગર એહરામે જવું દરસ્ત છે. જ્યારે તે ત્યાં ગયો તો ત્યાના લોકો તથા રેહના રાઓના દુકમમાં એ પણ આવ્યો. તો ફરી જો એ શપ્સ હવે મક્કામાં કોઇ જરૂરતને લીધે જશે તો વગર એહરામે એને જવું દરસ્ત છે. અને જો હજી કરવા ચાહે તો હિલ્લમાંથી એહરામ બાધે જેમકે ત્યાના લોકો કરે છે. જો આફાકી એટલે મીકાતથી બહાર રેહનારો વગર એહરામે હરમમાં જશે તો તેને હજી અથવા ઉમરો કરવો વાજબી થાય છે. જો અનેકવાર મર્યા હશે તો દરેક વાર વગર એહરામે જવાને બદલે એક એક હજી અથવા ઉમરો કરે. જો મીકાત ઉપર પાછો ફરીને એહરામ બાધી લેશે તો છેલ્લી વેલાના (વગર એહરામે) જસનો બદલો કાઢી થશે. અને બાકી માથે વાજબી રહેશે. અને જો આફાકી વગર એહરામે જશે અને ફરી તેજ વર્ષમાં ફરજ હજી અથવા નજર (હજી) અથવા નજર ઉમરો અદા કરશે તોપણ વગર એહરામે દાખલ થવાનો કાયદો માથે રહેશે નહીં. પણ જો આગલે વર્ષ કરશે તો માથેથી ઉતરશે નહીં તેને માટે જુદા એહરામ બાધીને અદા કરવું પડશે.

જો કોઇએ ઉમરો કર્યા અને ફરી બોડા-વવા કે કતરાવા પેહેલાં ખીબા ઉમરાનું એહરામ બાધ્યુ તો દમ આપશે. પણ જો ખીબે ઉમરો અદા કર્યા પેહેલાં મુઝાફરી (અથવા કતરાવશે) તો ખીબે દમ વરી આપશે. વળાહો તખાલ આજમે.

ફસલ ૬

હદી તથા કુરબાની વિષે.

હદી તે ઘેડું બકરી એક વર્ષની છે અને બીટ પાંચ વર્ષનું છે. અને ગાય એસ એ વર્ષની છે. અને તેને (ગરદનમાં) કેલાહો નાખીને પ્રખ્યાત કરવી અથવા સાથે અરફાત ઉપર લઇ જવી વાજબી નથી. પણ કેરાન, તમ-તોઅ, નફલ અને નજરના દમને જો તે છુદ્દા હોય તો કેલાહો નાખીને અરફાતમાં સાથે લઇ જવું મુસ્તહબ છે. અને જો ઘેડું કે બકરી હોય તો મુસ્તહબ નથી. અને જુબહ કરનારને (જેને તરફથી જુબહ થયું હોય તેને) કેરાન તથા તમ-તોઅના દમમાંથી ખાતું મુસ્તહબ છે. અને નફલ દમ જો હરમમાં જઈને જુબહ થાય તો તેનું પણ ખાતું જુબહ કરનારને દરસ્ત છે. અને મુન્હગારીનો દમ હજીજી રોકાણનો દમ નજરનો દમ, અને નફલ દમ જે માર્ગમાં જુબહ જાય અને હરમ સુધી પુગે નહીં તે જુબહ કરનારને તથા પૈસાવાળાઓને ખાતું દરસ્ત નથી. જો ખાશે તો કીમત આપવી પડશે.

અને હદીની સર્વ જાતને હરમમાં જુબહ કરવી જરૂર છે હરમથી બહાર દરસ્ત નથી. પણ તે મિનામાં જ થાય એ અગલનું નથી. અને હરમના ફરીને આપવું અફજલ છે પણ તેઓનેજ આપવું એવું બધન નથી. અને કેરાન તથા તમ-તોઅના દમને એવામે નહરમાં જુબહ કરે જો પહેલાં જુબહ કરશે તો ગચ્ચતરીમાં આવશે નહીં અને જો એવામે નહર પછી કરશે તો ગચ્ચતરીમાં આવશે પણ દીલ કરવાનો એક દમ આપવો પડશે અને ખીબા હદીમાં એવામે નહરનું બધન (ઘરત) નથી.

અને હદીની નકીલ (અછોડો) તથા મુલ (એડો) ને પણ સહકો કરે. અને કસાઇની મજૂરી હદીમાંથી આપે નહીં પણ જો સહકો કે હદવાની રૂએ આપે તો કાંઈ દોષ નથી. અને હદી ઉપર સવાર થાય નહીં અને જો લાચારી હોય તો કંઈ હરકત નથી. પણ જો સવારી કરતા અથવા બોળેલા લાદતાં કંઈ નુકસાની થશે તો નુકસાનીના

ખાલો ફરીને આપવો પડશે. અને તે પૈસાવાળા જોને આપવું પૂરતું (કાશી) થશે નહીં. અને હદીતુ દુધ દોહવું. નહીં. જો તે ઘણું ટપકવા લાગે, તો જો જીવંતુ કરવાનો વખત પાસે આવ્યો હોયતો તેને ઠાડ પાણીથી બંધ કરે અને જો જીવંતુ કરવાનો વખત આયે હોય તો દોહીને ફરીને સદકા આપે. જો પૈસા વાળા-જોને આપશે અથવા પોતે પીશે તો કીમત આપવી પડશે.

જો હદીમા તેની જગ્યાએ પુગવા પહેલાં એવું કંઈ નુકસાન થાય કે તેની કુરબાની થઇ જતી ન હોય તો જો તે હદી વાળે છે તો તેના બદલામાં બીજી લાવે, અને નુકસાની વાળીને આફે તે કરે. અને જો તે હદી નફલ હોય તો જીવંતુ કરે અને તેના કેલાદાને તેના ખુનમાં ખરડીને તેની કોઠાન ઉપર ખુનનો ડાગો લગાડે આ આ વાતની નિશાની છે કે તેને પૈસાદાર ખાય નહીં.

હજજ કરનાર જો મોસાફર હોય તો તેને માથે કુરબાની વાળે નથી અગર જો તે પૈસા-વાળો હોય. પણ જો મક્કામાં (પદર દીવસની કે તેથી વધારેની નૈયત કરી) રહેવાને લીધે મો-સાફર નહીં રહે અને મોકામ થાય તો પૈસાવાળો હોવાથી તેના પર કુરબાની ; પણ વાળે છે કેરાન વગેરેના દમથી કુરબાની માથેથી ઉતરતી નથી. પણ કુરબાની એક જીવંતુ વાળે છે તેનું અદા કરવું પણ જો હાજી પૈસાવાળો તથા મોકામ હોય તો વાળે છે.

જો મોહરેમ દુરામન કે દરીન્દા (ફાદી ખા-નાર જનવર) કે બીમારીના ગલબાની બીકથી રોકાય જાય તેને મોહસર કહે છે તો જો એ મોહસર મુફરેદ છે અથવા ઉમરા કરનાર છે તો તે એક દમને અથવા દમની કીમતને આપીને કોઈને હરમ શરીફમાં મોકલે કે તે શપ્સ હરમમાં જઈને જીવંતુ કરે અને જીવંતુ કરવાનો વખત તથા તારીખ નીમે કે જોથી જીવંતુ કર્યા બાદ એ હલાલ થાય. આ જીવંતુમાં પણ એવાએ નહર જર નથી (તેથી આગલ પાછલ જીવંતુ કરશે તેઓ દુસ્ત છે) અને જો દમ અથવા તેની કીમતની શકિત ન હોય તો બધા સુધી હરમમાં જીવંતુ ન થાય અથવા પોતે જઈને તવાફ સઉ

કરીને મુઝાવે નહીં તાહાં સુધી તે હલાલ થઇ શકતો નથી. અને જો તે મોહરેમ કારેન છે તો એ દમ મોકલે જો એક દમ મોકલશે તો એક પણ એહરામથી નીકલશે નહીં. અને જો મોહસર દમ મોકલે નહીં પણ બધાં સુધી રોકાણ કરનાર દુર થાય નહીં ત્યાં સુધી સખર કરે, અને ફરી પોતે જ જાય તો પણ દુસ્ત છે. ફરી જો હજજનો વખત મલી આવ્યો તો ઠીક અને નહીં તો ઉમરાના કામો કરીને હલાલ થાય.

અને મોહસર ફક્ત જીવંતુથી હલાલ થાય છે. મુઝાવે અથવા ન મુઝાવે. જો જીવંતુના વખ-તથી પેહેલાં હલાલ થશે અથવા એવું જણાશે કે જીવંતુ હરમમાં થયું નથી પણ હિલ્લ (હરમ બહાર) થયું છે તો જીનાયતનો કફારો વાળે થશે. જો જેનાયત અનેકવાર થશે તો કફારા પણ અનેક આપવા પડશે.

અને જો મોહસર હરમમાં જીવંતુ કરીને હલાલ થાય છે તેને માંથે કળ વાળે થાય છે, તો જો હજજના એહરામથી હલાલ થયો છે, અને તે હજજ નફલ છે તો જો આજ વર્ષમાં કળ કરશે તો એક હજજ કરે. અને જો આવતે વર્ષ કળ કરશે તો એક હજજ અને એક ઉમરા કરે. અને જો કિરાન કરશે તો પણ દુસ્ત છે. અને જો કિરાનથી હલાલ થયો છે તો જો આજ વર્ષ કળ કરશે તો કિરાન કળ કરે અને જો બીજે વર્ષ કરશે તો જોઈએ તો એક હજજ અને એ ઉમરા કરે અને જોઈએ તો એક કિરાન અને એક ઉમરા કરે. અને ઉમરા કરનાર ફક્ત એક ઉમરાની જ કળ કરે. ક્યારે પણ તે કળ કરે.

અને મોહસર દમ મોકલી આપે અને ફરી રોકાણ મંડી જાય તો જો તે હદી અને હજજ બંનેને મેલવી શકે છે તો તેપર વાળે છે કે જઈને હજજ અદા કરે. અને હદીને જોઈએ તે કરે. અને જો હદી અને હજજ બંનેને મેલવી શકતો નથી અથવા હજજને મેલવી શકતો નથી. તો જવાની કંઈ જરૂર નથી. જોઈએ જાય અને જોઈએ તો નહીં જાય અને જો હદીને તો મળી શકતો નથી. પણ હજજનો વખત મળી શકે છે તો અફજ્જ આ છે કે જઈને હજજ કરે. જો નહીં કરશે તો કશી બીધ

નથી. અને જે અરક્ષાતાનાં કરવા પછી રોકાણ થઈ હોય તો તે મોહસરની ગણતરી માં નથી કારણ કે તવાઈ જીવારત (એને માથે ર-
હો છે અને તેને) વખત આપી ઉભર છે. પણ
જે તવાઈ એવાએ નહરથી પાછલ પડશે તો પા-
છલ કરવાનો દમ આપવો પડશે. જે મક્કામા
હજીના બે રકનો (અરક્ષામા ઈરવાથી તથા તવાઈ
જીવારત)થી રોકાશે તો તે મોહસર થાય છે પણ
જે તે એકથી રોકાયો હોય તો મોહસર નથી.
કારણ કે જે તે અરક્ષામાં જવાથી રોકાયો છે તો
તે ઉભરાના કામો કરીને હલાલ થશે. અને જે
તે તવાઈ જીવારતથી રોકાયો છે તો એ તવાઈનો
વખત નીમાયલો નથી. આખી ઉભરમા થઈ
શકે છે. વધાહો તઆલા આલમો ખિરસવાખ.

ફસલ ૭.

પારકાના તરફથી હજી કરવા વિષે

હવે ગણતરુ જેમણે કે હજી તથા ઊમરો
નાએળ બનાવાથી પણ થઈ શકે છે. કે કોઈ
કોઈના વરફથી અદા કરે. તો ઊમરો તથા નફલ
હજીમાં તો નાએળ કરવા માટે કોઈ શરત નથી.
હાં તે કરનારમા લાએકાત એટલે ઇસ્લામ, અકલ,
અને સમજ હોવી જેમણે. પણ ફરજ હજી
અદા કરવા માટે કેટલીક શરતો છે કે તે વગર
ફરજ હજી નાએળ પછાથી અદા થઈ શકિત
નથી.

પેહેલી આ કે જે શખ્સ પોતાની હજી
કરાવે તેપર પ્રથમ હજી ફરજ થઈ હોય. તથા
હજી ફરજ થયા પછી તે પોતે જવાથી કંઈ
ઉભરને લીધે આજીવ હોય. અને મરવા સુધી આ-
જીવ રહ્યો હોય. તો જે કોઈએ હજી ફરજ
થયા પેહેલા હજી કરાવી, અને તે પછી તેપર
હજી ફરજ થઈ તો તેને માથે હજી ફરજ
રેહશે અને પેહેલી હજી નફલ રેહશે. અને એ-
વીજ રીતે જે તેના ઉપર હજી ફરજ થઈ પણ
અશકિત હોવા પેહેલાં હજી કરાવી અને ફરી
આજીવ થયો તો હજી ફરજ અદા થતી નથી
ફરી કરાવવી વાળેજ થશે. અને જે ઉભરને લીધે આ-
જીવ થઈને હજી કરાવી છે ને જે એવો ઉભર
હોય કે તેના જતા રેહવાની આશા છે દાખલા

તરીકે જેમકે તે ધણો ખીમાર હતો અને હજી
કરાવ્યા પછી તે ઊભર દુર થયો તો ફરજ હજી
અદા થશે નહીં. ફરી પોતે કરવી લાગેજ થશે. અને
જે તે એવો ઊભર હતો કે તેના સારા થવાની આ-
શાજ હતી નહીં દાખલા તરીકે જેમકે કોઈની
આખો જતી રહી હતી અને ફરી હજી કરાવ્યા
પછી હજી તઆલાની કુદરતથી તે સાજ થઈ
તો હવે ફરીથી હજી કરવી તેને માથે ફરજ
નથી, તેની ફરજ હજી અદા થઈ ચુકી.

બીજી શરત આ છે કે જે શખ્સ આજીવ
થયો હોય તે બીજા માથુસને હજી કરવાનો
ફુકમ કરે અને માર્ગ ખરચ તેને આપે. અને
જનારો તેનાજ ખરચથી સવાર થઈને હજી
અદા કરે. અને જે મરેલો માથુસ હજી કરા-
વવાની વસીયત કરી ગયો હોય તો તેના વારેસ
અથવા વસી (હરસી) તેવીજ રીતે બીજાને ફુક-
મ કરે અને વાટ ખરચ આપે. તો જે કોઈ
માથુસ જીવતા તરફથી વગર તેના ફુકમે હજી
કરી દેશે તો જીવતાનુ ફરજ માથેથી ઊતરશે
નહીં. અને સુરદ પણ જો વસીયત કરીને મર્યુ હોય
તો વારેસને વગર ફુકમે સુરદાની ફરજ હજી
અદા થઈ શકિત નથી. પણ જે હજીની વગર
વસીયતે સુરદ મરી ગયું હોય તો જે કોઈએ
વારેસ હોય કે પારકો હોય મેહરબાનીની રૂએ
તેની ફરજ હજી અદા કરી તો સુરદાની ફરજ
હજી અદા થશે. ઇનશા અલ્લાહો તઆલા. એવીજ
રીતે આજીવ (અશકત) અથવા સુરદાના વારેસે
(હજી કરવાનો) ફુકમ તો કયો પણ (માર્ગ ખર-
ચના) રૂપીયા આપ્યા નથી તો પણ હજી ફરજ
અદા થશે નહીં. અને જે રૂપીયા તો આપ્યા
પણ જેને ફુકમ કરીયો તેણે પોતાના રૂપીયાથી
હજી કરી તો જે તે ફુકમ કરનારના રૂપીયામાં-
થી મળરે લેશે તો ફરજ હજી અદા થઈ જશે.
અને જે મળરે નહીં લેશે તો અદા થશે નહીં.
એવીજ રીતે જે માર્ગમાં સવાર થયો નહીં પણ
પેદલ આલીને હજી કરી તો પણ આસર
ની * ફરજ હજી અદા થશે નહીં, અને રૂપીયા

* ફુકમ કરનારને આસર કહે છે અને જેને ફુ-
કમ કરે તેને માથુર કહે છે આ ૧૦ થો.

પાછા આપવા પડશે. અને ખરચમાં તથા સવાર થઈ ચાલવામાં ધણીની ગણતરી છે. જે ધણી રૂપિયા આમેરના ખરચમાં અથવા માર્ગના મોટા ભાગમાં સવાર થયો તો ફરજ અદા થાય છે. અને એવામાં નથી. પણ હા, જે મુઠક વસીયત કરીને મરું અને તેના તેહાય (તતીયાંસ કે) માલમાં એટલી ગુનભાગે નથી કે તેના વતનથી સવાર થઇને હજી કરી શકે તો ન્યાયી. થઇ શકે ત્યાંથી સવાર થઇને અદા કરે અને બાકી થીંલતો કરે તો મુઠકની ફરજ હજી અદા થાય છે. જે માણસને હજી કરવાનો કુકમ આપેલો તેણે જે આમેરના રૂપિયાને પોતાના રૂપયામાં બેગા કર્યા અને ફરી તે બેગા કરેલાથી હજી કરી તો જે આમેરના ધણી રૂપિયા ખરચ થયા છે તો આમેરનું ફરજ અદા થશે. અને રૂપિયામાં બદલો આપવાથી છુટકારો થશે.

ત્રીજી. હજી કરનારો હજી કરવાની ભાગે કાત સમજતો હોય. એટલે તે મુસલમાન, આફઘાન તથા સમજદાર હોય. ખાડા કે છોકરું ન હોય.

ચોથી. જે માલમાં ગુનભાગે હોય તો આમેરના વતનથી હજી કરે અને નહીં તો મીઠાતથી આગળ જાણી થઇ શકે ત્યાંથી કરે.

પાંચમી એહરામની વખતે આમેરના હજીની નેયત કરે. જે ગુલામથી કહે છે. એક અમરોહાનીનું મસલ તો ધણું સાર છે. અને નહીં તો દીલથી (નેયત કરવી) પણ ખસ છે. જે એહરામ બાધતી વેળા મુખહમ (મુગમ) એહસમ બાધ્યુ કોમના તરફની નેયત કરી નહીં તો હજીના કામો શરૂ કરવા પહેલા નેયત કરી દે. જે હજીના કામો શરૂ કર્યા પછી નેયત દુરસ્ત થતી નથી. જે હજી કરે છે તેની હજી થશે અને આમેરના ખરચ પાછો આપવો પડશે. અને પોતાના તરફથી હજીની નેયત કરશે તો પણ રૂપિયાનો બદલો આપશે. અને એવી રીતે જે કાંઈ બીજા સમસની નેયત સાથે કરશે ફરી તે બીજા સમસ પણ આમેર હોય અથવા ન હોય તો બંને સમસોની હજી

થશે નહીં પણ હજી કરનારની હજી થશે. બંનેના ખરચ પાછો આપવો બાજી થશે. જે કાંઈ સમસ વગર કુકમે પોતાની તરફથી જે પારકાઓના તરફથી અથવા પોતાના બંને માં બાપોના તરફથી એક એહરામમાં નેયત કરશે તો એહરામ પછી હજીના કામો શરૂ કરવા પહેલાં અથવા હજીથી ફારેગ થયા પછી જે એહરામ તરફથી ફરજી તો ફરજ છે. કારણ કે આ હજી અદા કરનારના તરફથી થઇ છે તે બંને ની નેયત નકામી ગઇ. હવે જેને આહે તેને સવજ આપે. અને એહરમે તો બંનેને સવાબ આપે. ફરક રીતે દુરસ્ત છે.

છઠ્ઠી. જેને કુકમ થયો હોય તે પોતે હજી કરે બીજાથી કરાવી શકતો નથી. જે માર્ગમાં તે માર્ગ થશે અને બીજા સમસને મોકલશે તો રૂપિયા પાછા આપવા પડશે આમેરની હજી થશે નહીં. પણ જે આમેરે બીજાને કુકમ કરવાની ઇજાજત આપી હોય અને તેની રાખપર સોંપીયું હોય તો કશી ફરજ નથી. સાતમી. કુકમ કરનારની મીઠાતથી હજીના એહરામ બાધે અને આમેરના કુકમ વિરુદ્ધ કરે નહીં. તો જે આમેરે હજીના કહ્યું અને માથુરે તમતોઅ કર્યો તો રૂપિયાનો બદલો આપશે અને હજી આમેરની નહીં પણ માથુરની થશે. એવી રીતે જે છકરાદની જગ્યા કિરાન કરશે તો વિરુદ્ધ કરનાર થશે અને રૂપિયા પાછા આપશે પણ જે આમેરે ઇજાજત આપી હોય કે કિરાન કરશે તો દુરસ્ત છે અને કિરાનનો કમ પોતાના માલથી આપે આમેરના માલથી દુરસ્ત નથી અને તમતોઅ કરવો તો તેને કાંઈ પણ રીતે દુરસ્ત નથી. આમેરે કુકમ આપ્યો હોય તો એ. કારણ કે આમેરની મીઠાતથી (તમતોઅ) કરવાથી હજી થશે નહીં પણ આટલું કે આમેરના કુકમથી જે તમતોઅ કરશે તો આમેરની હજીનો અદા થશે નહીં. પણ રૂપિયા પાછા આપવા પણ પડશે નહીં.

આ મજકુર બાબતોની સલાહ પછી જે માથુર આમેરના તરફથી હજી કરશે અને તેને પૂરી કરશે તો ઠીક છે. પણ જે હજીને ફાસેલ કરશે તો પણ માથુર રૂપિયાનો બદલો આપશે.

૧૨મું—ફાસેલના તરફથી લખેલું જાબબીવેળા “ફાસેલ”ની જગ્યા જેણે કુકમ કર્યો હોય તેણે નામ દેશે. યા મો.

અને ફરી ને ફળ કરશે તે . પણ માસુરની તરફથી થશે આમેરની હળજ અદા થશે નહીં. જો માસુર આમેરની હળજ અદા કરવા પછી પોતાની તરફથી જીતશે કરશે તો એ દુરસ્ત છે. આમેરના હળજમાં ગુલસાન આપશે પછી પણ પોતાના ઉમરામાં જેટલું રહે તેનો ખુરજો આમેર પ્રાસેથી હવે નહીં. અને હળજ અદા કર્યા પછી બેહતર આ છે કે આમેરના વતને જ્યાંથી ગયો હતો ત્યાં માસુર પાછો આવે જો મકામાં રહી જશે તો પણ કંઈ ડર નથી. કંઈયે કે હળજ અદા કરી ચુક્યો છે. પણ પોતાનું આવવું અહજલ છે કે આમેરના અદા કરવાની જેમ નાએખવું અદા કરવું થાએ. જે કિસ્મતે કોઈને હળજ કરવાનો હુકમ કર્યો. તેણે કિસ્મતે ત્રીજો વર્ષ હળજ કરી તે વર્ષ હળજ કરી નહીં તો કંઈ હરકત નથી. આમેરનીજ હળજ થશે.

અને હળજ કરાવામાં ઉગરત (મજદૂરી) થી હળજ કરાવે નહીં. અને હુકમ કરતી વેળા એવા જાહેરાથી હુકમ નહીં કરે કે જેથી મજદૂરી જાનજાએ પણ જે મજદૂરીથી હળજ કરાવશે એ પણ હળજ આમેરનીજ થશે. અને મજદૂરી પાછી આપવી પડશે. અને આ હળજ કરનારને ખરચ જુદલ્લ રૂપિયા અપાવશે.

જે શખ્સે પોતે હળજ કરી નહોય અને તે ખીજા શખ્સની તરફથી હળજ કરશે તો આમેરની હળજ અદા થશે પણ મકરહ છે. જે સ્ત્રી પોતાની તરફથી હળજ કરશે તો આ પણ દુરસ્ત છે. પણ પુરૂષથી કરાવે તો બેહતર છે. અને અહજલ આ છે કે માસુર મસલાઓથી જાણીતો કોઈ કારણ કે અવામ મસલાથી અંગણ હળજ અદા કરવામાં ધણું ખરે ગુલસાન કરે છે.

જે માસુરથી હળજ ફાત થાય તેની કસુરથી તે રૂપિયાનો બદલો આપવો પડશે પણ જે ખીજા કર્મ પોતાના રૂપિયાથી આમેરની હળજ અદા કરશે તો આમેરની હળજ અદા થઈ જશે, અને રૂપિયા પાછા આપવાથી છુટકારો થશે. અને જેએમાં કસુરની કસુર નહોય તો રૂપિયા પાછા આપવા પડતા નથી. ફરી નાએખ જનાવનારની તરફથી ખીજે વર્ષ હળજ કરે. અને રોકાણ (હિસાર) નો

દમ આમેરના માલમાંથી આવે. જાને કિરાન તથા તમતોમ વિષે જે આમેરે હુકમ આપ્યો હોય તો માસુર પોતાના માલમાંથી કિરાન તથા તમતોમ અને દમ આપશે. અને એમાં વિરૂધ્ધ પડવાનું તથા રૂપયાનો બદલો આપવાનું જ્યાંન ઉપર આવી ગયું છે અને છનાવતનો દમ પણ માસુર પોતાના માલથી આપશે.

જે કોઈ વસીયત કરી ગયો હોય કે મારી હળજ અદા કરાવશે તો તેના ત્રતીયાસમાંથી હળજ કરાવશે. જે ત્રતીયાસ માલમાં યુનનજાએ હોય કે વસીયત કરનારના વતનથી હળજ થઈ શકશે તો બેહતર છે. (ત્યાંથી કરાવે) અને નહીં તો જ્યાંથી થઈ શકે ત્યાંથી કરાવે. અને જે એટલો માલ પણ નહોય કે મીકાતથી કરાવાય તો વસીયત બાતેલ થશે.

માસુરનો નફકો જે તેને જરૂર હોય છે તે આ છે. રોટલી માસ, શાક, ઘી, દીવાનું તેલ, એહરામત્ત કપડા, પીવાનું પાણી. સફરના કપડા, કપડાં ધોવાનો મસાલો અથવા મજદૂરી. અને માર્ગની જરૂરી ચીજો મશક, વાસણો, હળખ વગેરેનો ખરચ, મકાનનું બાડું સબાલનું કીરાયું (અથવા મજદૂરી) અને માસુરની લીલાકત તથા છળતને લાએક જેને ચીજો જરૂર હોય તે આપવી જે-છએ વધારે આપે નહીં અને કમી પણ કરવી નેહએ નહીં. પણ સદ્કો (દલ્લો) તથા છયાફત આમેરના માલથી કરે નહીં. કોઈને છછીતા આપે નહીં. વોળુ જનાવતનું યુસલ અને દલા મેયતના માલથી કરે નહીં પણ પોતાના માલથી કરે. પણ જે આમેરે છળજત આપી હોય તો આ સર્વ દુરસ્ત છે. જેથી માસુરને જેછએ કે આમેરથી દરેક રીતની રજા થયે. કે જેથી તબી તથા બારી પડે નહીં. અને માર્ગમાં જે કરવું પડે તો જે કાફલાની (કે આગબોટની) ધનતે જરૂરી લીધે ઠેરે તો જેટલા દીવસ રહ્યા હોય તેના ખરચ આમેરના માલથી હવે અને જે પોતાની ગરજે રેહશે તો પોતાની પાસેથી ખરચ કરે. એવીજ રીતે હળજ પછી જો વહાણ કે કાફલાને લીધે રેહવું પડે તો આમેરના માલથી ખરચ કરે. અને નહીં તો પોતાના માલથી ખરચ કરે. ફરી જ્યારે ત્યાંથી માલે તો

આમેરના માલથી ખરચ કરવા લાગે. પણ જો હજી પછી ત્યાં રહેવાનો વિચાર કર્યો હોય, અને ઉપર લખાયેલું છે કે એ દુરસ્ત છે તો હવે માયુરનો ખરચ આમેરના માલથી બંધ થયો. ફરી જો દેશ આવવાનો વિચાર થશે તો હવે પોતાને પાસેથીજ ખરચ કરે આમેરના માલથી ખરચ કરવો દુરસ્ત નથી. એવીજ રીતે જો મક્કામાં જીલ્લાજી પેહેલાં પોહોંમે તો પણ પોતાની ગાંઠનું ખરચ કરે ફરી જ્યારે જીલ્લાજી શરૂ થાય તો આમેરના માલથી ખરચ કરવા લાગે. ફરી હજી પછી જ્યારે આમેરના વતનમાં પાછો ફરે અથવા મક્કામાં રહેવાની ઠેરવે. તો જો કંઈ નમી અસખ્યાં આમેરના માલથી બંધી રહેશે તે સર્વ આમેરને હવાલે કરે. જો આમેર પોતાની મેદરખાનીથી આપે તો લેવું દુરસ્ત છે. (અને મદીના શરીફ આવવા જવાનો ખરચ આમેરના માલથી ખરચવો દુરસ્ત નથી.) વળસાહો તઆલા આલમે.

અથ સમાપ્તી.

હવે જાણવું જોઈએ કે સરવરે કાએનાત (સલ્)ના રાજા મોતહદરાની જીયારત કરવી એ યુસ્તહુખોમાં એક અફજલ કામ છે. એટલુંજ નહીં પણ ફટલાકાએ વાળેખની પાસે લખી છે. અને ફખરે આલમે (સલ્) ફરમાવ્યું છે કે જે કોઈ મારી કબરની જીયારત કરશે તેને માટે મારી શકાયત બાજેમ થઈ. અને ફરમાવ્યું છે કે જે કોઈ મારી જીયારતે આવશે અને તે આવવામાં તેને માત્ર જીયારતજ કરવી મતલબ હશે બીજી કોઈ ગરજ ન હશે તો મારા ઉપર હક્ક થયું કે હું તેને કેપામતમા શકાયત કર. અને ફરમાવ્યું છે કે જે કોઈ મારા ખતેકાલ પછી મારી કબરની જીયારત કરશે તેની મીસલ એવી છે કે જેણે મારી જીનદગીમા મારી મુલાકાત લીધી. તો જે શપ્સ ઉપર હજી ફરજ થાય તો પ્રથમ તેને હજી કરવી બેહતર છે અને નહીં તો તેને અખીયાર છે જેછમે પ્રથમ હજી કરે અથવા પ્રથમ મદીના મેનવવરામા જાય. જ્યારે મદીના શરીફની તૈયારી કરે તો બેહતર આ છે કે કબર મોતહદરાની જીયારતની

નેયત કરીને જાય કે જોઈ આ હદીસ—“ જે કોઈ માત્ર મારી જીયારતનેજ માટે આવશે તો તેની શકાયત મારા ઉપર હક્ક થઈ ગઈ ”—તેમા ઉપર ખરી આવે. અને જ્યારે મદીના શરીફ ચાલવા લાગે તો માર્ગમાં દોરફ શરીફ થઈ પડતો રહે ફરી જ્યારે ત્યાંના ઝાંડા દેખાવા લાગે તો વરી થઈ પડે. જ્યારે ત્યાંની ઇમારત દેખાય તો દોરફ શરીફ પડીને કહે. અહલાહુમ હાજા હરમે નખીચેક ફજાલહે વેકાયતલલી મિન-ન્નાર વ અમાનમ-મિનલ અજાબે વ મુધલિ હિસાબઃ અને યુસ્તહુખ છે કે યુસલ કરે. અથવા વોજુ કરે. અને કપડાં પાક સાફ સારા લીયાસ પેહેરે અને જો નવા કપડા હોય તો બેહતર છે અને ખુશમે લગાડે. આગવધીજ (સવારીથી જતરી પડી) પેદલ ચાલે. અને ખોશુઅ ખોજુ (નખતા) તથાજો જોટલા થઈ શકે તેટલા કરે, કમી કરે નહીં. અને તે જગ્યાની મોટાઈ ખીયાલમા રાખી દોરફ શરીફ પડતો પડતો ચાલે જ્યારે મદીના મોતહદરામાં દાખલ થાય તો આ કહે. રખે અહ ખેલ્લીની મુકબલ સિદકીવ વ અખરેજની મુખરજ સિદકીવ વજાલ લી મિજલ લ-દુનકે સુલતાન નસીરા અહલાહુમ ફતહ લી અબવાબ રહમતેક વરજેકની મિન જયારતે રમુલેક (સલ્)મા રજકત અબ-લેયાઅક વ અહલ તાઅતેક વગફેરલી વરહમની યા ખેર મસઉલ † અને અજબ તથા હોજુરે કલબ કરે. અને હોઆ તથા દોરફ શરીફ થઈ પડે. ત્યાં દરેક જગ્યા રમુલ-હલાહ

* અર્થે આ અહલાહ આ તારા નખીનો હરમ છે તો તું તેને મારે માટે અખિનો બચાવ કર અને અજબ તથા ખુશ હીસાબથી અમન કર ગુ મો † અર્થ—આ મારા પરવરગીયાર દાખલ થઈ તું મને સારી જગ્યામા અને કહાડ તું મને સારી જગ્યામાં અને ફરતું મારે માટે તારી પાસેથી મજબુત મદદના ર આ અહલાહ તું ખોલ મારે માટે તારી રહમત ના ફરવાળા મને આપ અને તારા રમુલ (સલ્) ની જીયારતથી જે થીજ કે આપી છે તે તારા દોરફને અને તારી બંધી કરનારાને અને તું મને બખ્ક અને મારાપર રહમ કર આ બેહતર સવાલ થએલા જુ. મો

(સહ)ના કદમ પડેલા છે દાખા માલેક (૨૬) મદીના મેનબરમાં સવારીએ બેસતા નહોતા તેવજી કરમાવતા હતા કે અને શરમ આવે છે કે જે જમીનમાં હળીયુલ્લાહ (સહ) ચાલેલા ફરેલા હોય તેને હું સવારીની સુખ (કે ખુરી)થી રોકું, અને ફરી બ્યારે મસજદે નખવીમા દાખલ થાય તો પ્રથમ જમણા પગ દાખલ કરે અને મસજદમા દાખલ થવાની દોઆ તથા દોરદ શરીફ પઢે. અને બાબે જીઅરકલથી દાખલ થવું બેહ-તર છે. ફરી કબર શરીફ અને મી-બરની વચ્ચે જે જમીન છે જેનું નામ રોદ મુબારક છે અને એ જ નતનો તુકડો છે તેમા તહીયતુલ મસજદ પડે તે એવી રીતે કે મી-બર જમણા ખખાની સિધ ઉપર રહે અને જે ચાલવાની નીચે પેડી છે તે સામે રહે. આ હળીયુ-લ્લાહ (સહ)ના ડેરવાની જગ્યા છે. અને તહીયતુલ મસજદ પછી સિજદો (શુકરનો) કરે કે હકક તઆલાએ આ નેમત અને નસીબ કરી. અને જે ચાહે તે દોઆ કરે ફરી કબર શરીફની પાસે હાજર થાય અને શિરઆજીની દીવારના ખુશુમા જે ચમ્મ છે તેથી ત્રણ ચાર હાથને ફાસલે ઊભો રહે અને કિયલાની તરફ પીઠ કરીને જરા ગળા તરફ ઝુકેલા રહે કે જ્યો ચેહરા મુબારકનો બરાબર સામનો થાય. અને પૂરા અદબ તથા નમ્રતાથી ઊભો રહે અને ધણી કરીય થાય નહી, અને દીવારને હાથ લગાડે નહા કેમકે તે અદબ તથા હેબતની જગ્યા છે. અને હજરત (મલ) ને લહદ શરીફમા કિયલા તરફ ચેહરા મુબારક રાખીને બેટલા છે એવું ધ્યાન કરે અને કહે.

અરસલામો અલૈક યા રસુલ-લ્લાહ
અરસલામો અલૈક યા ખંર ખલકિ-લ્લાહ
અરસલામો અલૈક યા ખેયરત-લ્લાહ
મિન ખલકિ-લ્લાહ અરસલામો અલૈક યા હખીબ-લ્લાહ અરસલામો અલૈક યા સૈયદ
તુલદે આદમ અરસલામો અલૈક
ઝૈયોહ નખીયો વ રહમતુ-લ્લાહે વ બરકા
તોહ યા રસુલ-લ્લાહ ઇન્ની અશહદો અન
લાએલાહ ઇલ્લ-લ્લાહો વહદકું લા શરીફ

લહ વ અશહદો અનક અખદોહુ વ રસુલો
હુ અશહદો અનક ખલ્લગત—રૈસાલત વ
અદદતલ અમાનત વ નસહતલ
ઉમ્મત વ કશફતલ ગુમ્મત ફજળક-લ્લાહો
ખેર જળક—લ્લાહો અન્ના અફદલ મા
જાજ નખીય' અન ઉમ્મતિહી અલ્લાહુમ્મ
આતે લેસેયેદેના અપ્દેક વ રસુલેક મોહ-
મ્મદેનીલ વસીલત વલ ફહીતલ વદ હર
જત—રફીઅત વખઅસહુલ—મકામલ મ
હુમુદ—લ્લજી વઅતહુ ઇન્નક લા તુખલે
કુલ મીઆદ વ અનજેલહુલ—મુનજલલ
મોકર્મ ઇન્નક સુખહાનક જીલ
ફહલીલ અજીમ * ફરી હજરત (સહ) ના
વરીલાથી દોઆ કરે અને શક્રાઅત ચાહે તે
આવી રીતે યા રસુલ—લ્લાહ અસઅસૌકરશ
શક્રાઅત વ અતવરસલો બેક એલ—લ્લાહ
શ્રી અ અમુત મુસલેમ અલા મિલ્લતેક
વ સુન્નતેક † અને આ શુફોમા જે-

જો રસુલ-લ્લાહ તમારા ઉપર સલામ થા-
ઓ યો અલ્લાહની મખલુકના બદતર તમારા ઉપ-
ર સલામ થાઓ યો અલ્લાહની મખલુકમાંથી અ-
લ્લાહના પસદ કરેલા તમારા ઉપર સલામ થાઓ
યો અલ્લાહના હખીબ તમારા ઉપર સલામ થાઓ.
યો બની આદમના સરફાર તમારા ઉપર સલામ થાઓ
અ નખી તમારા ઉપર સલામ થાઓ અને અલ્લાહ-
ની રહમત તથા તેની બરકત થાઓ યો અલ્લાહ-
ના રસુલ હુ શાહેદી આપુ છું કે અલ્લાહ સિવાય
કોઇ પુન્ય નથી તે એકલો છે તેનો કોઇ બાબયો
નથી અને હું શાક્ષી આપુ છું કે તમારો તેના બદલ
છા અને તેના રસુલ છો હું શાક્ષી આપુ છું કે તમારો
એ રીસાલતને પુનવી છે અને અમાનતને બદલ
કરી છે અને ઉમ્મતની ઘિરખાલી કરી છે અને
મમને દુર કર્યો છે તો અલ્લાહ તમને સારો બદલો
આપે અને નખીને તેની જામત તરફથી જે બદલો
ખુદાએ આપ્યો છે તેથી અફઝલ બદલો તે અમા-
રા તરફથી તમને આપે યો અલ્લાહ તુ અમારા
સરદાર તારા બદલ અને તારા રનુવ મોહમ્મદને
નજીબનો મરતબો, ખુશુરબી અને ઉ યો મરતબો
આપ અને તેમને મકામે મહમુદે મોહોવાવ કે જેનો
તે તેમને વાએદો આપ્યો છે અને તુ વાએદો વિશ્વધ
કરતો નથી. અને તેમને તુ તારી નજીબ નજીબ-
ના બેતારામા ઉતાર બેસાક તને પવિત્રાઇ છે મોહા
ફજલવાબો છે "હાં મોહ

† યો રસુલ-લ્લાહ હું આપની પાસે શક્રાઅત

લેા આહે વધારે કરે પશુ તે અલ્પ તથા અજ્ઞેયના શબ્દો હોય. અને આગલા લોકો આ જગ્યા હુક શબ્દો કહેવાને બને ત્યા સુધી થોડું હોય એને સારું જણે છે. અને ધણુ પુકારીને મોલે નહીં પશુ આહીસ્તા નરમાઇ નથા અદ્યથા અરજ કરે. અને જેનું સલામ કહેવું હોય તે કહે, આવી રીતે. અસ્સલામો અલૈક યા રસુલલલાહ મિન ફાલાની-બને ફાલાનીન યસ તશહેજો એક એલા રબેક * ફરી એક હાથ જેટલો પાછળ હડીને હજરત અબુબકર સિદ્દીક (રહી) ઉપર સલામ કહે અસ્સલામો અલૈક યા ખલીફત રસુલીલલાહ વ સાનીહે ફીલ ગારે રફીકહુ ફીલ અસફરે અમીનહુ અલલ અસારે અબા બકરેની—રસીદીકે જજ ક—લલાહો અન જિમ્મતે મોહમ્મદીન ખેરાઈ ફરી એક હાથ જેટલો વરી પાછળ હડીને હજરત ઝોમર (રહી) ઉપર સલામ કહે અસ્સલામો અલૈક યા અમીરલ મુમેનીન ઝોમર—લ ફાફી—લલજ અઅજજ—લલાહો બેહી લ ઇસ્લામ એમામલ મુસલ્લીમીન મરદીય હેથ' વ મૈયેત જજક—લલાહો અન જિમ્મતે મોહમ્મદીન ખેરાઈ અને આ જગ્યા પશુ વધારે ઝોજા શબ્દો કરવાનો અપ્તીયાર જે અને જેણે કહ્યું હોય તેનું સલામ પોહાયવે ફરી જરા આગલ વધીને કહે અસ્સલામો અલૈક યા કજીએ રસુલી—લલાહે (સલ) વ

માહુ કુ અને કુ' આપનો વસીલો અલ્લાહની પાસે લાઉ કુ આ બાબતમા કે કુ આપના દીન ઉપર તથા આપની સુનત ઉપર મુસલમાનીમા મરે આ મો * અર્થ—ઓ અલ્લાહના રસુલ તમારા ઉપર ફલાજીનો ડાહરો ફલાજીની તરફથી સલામ થાઓ તે તમારી સફાયત (સીફારસ) ખુદા પાસે લઈ જાય છે. આ મો

૧ અર્થ—ઓ રસુલલલાહના ખલીફા પહાડનો ખોમાં તેમના સાથી સફારામા તેમના સાથી બેદો ઉપર તેમના ભરોસેદાર અબુબકર સિદ્દીક તમારા ઉપર સલામ થાઓ અલ્લાહ તમને ઉમ્મતે મોહમ્મદના તરફથી સારો બદલો આપે આ મો ૨ ઓ અમીરલ મુમેનીન ઝોમર ફાફર જેનાથી અહીં હસ્લામને હજત આપી મુસલમાનોના ઇમામ જખતાં તથા મરાબાહ પસંદ થયેલા અહીં તમને ઉમ્મતે મોહમ્મદ તરફથી સારો બદલો આપે આ મો.

રફીકહે વ વજરહે જજકોમ—લલાહો.

અહસનલ જજઅ જેખના કોમા નત-વસલો બેકોમા એલા રસુલી—લલાહે

(સલ) લેયશકઅ લના વ યહી લના રખખ

ના અ યોહયેયના અલા મિહલતેહી વ

સુનતેહી વ યહશોરના ફી જીમરતેહી વ

જમીઅલ મુસલ્લીમીન' ફરી આગળ વધીને

મુહ મુબારકને સામે ઊભા રહીને જે કંઈ થઈ

શક પોતાને માટે માખાપને માટે તથા

સર્ગ મુસલમાનો માટે દોઆ કરે. ફરી

ત્યાથી નીકળીને ઝોસતોવાનએ અબુ

લોખાખા ફ(અમુ લોખાખુ થામલો)ની પાસે

આવીને બે રકઅત પઢીને દોઆ કરે ફરી શેઠા

શરીફમા આવીને નક્લો પડે જે મકરહ વખત

હોય તો જીકર ઇતીગદાર અને દોઆ કરતો રહે.

ફરી મિન્બરની પાસે આવીને રમ્માનએ

મિન્બર (મન્બરના ગોળા) ઉપર હાથ જાણે. કાર-

ણ કે હજરત (સલ) તેપર હાથ મુબારક રાખતા

હતા ફરી ઝોસતવાનએ હન્માના (રક્તોરી થામલો)

પાસે આપે અને સર્વ જગ્યા દોરદ શરીફ અને

દોઆથી ગફલત કરે નહીં જેમ ધણુ થાપ તેમ

બેહતર છે. અને જ્યા સુધી મદીના મોતબરમા રહે

તિલાવત તથા જીકર કરતો રહે અને દુરદ સ-

લામ ખુબ કરતો રહે અને રાતોમા ધણો જગે

અને વખતને નકામો ખોએ નહીં, અને જ્યા સુધી

થઈ શકે મસજીદે નખવીમા નમાજ પડે. કબર

શરીફની જયારત પછી દરરોજ અથવા જીમઆ-

ના બકાઅ (કબરરાતાન)ના મજરોની જયારત

પણુ જરૂર કરે- કેમકે હજરત ઉસમાન (રહી) તથા

હજરત અબુબાસ (રહી) તથા હજરત હસન

૧ અર્થ—ઓ રસુલલલાહ (સલ) સાથે બેટલા

અને તેમના સાથીયો તથા તેમના વજરો તમે

બને ઉપર સલામ થાઓ તમે જ બેને

અહીં તમારા સારો બદલો આપે અમે તમારી પાસે

આજ્યા છીએ અમે તમારો વસીલો રસુલ—લલાહ

[સલ] પાસે લઈએ છીએ કે તેવણુ અમારી સાક્ષાત

કરે તથા અમારે માટે અમારા પરવરશીયારથી દોઆ

કરે કે તે અમેને તેમના દીન તથા તેમની સુનત ઉપર

જવડાવે અને અમને તથા સર્વ મુસલમાનોને લખના

ટોલામા ઊઠાવે આ મો

(રદી) તથા હજરત ઇબ્રાહીમ (રદી) તથા અ-
જવાજે મોતહહરાત (હજરતની પવિત્ર બીજયો
રદી) ત્યાં તજરીફ રાખે છે. અને હજરત
અમીર હમ્મલ (રદી) અને શોહદા એ ઓહોદ
(રદી) ની પશ્ચિમી બાજુ પર કરે. અને ફાતેમા
(રદી) ની મસજીદમા જઈને નમાજ પઢે. અને
સનીવારે મસજીદે કોળામા જઈને નમાજ પઢીને
દોઆ કરે. અને જમારે (મદીનાથી) રખસત
થાય તો એ રકઅત મસજીદે નખીમા પડીને
હજરત (મલ)ની કબર મોળારકની પાસે હાજર
થઈને મળકુર તરીકાએ સલામ પડે અને ફરી
રખસત થઈને આવે. વલ્લાહુ આલમો વ
ઇલમોહુ અતમ્મ વ અહકમો અલ હુન્દો
લિલ્લાહે રખીલ આલમીન વસ્સલાતો
વસ્સલામો અલા હુબીબીહી સયેદના મો-
હમ્મદીન વ આલેહી વ સહબીહી અજ-
મઇન વ અલા જમીઇલ—મલાએકતે
વલ અબીયાએ વલ મુરસલીન રખના

તકબૂલ મિન્ના વરજેક ના રેહાક હૈય
વ મૈયેત' ચારખૂલ આલમીન આમીન
સુમ્મ આમીન.^૨

સમાપ્ત

તા. ૨૭ રજબ સને ૧૩૨૧ હીજરીના
જુમઆને દીવસ ચાશતના મુબારક વખતે આ કિતાબ
નો તરજુમો કરવાથી મારી કલમે આરામ લીધી છે
અલ્હમ્દો લિલ્લાહ ખુદા તઆલા એને કામુલ કરે. અને
જેમ એ હાજીઓ માટે હજ્જ ત્રિપે બાધુ' તરીકે છે
તેમ એ મારે માટે આખરતુ' બાધુ' થાય
આમીન વસલ્-લ્લાહો અલ્લ નખી.

૨ અર્થ—અલ્લાહ વધારે ભલુનાર છે અને તેનો
ઇલમ સ પુરુષ તથા મજબુત છે સર્વે રસુલી અલ્લાહ
સર્વે જહાનના પાલનાર માટે છે અને રોહ તથા સ-
લામ તેના હબીબ અમારા સરદાર મોહમ્મદ ઉપર
તથા તેમની આલ ઉપર તથા તેમના તમામ અહાલો
ઉપર તથા તમામ ફિરશતો, અબીયા, અને રસુલો ઉપ-
ર થાય આ અમારા પરવરદીગાર તુ અમારે કમુલ
કર અને જીવતા તથા મરતા તારી ખુશી અમને આપ
આ સવ જહાનના પાલનારા ! આમીન આ મો

પ્રસ્તાવના.

ખુદાના નામથી જે મોટો મેહરબાન રહમ કર્તા

અલ્લાહ તઆલા માટે હજરો હજર હન્દ
તથા શુકર છે કે જેણે અમારા ધમાનની રોનક
વધારવાના તરફ તરફના માર્ગ ખનાવ્યા કે તે
પર ચાલવુ તે ધમાનને ખીલવવુ છે અને નહીં
ચાલવુ તે ધમાનને મુરઝાવવુ છે અને હજર
હજર રોહ અને સલામ તેના હબીબ સરવરે
આલમ હજરત મોહમ્મદ માટે છે કે જેણે તે માર્ગને
ખુલા કર્યા અને તરફ તરફના જવાનથી તે સર્ગથી આ
ગાહ કર્યા તથા તેમની આલ અસહાય તથા
સર્વે ખુસલમાનો માટે છે.

એ પછી ગુલામ મોહમ્મદ ખી. હાજી હા-
ફેઝ સાહેબે અરજ કરે છે કે યુજરાતી ભાષામા
દીની કીતાબોની ધણી જરૂર છે * અને તે જ-

રૂરતો કેટલોક ભાગ ખુદાએ તેના ફજલથી મારે
થી પુરા કરાવ્યો છે અને બાકીના હીરસા પુરા
કરવાની હું તેનાથીજ આશા રાખુ છું તેના
સિવાય કોઈ મદદને કરતાં નથી.

મારી કીતાબ માલાખુદ મિન્હો અથવા અગ-
ત્યની વસતુમા જે કે અકાએફ નમાજ રોજો, જ-
કાત વગેરે કેટલાક વિષયોથી તે સપુરજુ છે પશ્ચ
પાય બીનાએ ઇસ્લામમા માત્ર હજ્જના વિષયની
તેમા ખોટ હતી તે આ ચોપડી પૂરે છે. મેં તેમાં
જે વાપડો કર્યો છે કે હું હજ્જનુ બાધુ' લખીશ

ફીકહ હિન્દી જે તરતીયુસ સલાતના હમ્દવાપર
ખપાઈ છે તેમા છે "ઈલમ રાસીઅત સીખના જે કેઈ
હોય જખાન અજમી તુરકી ફારસી હિન્દી ચ અફઘાન
આ મો.

* આલમઝીર (રહ)ના વખતમાં બનેલી કીતાબ

તે આ ક્રીતાબ્દને સમજવું એ હજીના બાધા તરીકે છે.

હજીના બાધાની ઉદ્ધમાં ધણી ક્રીતાઓ છે અને તે મુખ્ય વગેરે શેઠેરામાં જાણીતી મળે છે તે સર્વ કરતાં જુદાકુદા અનામેકમાં ધણી ઉમદગીની સાથે બાધા છે જેથી મેં એનો તર જુઓ કર્યો છે. એમાં કેટલાક મસલા એવા છે કે જે આપણા તરફના ધણા હાજીઓને ફરી કામ આવતા નથી પણ તે કર્તાની મેદનત તથા શોષ બોલવું જ છે જેથી મેં કંઈ પણ કરી નહોં કરતાં પુરેપૂરી ક્રીતાબ્દનો તરજો કર્યો છે અને અરબી હોઆઓનો તરજુઓ પણ નોટમાં મળત કર્યો છે કે જેથી હોઆ કરનારાઓને લગત મળે. અને હજીના બાધામાં કેટલાક વપરાતા શબ્દોને એ અરબીમાં રાખ્યા છે કે જેથી કામ જગ્યા વાંચનારને સમજ નહોં પડે તો યુજરાતી નહીં જાણનાર મૈલવીથી પણ તે શબ્દને આધારે સમજ શકે. એમ છતાં તે શબ્દોનો ખુલાસો પણ કેટલીક જગ્યા કરવામાં આવ્યો છે.

આ ક્રીતાબ્દના મુખ્ય કર્તાએ પોતાનું નામ તવાળો તથા ફસરે નદસીને માટે લખ્યું નથી પણ તેવજી ગજોહ જીલ્લે સહાર પુરના રહીમ કુતબે જમા હજરત મૈલાના મૈલવી રશીદ અહમદ સાહેબ છે (ખુદા એમના ફજને ચાતુ રાખે) કે જેવજી ધલમે જાહેર તથા બાતેનના જમએ છે. સેકડા એવજીના મદસાથી મૈલવી થયા છે અને

હજરો યુમરાહો, તહજીબુદ યુમર થયા છે. હજરત શાહ ફજરુર ગદમાન મજ મુરાદ બાદી (૨૬) કેહતા હતા કે હું મૈલવી રશીદ અહમદ સાહેબ ઉપર એક એવું નુર નેઉ છું કે જે આકાશ સુધી જાય છે કુતબે આજમ હજરત હાજી ધમદા દુલ્લાહ (૨૬) પોતાની ક્રીતાબ્દ જેવાઉલ કોલુજ પાટ ૧૦માં લખે છે “ જે કાદ મારેથી મોહમ્મત અકાદી તથા ઇગદો રાખે છે તેજી મૈલવી રશીદ અહમદ સાહેબ તથા મૈલવી મોહમ્મદ કામેમ સાહેબને મારી જગ્યામાં જાણે. કારણ કે એઓ જાહેરી અને બાતેની ઓલુમના સર્વ કમાલાતના જમએ (સમઢ કરનાર) છે. એટલું જ નહોં પણ મારેથી ઉચી પર્વીના મળે. અગર જે મામલો ઉલટો થયો કે એઓ મારી જગ્યામાં હતા અને હું તેવજીની જગ્યામાં હતો એઓની સગતને ગનીમત જાણે કેમકે એવા લોકો આ વખતમાં મલના નથી.”

આ ક્રીતાબ્દમાં તેમ બીજા હજીના ઉદ્ધ રીસાલાઓમાં માત્ર હજીના મસલાજ છે પણ તેમાં મુયારીકી તથા નુકતા છે તથા એમાં શું ચુ લાખ છે એ જે જાણવું હોય તો “ માચતુશ શોડર ” ફારસી વાચે એ ક્રીતાબ્દ ધણી ઉમદા છે.

છેવટમાં હું વાચનારાઓથી આજ્ઞા રાખું છું કે આ ક્રીતાબ્દમાં મારેથી કંઈ ભુલ થઈ હોય તો તેને સુધારે ખુદા દેનો સારો બલ્લો આપશે. અને મારા હક્કમાં તથા મુલ કર્તાના હક્કમાં હુઆએ ખેર કરે અલ્લાહ કમુલ કરનાર છે.

જાહેર ખબર.

માજા બુદ્દ મિન્હો નામની જગત જાણીતી ફારસી ક્રીતાબ્દ મહા વિદ્વાન વલીયે કામેલ જનાબ હાજી સનાગિલાહ પાણીપતી (૨૬)ની રચેલી કે જે ધણા શેઠેરાના ધણા પ્રેસોમાં ધણી વાર જાપાન માં પામી ફરેક ઇસ્લામી મદરસાઓમાં ચાલુ છે તેનો તરજુઓ યુજરાતીમાં જાપાયો છે મજફર ક્રીતાબ્દનો તરજુઓ ઉદ્ધમાં પણ થઈ ધણા માનીતા થયો છે પણ તે ફક્ત ક્રીતાબ્દનો તરજુઓ છે. અને યુજરાતીમાં ક્રીતાબ્દના તરજુમાં સાથે તેની નોટોનો પણ તરજુઓ થયો છે કે જેમાં નમા જ, રોજ, જકાત, અકાએદ વગેરેના સેકડો મસલાઓનો મોટો ખજાનો સમાવેલો છે અને એજ-કારણથી ફારસી માજા બુદ્દ મિન્હોની સાથે ફરેક પ્રેસવાળાએ એ નોટને છાપી છે. એ તરજુઓ ૬૦ સ્તલી ઉમદા કાગલ ઉપર જાપાન બહાર પડ્યો છે કી. ૩૦ ૧ પોષ્ટ વગર.

ગુલામ મોહમ્મદ બી. ૦ હાજી હકીમ સાહેબ
મા. ૦ રાદર જીલ્લે મુરત.

